

”Ser deg i skogen!”

En kvalitativ studie av unge voksnes bruk av
sosiale nettsamfunn

Nanna Alida Grit Fredheim

Masteroppgave i medievitenskap
Institutt for medier og kommunikasjon

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2008

Sammendrag

Denne oppgaven utforsker hvordan sosiale nettsamfunn, av typen Facebook, Underskog og MySpace, brukes. Mer spesifikt vurderes bruk i forhold til kontekst, sosiale relasjoner og presentasjonen av selvet. Utgangspunktet for oppgaven er antakelsen om at brukere gjerne er medlem av flere nettsamfunn, og at bruken av ett derfor vil påvirke bruken av de øvrige. Videre antas det at bruk påvirkes av den sosiale konteksten, og at den endres over tid. For å svare på problemstillingen har jeg utført fjorten kvalitative intervjuer med unge, voksne flerbrukere av nettsamfunn. Analysen viser at nettsamfunnene tilpasses brukernes hverdag og eksisterende vaner, og at de kan være både nyttige, sosiale og underholdende. Bruken kan videre påvirke medlemmenes sosiale kapital positivt ved at den aktive kontaktflaten utvides. Fordi medlemmene er "seg selv" på nettsamfunnene må de håndtere informasjon strategisk i forhold til ulike publikumsgrupper.

Summary

This thesis explores the use of social network sites, such as Facebook, Underskog and MySpace. In particular, useage is seen in relation to context, social relations and the presentation of self. The underlying presumption is that users often are members of more than one social network site, and that the use of one is likely to influence the use of the others. Also, social context is believed to influence use, and finally, use is thought to change over time. In order to answer the research questions I have conducted fourteen qualitative interviews with young, adult multiple users of social network sites. The analysis shows that use, which is adapted to everyday life and already existing habits, can be useful, social and entertaining. In addition, use can influence the social capital of members by extending their social network. Because members present themselves in correspondence with their "real" selves, information must be strategically handled in relation to different publics.

Forord

Arbeidet med denne oppgaven har vært utfordrende, morsomt og engasjerende. Jeg vil gjerne benytte anledningen til å takke dem som har hjulpet meg på ulike måter i løpet av prosessen.

Først vil jeg takke min veileder Espen Ytreberg for hans oppfølging, gode tilbakemeldinger og oppmuntring i løpet av arbeidet.

Jeg vil også takke alle informantene som villig delte sine opplevelser og tanker med meg, og som gjorde det mulig å skrive denne oppgaven.

En særlig takk fortjener Ellen Hansen, som sjenerøst gav av sin tid, og med et smil leste korrektur på hele oppgaven.

En stor takk til mine foreldre som støttet og oppmuntret meg gjennom arbeidet, og mamma som velvillig språkvasket oppgaven min.

Spesielt vil jeg også takke Dorte Drange, Taina Bucher og Ellen Eriksen, for deres skarpe blikk og interessante innspill.

Til slutt ønsker jeg å takke min samboer André, for lange turer med teoretisk tankemylder, for hans tålmodighet, forståelse og støtte gjennom hele masterperioden.

Oslo, mars 2008
Nanna Alida Grit Fredheim

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Historikk og forskningsfunn	2
1.2 Tre antakelser om bruk av nettsamfunn	2
1.3 Problemstilling, fokus og avgrensning	3
1.4 Begrepsavklaring	4
1.5 Karakteristikk av sosiale nettsamfunn	5
1.6 Sentrale nettsamfunn i oppgaven	6
1.7 Oppgavens struktur	8
2.0 Teoretiske perspektiver	10
2.1 Diffusjon av nye medier	10
2.2 Mediebruk i kontekst	11
2.2.1 Medie-økosystem	13
2.3 Teorier om Internettbruk	14
2.4 Mellommenneskelige relasjoner og virtuelle fellesskap	15
2.4.1 Sosiale nettsamfunn og personlige nettverk	16
2.4.2 Sterke og svake sosiale bånd	17
2.4.3 Sosial kapital	19
2.5 Identitet på Internett	20
2.5.1 Symbolsk interaksjonisme og selvet på nett	20
2.5.2 Presentasjonen av selvet	21
2.5.3 Presentasjon av selvet på nettet	22
2.5.4 Rammer for selvpresentasjon på nettsamfunn	23
3.0 Metode	25
3.1 Det kvalitative forskningsintervjuet	25
3.2 Utvalg og rekruttering	26
3.2.1 Det endelige informantutvalget	27
3.3 Intervjuguiden og operasjonalisering	28
3.3.1 Loggføring	29
3.4 Intervjuprosessen	29
3.4.1 Internettets ustadighet og tilgang	30
3.4.2 Kontekst: "eksplosjonen" av Facebook	31
3.5 Kvalitetskontroll og personvern	32
3.6 Forskningsrollen og medlemskap	32
4.0 Bruk av nettsamfunn	34
4.1 Kontekst	34
4.1.1 Forløp: tidlig bruk og moden bruk	36
4.1.2 Fra primær til sekundær teknologi	38
4.1.3 Nettsamfunn og andre medier	39
4.1.4 Medierasjonalitet	40
4.1.5 Personlig mediemiks	41
4.2 Motivasjon for bruk	42
4.2.1 Ubrukte profiler	42
4.2.2 Eksisterende venner	43
4.3 Strukturell og relasjonell bruk av nettsamfunn	45

4.3.1 Normstyrt bruk av nettsamfunn	45
4.3.2 Praktisk nytte	47
4.3.3 Digital monitorering	48
4.3.4 Underholdning og impuls	50
4.4 Holdning til sosiale nettsamfunn	50
4.4.1 Den stigmatiserte datanerden	52
4.4.2 Unge nettsamfunnsbrukere	53
4.4.3 Moralsk mediebruk	54
4.4.4 Holdning til egen bruk	55
5.0 Sosiale relasjoner på nettsamfunn	58
5.1 Nettsamfunn: et nettverk av latente bånd	58
5.2 Synkronitet og avstand	59
5.3 Digital gavegiving	60
5.3.1 Etikette og krav om gjenytelse	61
5.4 Nettsamfunnenes innvirkning på sosiale bånd	63
5.4.1 Større sosialt nettverk	64
5.4.2 Nettsamfunn og sosial ”metning”	65
5.5 Nytt av sosiale nettverk	68
5.5.1 Slumrende relasjoner	69
5.5.2 Fitrerende sosiale relasjoner	70
5.6 Teknologiens innvirkning	71
5.7 Fellesskap og sosiale nettsamfunn	72
5.7.1 Ulike forståelser av fellesskap	72
5.7.2 Individuelle nettverk og minifellesskap	75
5.7.3 Nettsamfunn som referansebakgrunn	76
5.7.4 Nettsamfunnenes ekskluderende potensial	76
6.0 Presentasjonen av selvet på nettsamfunn	79
6.1 Relasjonen mellom selvet på nettet og selvet i ”det virkelige”	79
6.2 Fremførelsen av selvet	80
6.1.1 Relative tegn som identitetsmarkører	82
6.1.2 ”Expressions given off”	83
6.2 Kontekstens innvirkning for selvpresentasjonen	85
6.2.1 Betydningen av ”ønskede andre”	85
6.2.2 Sosial norminnflytelse på bruk	87
6.2.3 Den teknologiske arkitekturs føringer	88
6.2.4 Det virtuelle aspektet	89
6.5 Privatiseringsstrategier og Synlighetshåndtering	90
6.5.1 Strategier ovenfor en potensiell trussel	90
6.5.2 Grenseproblematikk og rollehåndtering	91
6.5.3 Kontrollstrategier og private soner	94
7.0 Konklusjon	96
7.1 Oppgavens funn	96
7.2 Teoretiske implikasjoner	99
7.3 Hvorfor studere sosiale nettsamfunn?	101
Litteratur	103
Vedlegg 1: Intervjuguide	114
Vedlegg 2: Oversikt over informantene:	115

1.0 Innledning

Facebook truer rikets sikkerhet Aftenposten 21.07.2007 **Nettet gjør oss mer sosiale** Dagbladet 01.07.2007 **De logger på for å koble av** Dagbladet 01.07.2007 **Sjenerte er aktive i nettsamfunn** Aftenposten 26.06.2007 **Mange blir Facebook-mobbet** Aftenposten 11.06.2007 **UMULIG å melde seg ut- slik klarer du deg på Facebook** VG 07.06.2007 **Nettvenner eller ingen venner** Dagbladet 26.05.2007 **Farlig, forførende fjesbok** Aftenposten Amag 18.05.2007 **Nettsamfunn danker ut tv** DN 16.05.2007 **Advarsel: Facebook eier deg** Dagbladet 12.05.2007 **Det nye samfunnet** Adresseavisen 05.05.2007 **Syk av Facebook** Aftenposten 28.04.2007.

Sosiale nettsamfunn er interaktive nett-tjenester hvor brukere har personlige, multimodale profiler, som de kan linke sammen med profilene til andre medlemmer. 2007 var året da sosiale nettsamfunn for alvor ble kjent i den norske allmennheten. Spesielt mye oppmerksomhet fikk Facebook¹ da det eksploderte i popularitet blant norske brukere. Norge hadde flest medlemmer i Europa i forhold til innbyggertall og i følge tall fra SINTEF er nærmere én million nordmenn medlemmer av nettsamfunn². Nettsamfunnenes popularitet er imidlertid ikke et særnorsk fenomen. I løpet av de siste årene har et stort antall sosiale nettsamfunn av typen Myspace, Orkut, Cyworld, Bebo og Facebook tiltrukket seg millioner av brukere verden over.

Et tilfeldig utvalg av fjorårets medieoverskrifter gir innblikk i en heftig, offentlig debatt rundt antatte konsekvenser av sosiale nettsamfunn. Forskjellige aktører har på ulikt grunnlag hevdet at nettsamfunn fører til positiv eller negativ endring på et eller annet plan: sosialt, personlig eller samfunnsmessig. Nettsamfunn har blant annet blitt antatt å kunne føre til avhengighet, sykdom og trakassering og dessuten utgjøre en trussel mot personvernet³. På en annen side har nettsamfunn blitt tilskrevet positive konsekvenser, som praktisk nytte, avkobling og økt sosiabilitet⁴. Ulike spekulasjoner og sprikende påstander om konsekvenser av bruken er et interessant utgangspunkt for å studere fenomenet nærmere.

¹ (Se nettadresser i litteraturlisten).

² Aftenposten 12.06.2007

³ Nordlys 07.05.2007; Adresseavisen 05.05.2007; Aftenposten 28.04.2007; Dagbladet 12.05.2007; VG 30.05.2007; Aftenposten 11.06.2007; Adresseavisen 10.05.2007

⁴ Aftenposten 12.06.2007; Dagbladet 01.07.2007; Dagbladet 01.07.2007; Aftenposten 26.06.2007

1.1 Historikk og forskningsfunn

Med unntak av forgjengeren Sixdegrees.com som ble lansert i 1997, begynte ikke sosiale nettsamfunn å spre seg for alvor før i 2003, og da spesielt i USA. Friendster.com var et av de første, etterfulgt av et betydelig antall som resulterte i akronymet YASNS: "Yet Another Social Networking Service" (Boyd 2006A). Listen over sosiale nettsamfunn har siden blitt nær uuttømmelig; Wikipedia lister opp hundre slike og lignende nettsamfunn, hvor MySpace, Orkut og Facebook troner blant de største⁵. Av norske nettsamfunn finnes blant annet Nettby, Blink, Underskog og Origo.

Ettersom Internettforskningen ikke utgjør en enhetlig disiplin (Baym 2007:81) har sosiale nettsamfunn blitt behandlet av en rekke, ulike akademiske felt. Fordi det fremdeles regnes som et relativt nytt fenomen har forskningen på feltet inntil nylig kun vært begrenset i omfang. Til tross for at nettsamfunn i aller høyeste grad er et globalt fenomen, har hovedvekten av empiriske studier tatt for seg amerikanske nettsamfunn og brukere (se bla. Donath & Boyd 2004; Boyd & Ellison 2007). Eksisterende studier har i hovedsak funnet at nettsamfunn i overveiende grad brukes til å vedlikeholde eksisterende relasjoner, og at brukere er på nettsamfunn som seg selv fremfor å være anonyme eller presentere seg som noen andre (Ellison *et al* 2006; Ellison *et al* 2007; Boyd 2004; Boyd 2007; Kim & Yun 2008; Liu 2008). Bruken av sosiale nettsamfunn er med andre ord funnet å være grunnleggende sosial og må sees i sammenheng med relasjoner og livet utenfor nettet⁶.

1.2 Tre antakelser om bruk av nettsamfunn

Tidligere studier har stort sett tatt for seg bruk av ulike typer sosiale nettsamfunn, enten enkeltvis (Ellison *et al* 2006; Ellison *et al* 2007; Kim & Yun 2008; Hewitt & Forte 2006; DiMicco & Millen 2007) eller ved å sammenligne ulike brukere av ulike nettsamfunn (Dwyer *et al* 2007; Sheeks & Birchmeier 2007; Donath & Boyd 2004; Boyd 2007). Det finnes unntak: Boyd (2006B) har studert bruk på tvers av flere nettsamfunn, men fokuserer her kun på én bestemt praksis. Gjennom en spørreundersøkelse har Stutzman (2006) undersøkt studenters bruk av sosiale nettsamfunn generelt, men han skiller ikke mellom ulike praksis på ulike nettsamfunn. I et studie av ungdommers mediebruk har Lüders (2007) registrert at noen benytter flere nettsamfunn, men dette studiet fokuserer likevel ikke spesifikt på nettsamfunn.

⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_social_networking_websites

⁶ Se Boyd & Ellison (2007) for en utførlig kartlegging av eksisterende forskning.

Nyere forskning viser at flerbruk, det vil si bruk av flere nettsamfunn, er utbredt. Mange er medlem av flere nettsamfunn samtidig, og flertallet av brukerne er innom to eller flere daglig⁷. Generelt har bruk av ett medium vist seg å bli påvirket av bruken av andre medier, og bruk kan dermed vanskelig forstås isolert (Livingstone 2002). Det er derfor sannsynlig at også bruken av de forskjellige nettsamfunnene vil påvirke hverandre. Det innebærer at medlemmer av flere nettsamfunn kan tenkes å bruke de enkelte nettsamfunnene på ulike måter. *Bruk av nettsamfunn kan derfor ikke forstås uten å se på hvordan bruken av ett nettsamfunn påvirker bruken av de andre over tid.* Tilsynelatende har flerbruk av nettsamfunn, samt hvordan disse står i forhold til hverandre, blitt viet liten eller ingen oppmerksomhet i akademien.

Videre er det også trolig at sosial kontekst spiller inn på hvilke nettsamfunn brukes, og hvordan de brukes. Hargittai (2008) har funnet at nettsamfunnsbrukere ikke er en generisk gruppe, men at medlemskap kan relateres til faktorer som blant annet sosial bakgrunn, etnisitet og alder. Boyd og Ellison (2007) har funnet at det også innad i enkelte nettsamfunn finnes vidt forskjellige brukergrupper som ikke nødvendigvis interagerer med hverandre på nettstedene.

En tredje antakelse er at både nettsamfunnene og bruken av disse endrer seg over tid. Enkelte funn fra tidlige studier av nettsamfunnsbruk skiller seg fra studier utført på et senere tidspunkt. For eksempel fant Gross & Acquisti (2005) og Stutzman (2006) at medlemmer av Facebook registrerte personlig informasjon, til tross for bevissthet rundt potensielle farer. Boyd (2008A) og Dwyer *et al* (2007) fant derimot at brukere av Facebook var opptatt av privatisering. Til tross for at ulike forskningsresultater kan skyldes metodologiske ulikheter, er det likevel trolig at tidlig og sen bruk ikke er identisk.

1.3 Problemstilling, fokus og avgrensning

I denne oppgaven skal jeg ta for meg bruk av sosiale nettsamfunn. Sett i forhold til spredningen av slike nettsamfunn i Norge i løpet av det siste året, er jeg interessert i å finne ut hvordan og hvorfor de brukes, samt hvilken innvirkning de kan sies å ha på hverdagen og de sosiale relasjonene til brukerne. Problemstillingen for oppgaven blir derfor:

Hvordan brukes flere sosiale nettsamfunn over tid?

⁷ SINTEF v/ Jan Holm i Aftenposten 12.06.2007

Mer spesifikt vil jeg undersøke unge voksne, nordmenns bruk av sosiale nettsamfunn, i hovedsak MySpace, Facebook og Underskog. Jeg vil se på hvordan bruken av ett nettsamfunn påvirker bruken av et annet, samt hvordan bruken endres over tid. For å svare på den overordnede problemstillingen, velger jeg å formulere tre underproblemstillinger:

- a) *Hvordan spiller konteksten inn i bruken av sosiale nettsamfunn?*
- b) *Hvilken betydning har nettsamfunn for sosiale relasjoner?*
- c) *Hvordan håndteres selvpresentasjon på nettsamfunn?*

Kontekst forstås her som de omstendighetene som omgir bruken, for eksempel de sosiale, symbolske og materielle rammene. Blant annet vil jeg komme inn på hvilken sosial verdi nettsamfunn tilskrives og hvilken holdning og motivasjon som ligger til grunn for bruken.

Oppgavens omfang og fokus innebærer at det er viktige aspekter jeg ikke vil ha mulighet til å vurdere. For eksempel kan variabler som kjønn, alder og globale forskjeller spille en rolle i forhold til tilgang eller ikke-bruk. I tillegg kan maktaspekter knyttet til eierskap og rettigheter være problematiske. Beklageligvis har jeg ikke mulighet til å vurdere betydningen av slike faktorer her.

Oppgaven kan sies å falle inn under et kulturanalytisk perspektiv. Fremfor å være en enhetlig forskningstradisjon, kan den kulturanalytiske retningen sies å være en slags paraplybetegnelse for en rekke relaterte perspektiver. Karakteristisk for disse perspektivene er at forskningsfokuset er på individet som en aktiv mediebruker, fremfor på mediet i seg selv. Forskeren forsøker å anlegge perspektivet til analyseobjektet, det vil si å se mediene fra brukerens ståsted (Egenfeld-Nielsen & Smith 2004:13). Studiet av nettsamfunnsbruken kan dermed sees som en kulturanalyse av mediepraksis heller enn en medieanalyse (Tuftes 2006 i Helle-Valle 2007).

1.4 Begrepsavklaring

I mediene, forskningslitteraturen og på folkemunne kalles nett-tjenester av den typen jeg tar for meg, stort sett som nettsamfunn. Alternativt blir de også omtalt som online-fellesskap, for eksempel på myspace.com, som nettsted, som på underskog.no, og som nettverkstjenester av blant annet Rasmussen (2007). På engelsk går de som regel under betegnelsen *social networking sites* eller *social network sites*⁸. Til tross for at andre, mulige norske betegnelser som for eksempel sosiale nettverksfora kunne vært mer presise, velger jeg for enkelthets skyld

⁸ For en diskusjon av disse begrepene se Boyd og Ellison 2007

å bruke det allerede etablerte begrepet nettsamfunn i denne oppgaven, riktignok med prefikset *sosiale*. Begrepet kan med rette hevdes å være en enkel og dekkende betegnelse på fenomenet: en samling individer på et virtuelt nettsted der den overordnede motivasjonen kan sies å være kommunikasjon med andre medlemmer. I følge Simmel er et samfunn kun et annet navn på individer knyttet sammen via interaksjon (Rasmussen 2007:261). Derfor; sosiale nettsamfunn. I oppgaven vil jeg for enkelthets skyld også omtale dem som nettsamfunn, og for variasjonens skyld som fora.

Helt siden introduksjonen av Internett for nesten 30 år siden har det eksistert ulike typer nettsamfunn, eller *online virtual communities*. Felles for dem alle er at de er ”a computer-mediated space where there is an integration of content and communication with an emphasis on member generated content” (Hagel & Armstrong i Jones 1997). Tidlige studier har i hovedsak fokusert på eldre former for nettsamfunn, som kan karakteriseres som omfattende, løst sammensatte, globale interessefellesskap hvor deltakere interagerer uten å kjenne hverandre personlig. Eksempler på slike virtuelle flerbrukersfærer er MUD⁹er, online rollespill og nyhetsgrupper eller *bulletin boards* (BBS) (se bla. Turkle 1995; Rheingold 1993). Etterhvert som Internett har spredt seg, har prosentandelen av nettbrukere som benytter denne typen nettsamfunn blitt stadig mindre (DiMaggio *et al.* 2001). En økende mengde forskning kan fortelle at dagens nettbrukere i hovedsak interagerer med personer de kjenner fra før (Livingstone & Lievrouw 2006; Wellman & Haythornthwaite 2002; DiMaggio *et al.* 2001:317).

1.5 Karakteristikk av sosiale nettsamfunn

I følge Lüders (forthcomingA) kan medieteknologier, som Internett, benyttes til å konstruere ulike medieformer. Sosiale nettsamfunn er i denne forstand en medieform. Mer spesifikt er de offentlige eller halv-offentlige, web-baserte tjenester hvor medlemmer kan konstruere personlige profiler. Profilene kan ligne en individuell hjemmeside med navn, bilder og personlig informasjon, i tillegg til en venneliste som består av linker til andre medlemmers respektive profiler på forumet. Vennskap etableres ved at man finner personen man ønsker som venn, gjerne gjennom søkefunksjoner eller via venners vennelister. Deretter markerer man personen som henholdsvis ”venn”, ”bekjent” eller lignende, avhengig av tilgjengelige merkelapper i det enkelte nettsamfunnet og i mindre grad av relasjonen selv (Boyd 2006B). De fleste foraene krever at begge parter godkjenner den aktuelle relasjonen, men ikke alle.

⁹ Multiple User Domains

Ordet ”vennskap” kan dermed være villedende ettersom merkelappen kan få en annen betydning inne på forumet enn utenfor (ibid). Etableringen av vennskap skaper en sosial struktur eller et nett av kontakt mellom medlemmene. Dette er et viktig aspekt fordi strukturen gjør det mulig for medlemmene å ”surfe” fra profil til profil via vennelistene. Noen av nettsamfunnene tillater at medlemmer kan bidra til utformingen av hverandres profiler, eksempelvis gjennom åpne meldinger, bilder og annet. I tillegg kan medlemmer sende private meldinger til hverandre.

Vi kan si at sosiale nettsamfunn er polytetiske (Helle-Valle 2007), det vil si at de deler sentrale likheter, som personlig profil og vennelister, mens for eksempel teknologisk arkitektur, tema, normer, medlemmer og språk varierer (ibid:25). Strukturelle variasjoner knyttet til synlighet og tilgang er en av måtene forskjellige sosiale nettsamfunn skiller seg fra hverandre (Boyd & Ellison 2007). Noen nettsamfunn er i utgangspunktet orientert rundt spesielle tema eller formål, for eksempel musikk (lastfm.com), reise (wayn.com, couchsurfing.com), bilder (flickr.com) kultur (underskog.no) eller yrkeslivet (linkedin.com). Andre er rettet mot geografisk, kulturelt eller språklig avgrensede brukergrupper (lunarstorm.se, hyves.nl, studviz.de, origo.no). Dette betyr likevel ikke at nettsamfunnene nødvendigvis brukes slik de egentlig var tiltenkt. Det har vist seg at ulike nettsamfunn kommer og går. I tillegg endrer de stadig form (Boyd 2006B). Googles nettsamfunn Orkut.com var opprinnelig kun på engelsk, men da det uventet ble svært populært i Brasil, fikk det raskt en portugisisk versjon. Nettsamfunnet Facebook var i utgangspunktet tenkt som et samlingssted for amerikanske studenter, før det ble åpnet for alle og spredte seg til blant annet Norge. Cyworld startet som et sørkoreansk diskusjonsforum og har i dag versjoner i USA, Kina, Vietnam, Japan, Tyskland og Taiwan.

1.6 Sentrale nettsamfunn i oppgaven

Med tanke på de mange sosiale nettsamfunnene som eksisterer, vil jeg her kun ta for meg de nettsamfunnene som oftest går igjen i oppgaven, hvilket vil si Facebook, MySpace og Underskog.

Facebook er i følge sin egen nettside ”a social utility that connects you with the people around you”¹⁰. Nettsamfunnet ble skapt i 2004 av Harvard-studenten Mark Zuckerberg. Formålet var å gjøre det lettere for studenter å gjenkjenne og komme i kontakt med andre studenter ved universitetet (Moyle 2004 i Steinfeld *et al* 2006). Facebook ble raskt populært

¹⁰ <http://www.facebook.com/>

og i september 2006 ble nettsamfunnet åpnet for også ikke-studenter. I dag har Facebook anslagsvis 60 millioner aktive brukere over hele verden og det er det syvende mest populære nettstedet i verden (Cassidy 2006 i Steinfeld *et al* 2006; Alexa.com). Medlemmer kan bli med i nettverk og grupper av ulike slag. Facebook tilbyr i tillegg over 10 000 ulike applikasjoner som medlemmene kan ta i bruk og det utvikles stadig nye. Blant annet kan de gi hverandre gaver i form av elektroniske ikoner eller bilder, skrive på hverandres elektroniske ”vegg” og ”poke” hverandre. Veggene er en bit av profilen der andre kan legge igjen åpne meldinger til eieren av profilen. Denne funksjonen eksisterer på flere nettsamfunn. Poke er en kontaktfunksjon som gjør det mulig å få tilgang til andre medlemmers profiler. Tjenesten *News Feed* forteller brukerne om vennenes aktiviteter inne på nettsamfunnet, og som på de fleste andre nettsamfunn viser Facebook hvilke medlemmer av kretsen som er pålogget til enhver tid. Medlemmene kan privatisere profilene sine, men retningslinjene for hva som er privat styres av nettstedet selv.

MySpace er det suverent mest populære nettsamfunnet på verdensbasis, med over 200 millioner registrerte medlemmer i 2007¹¹ og rangert som den sjette mest populære websiden på nettet generelt¹². MySpace ble startet med Tom Anderson som frontfigur i 2003, som en konkurrent til andre, lignende nettsamfunn (Boyd & Ellison 2007:5). Til tross for at det i dets nåværende form forbindes med musikk, var det ikke det som i utgangspunktet var intensjonen med nettsamfunnet. I følge nettstedet selv er det ”et online fellesskap som lar deg treffe dine venners venner¹³”. I motsetning til en del tidlige nettsamfunn er MySpace åpent for alle, også grupper. Av denne grunn tiltrakk det seg blant annet indie-rock band fra Los Angeles-området som ble utelukket fra lignende nettsamfunn. Dette skapte en dynamikk hvor musikere og deres respektive fans bidro til å spre MySpace (Boyd & Ellison 2007:5). MySpace skiller seg fra andre nettsamfunn ved at medlemmer kan personalisere profilene sine. På grunn av et ”smutthull” i programvaren, kan brukere endre utseende på profilene og inkludere blant annet videoer og flash¹⁴-basert innhold (Boyd 2006B). I 2005 ble MySpace kjøpt opp av Fox Interactive Media, men få endringer har skjedd som følge av oppkjøpet.

¹¹ Wikipedia.org

¹² <http://www.alexa.com>

¹³ <http://www.myspace.com/index.cfm?fuseaction=misc.aboutus>

¹⁴ En flash-fil er et lite program, ofte en animasjon, et spill eller en avspiller som laster ned og samtidig viser en video- eller lydsnutt. (wikipedia.org)

Underskog er et norsk, lukket nettsamfunn som ble startet av Even Westvang, Alexander Staubo og Simen Svale Skogsrud i 2005. Antall medlemmer per januar 2008 var litt over 13000¹⁵. Det er ikke mulig å melde seg inn selv. Nye medlemmer må få en elektronisk invitasjon av eksisterende medlemmer som igjen får invitasjonene tildelt av systemet, avhengig av hvor aktive de enkelte medlemmene er. I følge nettstedet selv er Underskog ”et nettsted der folk som er interessert i underskogen i norsk kulturliv kan hjelpe hverandre å finne det som er verdt å få med seg i byene og i livet for øvrig”¹⁶. Ideen bak var å skape en oversikt over kulturbegivenheter som ikke ble fanget opp av større medier, samt et diskusjonsforum for kulturinteresserte. Underskog består av en kulturkalender laget av brukerne selv med oversikt over arrangementer i diverse byer i Norge, og i begrenset grad i utlandet. Brukerne kan anbefale diskusjoner og evenementer til hverandre og forumet opplyser medlemmene om hva de andre i kretsen har registrert at de skal gjøre. Per februar 2008 var det for eksempel registrert 28026 arrangementer på 3953 forskjellige steder i ulike byer, med totalt 396892 deltagelser eller anbefalinger¹⁷. Det finnes også diverse temabaserte forum hvor brukerne diskuterer, tuller og hjelper hverandre. Medlemmer kan premiere hverandres innlegg gjennom personlig tildeling av elektronisk anerkjennelse: ”kudos”. I tillegg er det mulig å sende private meldinger og å "surfe" på andres profiler. Underskogs popularitet gjorde at den opprinnelige strukturen ikke klarte å understøtte det stadig økende medlemstallet. I 2006 ble derfor en ny versjon, Underskog 2.0, lansert (Lüders forthcomingB). Medlemmene kunne nå blant annet opprette egne diskusjonsforum og støtte nettsamfunnet økonomisk gjennom kjøp av sesongkort.

1.7 Oppgavens struktur

I de to kommende kapitlene presenteres grunnlaget for selve analysen. I kapittel 2 vil jeg ta for meg det teoretiske fundamentet som oppgaven bygger på, og de begreper de empiriske funnene senere skal knyttes opp til. Gjennomgangen er strukturert etter de ulike underproblemstillingene og tar for seg relevante teorier knyttet til henholdsvis mediebruk, sosiale relasjoner og selvpresentasjon. I kapittel 3 gjør jeg rede for de metodiske valgene og gjennomføringen av prosjektet. Blant annet drøftes utvalg, avgrensning og intervjuprosessen,

¹⁵ <http://underskog.no/medlem>

¹⁶ <http://www.underskog.no/artikkel/vis/about>

¹⁷ Even Westvang, februar 2008.

inkludert de utfordringer og spørsmål jeg har måttet ta stilling til underveis i arbeidet med oppgaven.

I de påfølgende tre kapitlene presenteres oppgavens empiriske funn. I kapittel 4 drøftes bruken av nettsamfunnene. Blant annet vurderer jeg kontekstens innvirkning og hvordan holdninger spiller inn på bruken. Kapittel 5 tar for seg sosiale relasjoner på og rundt nettsamfunnene, samt implikasjonene av dette i forhold til bruk. Spesielt tar jeg for meg nettsamfunnenes betydning for individuelle nettverk og konsekvenser for brukernes sosiale kapital. Kapittel 6 ser på selvpresentasjon på nettsamfunnene og hvordan dette håndteres av informantene. Her kommer jeg blant annet inn på strategisk bruk av tegn og betydningen av teknologien i forhold til privatiseringsstrategier. I konklusjonen, kapittel 7, oppsummerer og konkluderer jeg analysen i lys av problemstillingen. Deretter vurderer jeg relevansen av de teoretiske perspektivene i forhold til de empiriske funnene. Til slutt følger noen avsluttende betraktninger hvor jeg reflekterer rundt den generelle interessen av en studie som denne.

2.0 Teoretiske perspektiver

I dette kapittelet vil se på ulike teoretiske innfallsvinkler i forhold til adopsjon og bruk av nye medier generelt og Internett spesielt. Jeg begynner med å undersøke hvordan nye medier ikke kan gripes isolert, men må forstås i sammenheng med de sosiale og materielle omgivelsene. I denne sammenheng kommer jeg blant annet inn på mediebrukens symbolske aspekt og hvordan ulike medier påvirker bruken av hverandre. Videre tar jeg for meg hvordan spredningen av Internett har endret forståelsen av mediet, og dermed teoretiseringen knyttet til mediets konsekvenser. Denne endringen former utgangspunktet for behandlingen av to andre sentrale tema i oppgaven: sosiale relasjoner og identitet. Først ser jeg på hvilken rolle Internett antas å ha for sosiale relasjoner, og hvilken betydning nettet kan ha for individers sosiale kapital. Deretter ser jeg på hvordan nettet påvirker formidling og forståelsen av identitet. Blant annet kommer jeg inn på forholdet mellom selvet på nett og selvet utenfor, og hvordan meningsbærende tegn kan benyttes strategisk. Kapittelet avsluttes ved å se på hvordan teknologien kan endre rammene for selvpresentasjon.

2.1 Diffusjon av nye medier

Introduksjonen av nye medier fører ikke umiddelbart eller nødvendigvis til at det store flertallet tar det i bruk. Diffusjonsprosessen for teknologiske nyvinninger har blitt studert og teoretisert, med Everett Rogers *Diffusion of Innovations* (1995) som faglig midtpunkt (Waldahl 2003:140). Diffusjonsforskningen ser både på mikroprosesser i individers adopsjon eller forkastelse av nyvinninger, samt makroprosesser i spredningen av innovasjoner i et sosialt system (Lievrouw 2006). Rogers presenterer en S-formet adopsjonskurve hvor tidlig adopsjon gjerne forekommer i forholdsvis små grupper av det han kategoriserer som henholdsvis innovatører og "early adopters" (Rogers 1995:282). Deretter sprer innovasjonene seg til større brukergrupper, det vil si majoriteten av befolkningen. Til sist følger et mindretall av *late adopters*, eller etternølere.

Ulike brukerkategorier korresponderer i følge Rogers (1995) gjerne med bestemte demografiske eller personlige karakteristikk. Det er derfor ikke tilfeldig hvem som først tar nye medier i bruk. Bestemte grupper assosieres for eksempel i større grad med Internettbruk enn andre, spesielt i starten var flertallet av Internettbrukerne hvite, velutdannede, unge amerikanske menn (Robinson 2007). Siden tidlig på 1990-tallet har anskaffelse og bruk av

Internett spredt seg raskt til større deler av befolkningen i den vestlige verden (Shklovski *et al* 2006). I Norge brukte seksti prosent av befolkningen Internett daglig i 2006 og over nitti prosent i aldersgruppen 16 til 44 brukte Internett ukentlig (Vaage 2006). Med den omfattende spredningen har brukerdemografien endret seg, og dermed også bruken (Robinson 2007:101). I dag kan man ikke lenger si at det finnes noen typisk Internettbruker (McKenna & Seidman 2006:179).

Historien viser at ”nye medier” i starten sjelden blir sett i sammenheng med eksisterende medier. Det er gjerne fordi nye medier i starten oppfattes som radikalt annerledes enn eldre medier (Haythorntwaite 2001 i Haythorntwaite & Wellman 2002:5). Tidlig forskning på og teoretisering av teknologiske nyvinninger vurderer dem derfor sjelden i forhold til konteksten. Både bruksforskningen¹⁸ og diffusjonsteorien har hatt for vane å studere medier enkeltvis, uten å se på hvordan ett medium former og blir formet av andre medier (Livingstone 2002). Også Internett ble i starten oppfattet som et enestående teknologisk fenomen, radikalt forskjellig fra øvrige medier. Flere konseptualiserte det til og med som en parallell, virtuell virkelighet, atskilt fra det ”virkelige” livet (se bla. Turkle 1995; Wittel 2001:62; Wellman & Gulia 1999). Tidlig forskning og teorier om bruk av Internett behandlet derfor mediet med den samme partikularismen som man tidligere har studert andre, ”nye” medier med, ved å utelate konteksten som de eksisterende medier utgjorde (Haythorntwaite & Wellman 2002:5; Livingstone & Lievrouw 2006:92).

2.2 Mediebruk i kontekst

Domestiseringsperspektivet, utviklet tidlig på 1990-tallet under blant annet Roger Silverstone i Storbritannia, representerte et skifte i mediestudiene. Perspektivet, som har sitt opphav fra antropologi og konsumstudier, rettet fokus mot kontekstens betydning for mediebruken, spesielt hvordan medier tas inn i den private sfæren og tilpasses hverdagslige sysler, vaner og sosial kontekst (Haddon 2003, 2006). Perspektivet er ett av flere som springer ut av *the social shaping of technology perspective* (SST). SST kan sees som en motreaksjon mot mer teknologisk deterministiske perspektiver, der det er brukeren og ikke teknologien som er avgjørende for rollen og betydningen teknologien får (Baym *et al* 2004:302). For eksempel har blant annet Livingstone (2002) påpekt at diffusjonsteorien er grunnleggende teknologisk

¹⁸ Bruksstudietradisjonen utgjør ingen enhetlig teori men kan heller sies å være en psykologisk fundert tradisjon som tar utgangspunkt i at bruk kan føres tilbake til underliggende behov hos brukeren (Waldahl 2003:149).

deterministisk, ettersom den tar utgangspunkt i at det er teknologien i seg selv som styrer adopsjonen.

Opprinnelig var domestiseringsperspektivet koblet til mediebruken i hjemmet, det vil si i forhold til familien og husholdningen (se Silverstone *et al.* 1992). Denne koblingen kan sies å være i hovedsak et resultat av datidens stedbundne medier, hvor hjemmet og familien var den vanligste konteksten for mediebruk. Etterhvert som mediene har blitt stadig mer mobile, har flere teoretikere argumentert for perspektivets fremtidige relevans ved å stille spørsmål ved fokuset på hjemmet som sentrum for mediebruk (Helle-Valle 2007; Ward 2006). Roger Silverstone hevder på sin side at perspektivets konseptualisering av brukskontekst ikke nødvendigvis skal forstås bokstavlig. Han hevder at domestisering involverer tilpasningen av det nye inn i det kjente (Silverstone 2006:245). Han spesifiserer at "hjemmet" må forstås som en symbolsk konstruksjon, et emosjonelt ladet "sted" som kan være alt fra en nasjon til et nabolag (Silverstone 1994 i Ward 2006:147). Basert på disse forståelsene argumenterer Ward (2006) for at "hjemmet" i domestiseringsperspektivet innebærer både et materielt og et symbolsk nivå. "Hjemmet" kan forstås som den private sfæren og "familien" som nettet av et individs sosiale relasjoner. Interaksjonen mellom disse utgjør husholdningen, det vil si den symbolske enheten som innebefatter verdier og normer. Domestiseringsperspektivet får i denne forstand fornyet relevans for studier av mer moderne mediebruk som i stor grad er individuell, mobil og foregår både i og utenfor hjemmet.

Domestiseringsperspektivet vektlegger i tillegg normative og moralske aspekter ved mediebruken. Som symbolske objekter er mediene gjenstand for konsum. Når mediene tilpasses den private sfæren, underlegges de samtidig de lokale, kulturelle og sosiale verdier, eller det Silverstone *et al.* (1992) kaller "the moral economy of the household". Dette aspektet reflekteres i de normative forståelsene som mediebruk gjerne vurderes ut fra (Helle-Valle 2007:17). Noen medier har større kulturell status og oppleves som mer verdt enn andre. En sentral teoretiker innenfor domestiseringsperspektivet, Leslie Haddon, påpeker at medienes symbolske betydning og "mening" formes av den sosiale konteksten, som igjen påvirker og endrer mediebruken over tid (Haddon 2003). Denne tankegangen finner man også hos teoretikere innen symbolsk interaksjonisme. Blumer (1969) hevder at folk behandler ting, inkludert medier, basert på hvilken mening tingen har for dem. Denne meningen oppstår og endres i sosial interaksjon.

Domestiseringsperspektivet ser altså på adopsjon og bruk av nye medier og teknologier som en kompleks prosess, hvor individer og sosiale grupper kjemper om mediers betydning som tegn, selv etter adopsjon. Dette involverer å undersøke hva mediene betyr for folk,

hvordan de erfarer dem og rollen de spiller i livene deres (Haddon 2003).

Diffusjonsforskningen har tradisjonelt oversett dette aspektet ved å vurdere mediene som på forhånd gitt. I denne tradisjonen blir adopsjon dermed forstått som en enkelthendelse, den endelige handlingen som avgjør betydningen av en nyvinning (Haddon 1994:85). I følge domestiseringsperspektivet er introduksjon av et nytt medium derimot ikke endelig avgjort ved adopsjon, men bør heller sees som en prosess over tid som påvirkes av lokale, sosiale normer og kultur (Silverstone *et al.* 1992). Enkelte hevder at stadige endringer i medienes betydning fører til at domestiseringsprosessen aldri kan bli fullendt (Haddon 2006). Andre mener derimot at adopsjonen av et medium kan sies å være fullstendig når de har blitt en del av infrastrukturen i brukerens hverdag. Ved at brukerne tilpasser mediene eksisterende rutiner og praksis, kan mediene sies å bli ”usynlige” (Livingstone 2002).

Eksisterende forskning har til nå stort sett studert bruk av sosiale nettsamfunn enkeltvis eller komparativt, og kun i liten grad sett dem i forhold til eksisterende nett- og medievaner. Derfor vil det i denne oppgaven være interessant å vurdere hvordan mediekonteksten virker inn på bruk, for eksempel om flerbruk av nettsamfunn påvirker bruken av de enkelte.

2.2.1 Medie-økosystem

Domestiseringsprosessen for medier følger ulike stadier (Ward 2006:149). Flere teoretikere har skissert ”livsforløpet” eller ”karrieren” for bruken av objekter generelt og medier spesielt (Livingstone 2002:44; Kopytoff (1986) i Haddon 2003:24; Tobias 2007:185). I motsetning til hva mange tror, har det vist seg at nye medier sjelden endrer brukerens hverdag på noen fundamental måte. Forskning har vist at tidlig bruk ofte karakteriseres av eksperimentering, hvor mediet utforskes og testes slik at brukeren finner ut av hvor, når, hvordan og hvorvidt mediet kan bli en del av brukerens hverdag (Haddon 2003). Tidlig bruk av et medium kan variere betydelig fra senere bruksmåter og tidlig storbruk av nye medier vedvarer ikke nødvendigvis (Livingstone 2002:69; Rogers 1995).

Fordi nye medier over tid tilpasses eksisterende rutiner, vaner og bruksmønstre, erstatter de som regel ikke øvrige medier, men kommer i tillegg (Sawhney 2008; Livingstone & Lievrouw 2006). Derimot har introduksjonen av nye medier vist seg å få følger for hvordan andre medier brukes. Neuman (1991) påpeker hvordan bruken av enkeltmedier påvirkes og endres av konteksten, det vil si helheten av alle mediene. Han viser til en generell teori om forløpet av medier, utviklet av mediehistorikere. Teorien skisserer tre stadier av mediebruk: elite, masse og spesialisering. I likhet med diffusjonsforskningen vises det til et tidlig stadium av introduksjonen av nye medier, hvor en mindre elite er først ute med å benytte seg av dem.

Deretter følger steg nummer to, der den generelle befolkningsmassen tar dem i bruk. Det siste steget, spesialisering, gjør seg gjeldende ved inntreden av et enda nyere medium. Når nye medier kommer til, må bruken og funksjonen av eldre medier spesialiseres for å overleve (Neuman 1991:117). Dette avhenger av mediekonteksten, blant annet av hvorvidt mediet kan tilby unike, teknologiske egenskaper som skiller det fra andre medier. Introduksjon av nye medier påvirker altså potensielt bruken av øvrige medier, samtidig som de eksisterende medievanene former bruken av de nye. Fordi enkeltmedier ikke benyttes i isolasjon, hevder flere at teknologi ikke kan studeres individuelt, men som del av teknologi-grupper, eller *clusters of technologies* (Sawhney 2008). Tobias (2007) trekker linjer til naturvitenskapen ved å omtale relasjonene mellom mediene som et økosystem av produkter, der bruken av ett medium betinges av øvrige medier: "all products interact somehow with other products and the environment in which they are created and used" (2007:183) Han hevder at teknologiske produkter bygger på og interagerer med hverandre.

Mengden av mediene som er tilgjengelige for en person kan sies å utgjøre en personlig "mediemeny" eller "mediemiks" (Livingstone 2002:89). Den personlige mediemiksen innebærer en mer spesialisert og individualisert bruk av alle mediene:

(..) new media add to the available options, to some extent prompting new, more *specialised*, uses for books, television, radio, etc. How this occurs depends on how readily new media may be incorporated into young people's pre-existing practices and priorities. Thus, even though the evidence for displacement of older media by new media is weak, the evidence for ever more complex and individuated media menus is compelling (ibid, original tegnsætning).

I denne forstand vil det i denne oppgaven være interessant å vurdere hvorvidt eksisterende medievaner virker inn på bruken av nettsamfunn. I tillegg vil jeg se på hvordan bruken av nettsamfunn står i forhold til hverandre og eventuelt øvrige medier.

2.3 Teorier om Internettbruk

Som beskrevet endres tilsynelatende mediebruk over tid. En allment erkjent observasjon er at også bruken av Internett i senere tid har blitt mer "vanlig". Ward (2005) beskriver denne utviklingen som en overgang fra det hun kaller *first generation internet* til en *second generation internet use*. Sistnevnte karakteriseres av Ward som mer individuell, strukturert og målrettet enn førstegenerasjonsbruken, samtidig som den er integrert med offline aktiviteter og rutiner knyttet til eldre medier (Ward 2005:107). Nettet er i denne forstand simpelthen enda en arena folk benytter til å gjøre ting de allerede gjør (DiMaggio *et al.* 2001).

Andre generasjons nettbruk innebærer med andre ord en offline til online trend (Ellison *et al* 2007) der aktiviteter på nett blir en forlengelse av livet utenfor.

Endringen og normaliseringen av bruken har følgelig moderert antakelsene om nettets konsekvenser. Som vi har sett henger dette sammen med endringer i type brukere, utvikling i bruk over tid samt endringer i selve forskningsfokuset fra partikularisme til å studere Internett og bruk i kontekst. Teorier om bruk og konsekvenser av bruk av Internett kan dermed deles inn i to epoker. I det følgende skal jeg ta for meg teoretiske perspektiver i de to forskjellige periodene, og hvordan de har formet forskningen og synet på Internett. Teorier om Internettbruk og konsekvenser av denne bruken spenner over flere fagfelt og forskningsdisipliner og knytter seg til sosiale, teknologiske, filosofiske og politiske debatter. Nedenfor skal jeg ta for meg det som er mest interessant i forhold til oppgavens problemstilling. Spesielt vil jeg fokusere på interaksjonelle aspekter ved nettbruk knyttet til mellommenneskelige relasjoner og identitet. Disse to temaene kan relateres til det Silver kaller for ”the twin pillars of cyberculture research”, hvilket er *virtual communities* og *online identities* (Silver 2006:3).

2.4 Mellommenneskelige relasjoner og virtuelle fellesskap

Det ble tidlig hevdet at Internett ville redefinere det sosiale fellesskapet (Rheingold 1993). Såkalte virtuelle fellesskap er sammensetninger av mennesker som ikke er bundet sammen i tid eller materielle omstendigheter, annet enn menneskene og mediene som gjør dem mulige (Dijk, van 2006:66). Slike fellesskap ble identifisert i virtuelle flerbruker- sfærer som MUDer, MOO¹⁹er, IRC²⁰-kanaler og *bulletin boards*. Det virtuelle fellesskapet redefinerte angivelig det tradisjonelle ved å presentere et tilsynelatende demokratisk og hierarkiløst alternativ basert på interesse fremfor geografisk stedlighet (van den Boomen 1998 i Wellmann & Gulia 1999:331). Det tradisjonelle fellesskapet er typisk *communities of descent*, det vil si at det kan lokaliseres i tid og rom og at medlemmene fødes inn i det (Kanter i Willson 2006:26). Virtuelle fellesskap forstås i stedet som *communities of assent*, det vil si at medlemmene selv aktivt har tatt beslutningen om å delta (ibid). Slike (post)moderne fellesskap er basert på struktur fremfor sted, og består av likesinnede, men geografisk spredte medlemmer som ikke nødvendigvis møtes ansikt til ansikt. Som medlemmer av den McLuhanske globale landsbyen

¹⁹ Multiple User Dungeons/ Domains, Object Oriented

²⁰ Internet Relay Chat

(1962) kunne geografisk spredte Internettbrukere angivelig henvende seg til et virtuelt ”rom” og finne sosial støtte og hjelp hos likesinnede andre, verden over.

Negative røster hevdet på sin side at relasjoner på nettet var fremmedgjørende og underordnet sosiale bånd i den ”ordentlige” verdenen (Stoll 1995 i Wellman & Gulia 1999:346). Fordi sosiale bånd på nettet tidligere ble antatt å være svake, kunne de angivelig ikke tilby den samme sosiale støtten som geografisk nære sosiale bånd (Kraut *et al* 1998). Dyrkingen av relasjoner på nettet ble dessuten antatt å skje på bekostning av ”virkelige” relasjoner, forstått som de man møter ansikt til ansikt, og dermed potensielt isolere individer (Kraut *et al* 1998; Gergen 2002; Wellmann & Gulia 1999:333). Internett ble oppfattet som en driver for det antatte tapet av det tradisjonelle fellesskapet i det moderne, blant annet fordi det angivelig forårsaket privatisering og individualisering av både fritiden og mediebruk (Gergen 2002). Disse bekymringene baserer seg implisitt på tre premisser. For det første forutsettes det at virtuelle relasjoner er forskjellige fra ”de virkelige”. For det andre at medierte relasjoner er underordnet de som er ansikt til ansikt. For det tredje forstås nettbruk som et null-sum spill hvor tid i *online* fellesskap tar opp tid som ellers ville blitt tilbrakt i fellesskap *offline* (Wellmann & Gulia 1999:349; Nie & Erbring 2002).

2.4.1 Sosiale nettsamfunn og personlige nettverk

Ved å inkludere konteksten i studiet av nettet og nettbruken har man funnet at nettet ikke er så annerledes eller omveltende som tidligere antatt (Zhao 2006B:458). Etterhvert som flertallet av nettbrukere er ”vanlige” mennesker har interaksjonsmønstrene på nettet endret karakter. Med en ny generasjon Internettbrukere ser man at relasjonene på nettet generelt og på nettsamfunn spesielt, i økende grad er de samme som de ”virkelige”²¹. Folk flest deltar ikke på nettsamfunn for å være del av ett bestemt fellesskap eller for å møte nye mennesker, men for å finne en alternativ infrastruktur for å kommunisere med eksisterende venner (Zhao 2006B; Gochenour 2006; Lipocoppe & Smoreda 2006). I motsetning til tidligere teoretiseringer om virtuelle fellesskap, er relasjonene på nettet og relasjonene i det ”virkelige” nå altså stor sett de samme (Wellman 2002; Dijk, van 2006:167).

Barry Wellman, en sentral bidragsyter innenfor teorier om sosiale nettverk, hevder at dette er en del av et større samfunnsfenomen som han kaller for *networked individualism*

²¹ Til tross for at dikotomien mellom det virtuelle og det virkelige ikke lengre anses som relevant (se bla. Bakardjierva 2004; Hine 2000; Wittel 2001) vil jeg benytte begrepet ”virkelig” i oppgaven for å skille mellom realiteten på og utenfor nettsamfunnene.

(Wellman 2002). Individualisering av nettverk/nettverksindividualisering er en prosess som startet før Internett og innebærer et fokus på individet fremfor sosiale grupper:

Communities -in the flesh as well as in the ether- are far-flung, loosely-bounded, sparsely-knit and fragmentary. Most people operate in multiple, partial communities as they deal with shifting, amorphous networks of kin, neighbours, friends, workmates, and organizational ties. Their activities and relationships are informal rather than organizationally structured (...) this is a time of individuals and their networks, and not for groups (Wellman 2002:2).

Det ”virtuelle” og det virkelige supplerer dermed ikke bare hverandre, men er i realiteten forlengelser av hverandre. Fra å definere fellesskap som noe enhetlig, det være seg et sted, noe prosessuelt, eller strukturelt, beveger man seg i stedet mot en forståelse av fellesskap som fragmenterte, sosiale nettverk. I en viss forstand kan man snakke om private fellesskap der hver enkelt håndterer ulike sosiale bånd og nettverk. Denne utviklingen støttes blant annet opp av diffusjonen av teknologisk utvikling:

(..) social networking applications such as Friendster (...) use an overt network structure, in which each individual functions as a node, to allow users to stay in touch with known friends, find connections to new ones, and to organize events (Gochenour 2006:34)

Hver enkelt utgjør slik noden i sitt private, sosiale nettverk, og Internett er en av flere måter sosiale bånd opprettholdes på. ”Fellesskap” blir derfor ikke nødvendigvis en passende metafor fordi det ikke lenger er knyttet til sted eller enhetlige, sosiale grupper men til enkeltpersoner; personen har blitt portalen (Wellman *et al.*, 2001; Calhoun 1998). I den grad man fremdeles kan snakke om et fellesskap er det mer relevant å se på nettsamfunn som ”distribuerte fellesskap”, som benytter nettet til å opprettholde seg selv (Gochenour 2006:35).

2.4.2 Sterke og svake sosiale bånd

Teorien om nettverksindividualisering innebærer at hver enkelt håndterer sitt private sett av ulike relasjoner. Disse relasjonene er mer selektive enn tidligere, da de i stor grad er basert på individuelle ønsker om kontakt fremfor organisatorisk eller geografisk nærhet. Det betyr samtidig at individet selv aktivt må opprettholde de enkelte båndene (Wellman & Gulia 1999:336). Nye kommunikasjonsmedier gjør det lettere å vedlikeholde kontakt fordi relasjonene blir mer tilgjengelige og den totale kontaktflaten økes. Sosiale nettverk som vedlikeholdes blant annet gjennom Internett kan dermed føre til endringer av nettverkskapitalen til den enkelte, for eksempel blir personlige nettverk potensielt større (Wellman 2002:8).

Utviklingen ledsages av en generell bekymring for at opprettholdelse av flere svake, sosiale bånd skal gå på bekostning av sterke, dette fordi tid som ellers ville gått til vedlikehold

av sterke nå må brukes på et økende antall svake relasjoner (Puls 2007; Gergen 2002). Jo flere vennskap som må vedlikeholdes, jo mindre tid har man for hvert enkelt (Wittel 2001:66).

Når den sosiale radiusen øker, blir flere relasjoner fragmenterte og spesialiserte. Forskjellige bånd tilbyr eller representerer ulike typer ressurser og nytte for den enkelte. Individet må håndtere nettverket etter hvilken type støtte han eller hun skulle trenge til enhver tid:

Each person is a switchboard, between ties and networks. (...) Each person separately operates his network to obtain information, collaboration, orders, support, sociability, and a sense of belonging. (Wellman & Haythornthwaite 2002:35).

Mens nære relasjoner antas å tilby sosialt samhold og emosjonell støtte, forbindes svakere bekjentskaper i stedet med tilgang på informasjon. Mark S. Granovetters teori (1973, 1982) om styrken av svake bånd går ut på betydningen av sosiale relasjoner for individuell kapital. Teorien gjør rede for hvordan sterke og svake bånd tilbyr forskjellig type nytte for den enkelte i form av informasjon. Forskning viser at jo sterkere et bånd er mellom to personer, jo mer sannsynlig er det at de er like på flere områder (Granovetter 1973:1363). Dermed er det tilsvarende sannsynlig at nære relasjoner som består av gode venner og familie har tilgang på mer eller mindre like typer ressurser og informasjon. Svake bånd, eksempelvis fjerne venner og bekjente, knytter sammen personer som tilhører ulike sosiale miljø. Fordi de beveger seg i forskjellige sosiale kretser vil de ha tilgang på vidt forskjellige typer ressurser og innflytelser (Ibid: 1317). Svake bånd opptre derfor som lokale ”broer” av ny informasjon mellom forskjellige, nære sosiale kretser (Granovetter 1982:106). Tapet av et svakt, sosial bånd vil derfor ha større innvirkning på enkeltindivids tilgang på informasjonsressurser enn tapet av et sterkt bånd (Granovetter 1973:1366). Granovetter motstrider med denne teorien hypoteser om at svake sosiale bånd er depriverende eller underordnet sterke, sosiale bånd i forhold til individs velferd. Han mener i stedet at svake bånd gir tilgang på informasjon som ikke finnes i det umiddelbare, nære sosiale nettverket og er derfor essensielle for individs integrering og fremferd i det moderne samfunnet (Granovetter 1982:107). Forskning har funnet at tilknytning til et elektronisk mediert nettverk av fremmede er gunstig for tilgang på informasjon som individer ikke finner i sitt eget nettverk (Constant *et al.* 1996).

2.4.3 Sosial kapital

I sin teori om *network sociability* mener Andreas Wittel (2001) at sosiale relasjoner har endret natur og blitt tingliggjorte siden de i økende grad baseres på informasjonsutveksling fremfor felles narrativer. Denne utviklingen er ikke ny eller forårsaket av teknologien, men nært knyttet sammen med endringer i økonomisk produksjon, informasjonsteknologien, globalisering og individualiseringen i samfunnet forøvrig (Wittel 2001:52). Tendensen er ikke forbeholdt nettet, men er tilsynelatende en generell karakteristikk av den nye økonomien og samfunnet forøvrig (Wittel, 2001:55). I det moderne nettverkssamfunnet blir personlige relasjoner oppfattet som stadig viktigere: individer ”er” i en viss grad hvem de kjenner, reflektert i ordtak av typen ”vis meg dine venner og jeg skal si deg hvem du er”. Sosiale relasjoner blir i tillegg forbundet direkte med suksess, reflektert i overskrifter som ”lykken er å ha venner” (Dagbladet 10/11. 2007). Ifølge nettverkssosialiteten får sosiale bånd nærmest økonomisk verdi, der hvem og hvor mange man kjenner blir viktigere enn styrken på relasjonen. Demonstrasjonen av en relasjon blir viktigere enn forholdet i seg selv (Wittel 2001:72). I økende grad kan man si at sosiale relasjoner representerer sosial kapital²², ved å symbolisere et individs sosiale ”verdi”. Calhoun hevder på sin side at de utvidede sosiale relasjonene som teknologien tilsynelatende fremmer gjør at individer blir mer selvorienterte og *compartmentalized*. Relasjoner baseres i stor grad på hvor funksjonelle de er for individet:

The more compartmentalized, individuated and instrumental relations of extended social forms filter into the traditional face-to-face social relations and encounters, altering the form and practices in the process. (Calhoun sitert i Willson 2006:112)

For å oppsummere kan man si at sosiale relasjoner i økende grad er organisert i individualiserte nettverk som aktivt må opprettholdes av individene selv. Jeg vil i analysen vurdere i hvilken grad nettsamfunn støtter opp under en slik tendens, og om det eksisterer andre forståelser av fellesskap knyttet til nettsamfunnene. Videre vil jeg se om brukerne utvider sine sosiale kretser gjennom nettsamfunn, og hva slags type sosiale bånd som opprettholdes og eventuelt styrkes. I tillegg er det interessant å vurdere den eventuelle nytteverdien de sosiale relasjonene kan tilby.

²² Begrepet sosial kapital er blant annet benyttet av Bourdieu (1984) og kan defineres som de ressurser og egenskaper, faktiske eller symbolske, som tillegges et individs sosiale relasjoner.

2.5 Identitet på Internett

Få aspekter ved det sosiale livet på nettet kan sies å ha fått så mye oppmerksomhet som identitet (Baym 2006:41). I følge klassisk, vestlig tankegang er identitet en enhetlig størrelse, ufravikelig knyttet til den biologiske kroppen. Postmodernistiske identitetsteoretikere hevder derimot at identitet er fragmentert og flytende (Wittel 2001:33; Robinson 2007:97). Internett generelt, og ulike typer nettsamfunn spesielt, ble tidlig ansett som frigjørende sfærer hvor individer fritt kunne leve ut identiteter de ikke fikk utløp for i ”det virkelige”. Sherry Turkle (1995) fant for eksempel i sine nå berømte studier at enkelte MUD-deltakere levde ut nye identiteter de ikke fikk realisert i hverdagen. De virtuelle identitetene ble med andre ord forstått som uavhengige av, og fraskilt fra, den biologiske kroppen: i *cyberspace* ”life itself can be edited” (Jones 1994:86). Senere forskning har imidlertid vist at tidligere utbredte Internettaktiviteter, for eksempel deltakelse i MUD, ikke lenger er representative for dagens nettbrukere (Wellman & Haythorntwaite 2002). Fremfor å eksperimentere med urealiserte selver er dagens brukere på Internett stort sett som seg selv (se bla. Boyd 2004). For flertallet er det virtuelle selvet med andre ord kun en forlengelse av selvet *offline*, og postmoderne identitetstolkninger kan derfor ikke lenger sies å gjelde den jevne nettbrukeren (Robinson 2007:104).

2.5.1 Symbolsk interaksjonisme og selvet på nett

Med utgangspunkt i et symbolsk interaksjonistisk perspektiv, hevder Robinson (2007) at selvet *online* henger sammen med det ”virkelige” selvet, men at det ikke er noe én til én forhold mellom de to ettersom presentasjonen er tilpasset den lokale konteksten. I sin teori om *the looking-glass self*, eller det reflekterte selvet, hevder Charles H. Cooley (1936) at det sosiale selvet oppstår som en refleksjon over andres antatte meninger om en selv: ”We always imagine, and in imagining share, the judgements of the other mind” (Cooley 2001:303). Vi ser med andre ord oss selv slik vi antar andre ser oss. Identitet, eller selvet, oppstår og konstrueres dermed i kontinuerlig, refleksiv interaksjon med omverdenen (Robinson 2007:94).

George H. Mead (1936) hevder i sin teori om ”the I and the Me”, eller ”Jeg-et og Meg-et” (min oversettelse), at selvet skapes i en konstant, refleksiv, to-delt prosess. Gjennom sosial interaksjon ser individet seg selv som et objekt, meg-et, som konstitueres slik man antar man blir oppfattet utenfra av andre. Meg-et bidrar så til å forme og endre subjektet, jeg-et, som dermed blir en respons på det antatte meg-et. I følge Mead fremkaller ulike, sosiale prosesser

en rekke, separate selver. Det enhetlige selvet konstitueres av de forskjellige selvene, som igjen spiller den helhetlige, sosiale prosessen:

(...) the various elementary selves which constitute, or are organized into, a complete self are the various aspects of the structure of that complete self answering to the various aspects of the structure of the social process as a whole; the structure of the complete self is thus a reflection of the complete social process (Mead 2001:302).

I tråd med denne tankegangen hevder Robinson (2007) at selvet på Internett i dag er en versjon av selvet i det ”virkelige”, som oppstår i interaksjon med den lokale konteksten og antatte ”andre”. Presentasjonen av selvet på nettet blir en kontinuerlig prosess som konstrueres og rekonstrueres under innvirkning av disse faktorene. Den virtuelle presentasjonen av selvet utgjør et lokalt tilpasset ”jeg-meg” par, som sammen utgjør en del av de mange jeg-meg parene selvet i det ”virkelige” består av.

2.5.2 Presentasjonen av selvet

I likhet med teoriene til Mead og Cooley ovenfor, beskriver Erving Goffman (1959) hvordan individer kontinuerlig reflekterer over hvordan de fremstår i forhold til omgivelsene. Også hos Goffman resulterer denne refleksjonen i flere, forskjellige selvpresentasjoner som er tilpasset antatte sosiale forventninger til ens egen person i en gitt kontekst. Goffman kaller denne prosessen for ”fremførelsen av selvet” og sammenligner slike presentasjoner med dramatiserte fremførelser foran et publikum (1959:79). Han definerer en fremførelse som ”all the activity of an individual which occurs during a period marked by his continuous presence before a particular set of observers and which has some influence on the observers” (ibid:32). Fremførelsen består av to typer tegn-aktivitet: *expressions given*, det vil si for eksempel verbale ytringer som man mener å kommunisere og er klar over at man kommuniserer, samt *expressions given off*, som man (tilsynelatende) ikke mener å kommunisere og eventuelt ikke vet at man kommuniserer (ibid:14). Selvpresentasjoner innebærer at visse aspekter fremheves, og det betyr samtidig at andre, mindre passende eller motstridende aspekter undertrykkes eller skjules for ikke å forstyrre troverdigheten til den aktuelle fremførelsen (ibid:50/72). Fremførelsen eller iscenesettelsen av selvet består dermed både av en såkalt *front region* og en *back region*, hvor den siste er det som ikke vises eller holdes unna *front region*, den aktuelle selvpresentasjonen (ibid:114). Sosiale aktører søker å håndtere misforhold mellom forskjellige presentasjoner, blant annet ved å skille publikum fra hverandre:

(...) by audience segregation the individual ensures that those before whom he plays one of his parts will not be the same individuals before whom he plays a different part in another setting (Goffman 1959:57).

2.5.3 Presentasjon av selvet på nettet

Goffmans teorier har vist seg å være fruktbare også i forhold til Internett. For eksempel har tidligere studier vist hvordan handlinger og relasjoner på nettsamfunn kan fungere som fremførelser av selvet (Liu 2008; Boyd & Donath 2004). Nettet utgjør en sfære hvor presentasjonen av selvet blir tydelig: i motsetning til det ”virkelige” livet hvor man fysisk, naturlig ”er”, blir selvpresentasjonen på nettsamfunn utelukkende til ved aktiv konstruksjon (Sundén i Boyd 2007:12). Som i livet ellers benytter sosiale aktører tegn til å signalisere og avkode identitet, smak og tilhørighet (Frønes 2001). Flere teoretikere har påpekt at nettet legger andre premisser for selvpresentasjon, fordi det foregår i et *limited cues environment* (se bla. Sproull & Kiesler 1985 i McKenna & Seidmann 2006:280). Dette innebærer at aktørene har større kontroll over færre tegn. I motsetning til tidligere hvor nettbrukere kun hadde tilgang på tekstuelle skrifttegn kan medlemmer av sosiale nettsamfunn i tillegg benytte multimodale tegn som kommuniserer mer komplekse meningsstrukturer enn kun tekst. Fordi selvpresentasjonen på nettet er mer kontrollert og begrenset enn i det ”virkelige”, må medlemmer ”lese” hverandres fremførelser på andre måter. Fordi sosiale aktører generelt ønsker å fremstå i et positivt lys vurderer sosiale aktører hverandres fremførelser som mer eller mindre ”sanne” eller ”falske” i forhold til det ”virkelige” (Goffman 1959:66). Dette gjør man gjerne gjennom å vurdere verdien, eller ”sannheten” av tegnene som den andre benytter, ettersom noen tegn er lettere å manipulere enn andre. De mest troverdige tegnene er de som ikke lar seg manipulere, hvor ”kostnaden” forbundet med tegnet er direkte linket til det tegnet kommuniserer (Donath 1999:32). For eksempel vil muskler regnes som et ”sant” tegn på styrke. Konvensjonelle tegn er derimot tegn der relasjonen mellom tegnet og referenten i det ”virkelige” er sosialt skapt (ibid). Slike tegn er derfor åpne for bedrag, for eksempel vil en t-skjorte med teksten ”verdensmester i sjakk” ikke engang bety at personen nødvendigvis kan spille sjakk.

I følge Goffman (1959) benytter altså sosiale aktører objekter eller visuelle elementer, for eksempel bilder, strategisk for å bli oppfattet på en bestemt måte av et publikum. Tony Whincup mener derimot at slike objekter i hovedsak fungerer som hukommelseshjelpemiddel for den enkelte. Individer benytter tegnene til å skape eller fortelle om seg selv, ikke nødvendigvis slik man vil at andre skal oppfatte en, men slik en oppfatter seg selv. Denne prosessen medfører en bevissthet om egen person som bidrar til å forme fremtidig syn på hvem ”jeg” er (Whincup i Gauntlett 2007:141). Slik kan ”jeg-et” på forumene potensielt bidra til å endre eller opprettholde synet på ens biografi og dermed oppfattelsen av ”jeg-et” offline.

2.5.4 Rammer for selvpresentasjon på nettsamfunn

Til tross for at teknologien kan gi individer mer kontroll, kan den på andre områder medføre tap av kontroll over selvpresentasjonen. Som en "open-ended space" representerer nettet en ny type offentlighet hvor konsekvensene av å være synlig verken kan helt beregnes eller kontrolleres (Thompson 1995:246). Det "offentlige" og det "private" er sosialt konstruerte størrelser. Skillet mellom det offentlige og det private kan spores helt tilbake til antikken, men begrepsparet har endret meningsinnhold gjennom tidene og varierer mellom land og kulturer. Hva som regnes som offentlig og privat blir skapt, vedlikeholdt og endret i samspill mellom medlemmer av et kulturelt fellesskap (Calvert 2000:78). Man kan skille mellom to forståelser av det offentlige og det private i vestlige, moderne samfunn (Thompson 1995:121). Den første går ut på skillet mellom den statlige sfære på den ene siden, og den ikke-statlige på den andre. Det private i denne forstand er alle aktiviteter og sfærer som faller utenfor og er forskjellige fra de statlige. I den andre forståelsen av offentlig- privat dikotomien forstås det offentlige i stedet som det som er åpent eller allment tilgjengelig. Det private blir det som er skjult eller ikke synlig. Det samme skillet ser vi også i forskjellige forståelser av hva det engelske begrepet *privacy*, eller "det private", på norsk, innebærer. I sin gjennomgang av de mange forskjellige, vestlige definisjonene av dette begrepet finner Sheehan (2002) at det i hovedsak kan forstås på to måter: på den ene siden som retten eller muligheten til å ha kontroll over informasjon om en selv, på den andre siden som retten til å holde informasjon vekk fra andre. Dette er spesielt relevant i en tid der personlig informasjon har fått egenverdi og blitt gjenstand for overvåkning, utnyttelse og potensielle overgrep (Livingstone 2006).

I verden utenfor nettet er individer vant til å ha kontroll over presentasjonen i tid og rom, både fordi man stort sett kun forholder seg til én setting med et begrenset antall mennesker samtidig, og fordi ytringer forblir i sin opprinnelige kontekst (Boyd 2007). Dermed er det som regel forholdsvis uproblematisk å skille ulike fremførelser fra hverandre. Når individer kommer i situasjoner hvor han eller hun får vansker med å skille forskjellige publikumskategorier fra hverandre, blir det problematisk å balansere ulike selvpresentasjoner (Goffman 1959:137). Medieteoretikere har tidligere tatt for seg hvordan medier generelt kan utgjøre en mellom-sfære hvor *front region* og *back region* kan være vanskelige å skille fra hverandre og potensielt kan konvergere (Thompson 1995; Meyrowitz 1986). Et illustrerende tilfelle er problematikken som møtte den afro-amerikanske aktivisten Stokely Carmichael på 60-tallet i USA. Carmichael oppnådde i begynnelsen universell sympati fordi han henvendte seg retorisk ulikt til atskilte svarte og hvite forsamlinger. Da han skulle opptre i radio og TV

fikk han imidlertid problemer fordi han ikke kunne skille de to publikumsgruppene fra hverandre (Boyd 2007:16).

I følge Danah Boyd kan nettsamfunn forstås som én type mediert offentlighet: *network publics*. Hun definerer begrepet som ”the spaces and audiences that are bound together through network technology” (2007:8). Årsaken til at hun skiller mellom denne typen mediert offentlighet i forhold til andre typer, er med fire spesifikke aspekter knyttet til den teknologiske arkitekturen i for eksempel nettsamfunn. *Network publics* innebærer en endret forståelse av ”offentlighet”, spesifisert i fire punkter. For det første nevner hun vedvarenhet (*persistence*). Så fort materiale av noe slag ”legges ut” på nettsamfunnene, mister personen kontrollen over det i tid og rom. Tidligere deltakere på det virtuelle nettsamfunnet Usenet har opplevd at innlegg de skrev i en bestemt kontekst har kommet opp flere år senere (Smith 1999:212). For det andre replikasjonsmuligheter (*replicability*). Multimodale innlegg kan kopieres og distribueres utenfor kontrollen til den opprinnelige opphavspersonen. For det tredje usynlig publikum (*invisible audiences*). I det daglige kan man oppdage tredjepersoners tilstedeværelse, men på nettet er dette ikke mulig. Internetts iboende, teknologiske kvaliteter gjør det vanskelig å estimere publikums natur og omfang (Lüders 2007). For det fjerde nevnes søkbarhet (*searchability*). Søkemotorer gjør det mulig å finne frem til digitale presentasjoner av andre. Disse karakteristikene legger føringer på interaksjonen.

Nettsamfunnene kan sies å utgjøre en sosialt, nivellerende sfære hvor forskjellige sosiale roller og personaer kan komme i konflikt med hverandre. Privatiseringsstrategier kan i denne forstand bli sett som et slags kontinuum, hvor individer søker en balanse der privat informasjon kontrolleres, samtidig som individer deltar og tilbyr informasjon om seg selv (McLean 1995 i Sheehan 2002:22). I oppgaven vil det være interessant å se i hvilken grad det virtuelle påvirker selvpresentasjonen, for eksempel hvordan informantene håndterer skillet mellom det offentlige og det private. Videre vil jeg gjøre rede for i hvilken grad informantene representerer seg selv på nettsamfunn i tråd med det de opplever som sitt virkelige ”jeg”, og utforske forholdet mellom disse to størrelsene.

3.0 Metode

I dette kapittelet ønsker jeg å redegjøre for hvordan datamaterialet og analysen er blitt til, samt de utfordringer og håndteringer dette har innebåret. Hensikten med oppgaven er å få innsikt i bruken av sosiale nettsamfunn. Fordi kvalitativ metode er mer fleksibel enn kvantitativ metode (Thagaard 2003:12) er det en egnet metode å benytte for å oppnå en dypere forståelse for bruk av sosiale nettsamfunn.

3.1 Det kvalitative forskningsintervjuet

Nettsamfunn benyttes gjerne spontant, og medlemmer logger seg på i ulike sammenhenger og på ulike tidspunkt. Bruken er derfor ofte både uregelmessig og uoversiktlig. Av praktiske årsaker valgte jeg derfor å benytte kvalitative intervju som det viktigste metodiske grunnlaget for oppgaven, i stedet for etnografisk observasjon, som kunne vært et alternativ. Intervju gir i tillegg adgang til brukernes erfaringer med deres egne ord, og innsikt i deres egen opplevelse av bruken (Gentikow 2005:45). Analyseobjektet mitt er derfor individers oppfatning av egen bruk, fremfor den faktiske bruken. Dette gir fordeler i form av innsikt i de ulike meningsprosessene og perspektivene som omgir bruken av nettsamfunnene. På en annen side er det ikke mulig å kartlegge eller tallfeste den faktiske, konkrete bruken.

Det er nødvendig å problematisere den typen kunnskap man oppnår med metoden som benyttes. Epistemologisk kan man si at det etnografiske intervjuet ikke streber etter å forklare eller fange noen egentlig virkelighet ”der ute”. Det hevder heller ikke å gi en endelig forklaring på hvordan noe egentlig ”er” (Jensen 1993:71). I følge konstruktivismen er mening og sannhet relative i forhold til konteksten. Den sannheten som oppstår i et intervju vil nødvendigvis være et produkt av interaksjonen mellom informant og forsker (Silverman 2006:129). Det betyr ikke at det er umulig å si noe om omverdenen, men at det er problematisk å forvente å avdekke noen objektiv sannhet.

Kvalitative intervju kan være mer eller mindre strukturerte. Jeg har valgt å benytte semistrukturerte intervjuer. Det innebærer at temaene som strukturerte samtalen var definert på forhånd. Siden jeg selv var bruker av flere nettsamfunn var jeg allerede kjent med feltet. Temaene ble utarbeidet både etter veiledning fra tidligere og lignende forskning samt etter eget skjønn. Samtidig er denne intervjuformen fleksibel og åpen for introduksjon og oppfølging av nye tema fra informantens side (Østby *et al* 2002:102).

3.2 Utvalg og rekruttering

Intervjuobjektene skulle naturligvis være brukere av sosiale nettsamfunn. I utgangspunktet ville jeg ta for meg brukere som var unge voksne, det vil si ikke ungdommer. Begrunnelsen er at denne gruppen har vært underrepresentert i Internettforskningen generelt (Hartman 2005:41). Tidligere studier har i stor grad valgt å fokusere på yngre brukere av slike fora, spesielt ungdom. Ved å vurdere en noe eldre brukergruppe, i dette tilfellet unge voksne mellom 25 og 32, håpet jeg å nå nye innsikter i forhold til bruk og funksjon.

En annen avgrensning var at jeg var ute etter storbrukere, det vil si personer som bruker flere enn ett nettsamfunn. Årsaken til dette var at jeg ikke ønsket å fokusere på bruken av ett spesifikt nettsamfunn, men på hvordan bruken av flere står i forhold til, og påvirker, hverandre. Selv om det forskningsmessig ville vært gunstig å vurdere informantenes helhetlige mediebruk, måtte jeg på grunn av oppgavens omfang likevel avgrense fokuset til nettsamfunn som medieform.

Det er nødvendig å påpeke at analysegrunnlaget i denne oppgaven ikke er representativt for befolkningen generelt, og dermed heller ikke statistisk generaliserbart (Fog 2004:13). De fleste av informantene kan karakteriseres som det Rogers (1995) kaller for *early adopters*, altså tidlige brukere. Denne brukergruppen karakteriseres ved at de er tidlig ute med å ta ny teknologi i bruk. I tillegg er de som regel urbane, sosialt aktive, har relativt høy inntekt og høy utdanning. Tidlige brukere kan være en interessant brukergruppe å vurdere. Deres bruk kan gi en pekepinn på hvordan nettsamfunn vil benyttes og utvikles, ettersom flere og flere etablerer profiler og tar det i bruk. Likevel kan det tenkes at morgendagens unge voksne vil bruke foraene noe annerledes enn dagens unge voksne. Yngre personer vokser opp med den aktuelle medieformen fra ung alder, og vil sannsynligvis ha andre holdninger og syn på sosiale nettsamfunn enn dagens unge voksne.

Fordi bruk, og spesielt flerbruk, av nettsamfunn fremdeles ikke var veldig vanlig i starten av 2007, presenterte rekrutteringen visse utfordringer. Jeg forsøkte først med selvseleksjon. Jeg la ut forespørsler i fellesfora på nettsamfunnene MySpace og Facebook, og hang opp lapper med forespørsler på utdanningsinstitusjoner i Oslo og Volda. Begrunnelsen for å henge opp lapper på utdanningsinstitusjoner var at mange i målgruppen, det vil si unge voksne og hyppige nettbrukere, ville befinne seg der. Imidlertid fikk jeg ingen svar fra nettstedene og kun én av informantene meldte seg på bakgrunn av lappene. Derfor bestemte jeg for å prøve en annen innfallsvinkel. Fordi brukergruppen jeg var ute etter i stor grad befant seg i min egen aldersgruppe, bestemte jeg meg for å benytte den såkalte snøballmetoden. Denne metoden går

ut på at man blir satt i forbindelse med nye kontakter gjennom eksisterende kontakter (Gentikow 2005:80). I en e-post til medlemmer av min egen vennekrets, ba jeg dem videresende en presentasjon av meg og mitt prosjekt til sine venner og bekjente. I tillegg la jeg ut en forespørselen på forumet ”spør i skogen” på det norske nettsamfunnet Underskog. Begge disse forsøkene gav meg tilstrekkelig med informanter. I utgangspunktet hadde jeg ønsket at alle intervjuobjektene skulle være medlem av minst ett felles nettsamfunn. På grunn av antall frivillige kunne jeg avgrense det endelige utvalget til medlemmer av Underskog.

3.2.1 Det endelige informantutvalget

Et sentralt spørsmål i kvalitativ forskning er hvor mange man skal intervju.

Forskningslitteraturen er noe uklar på dette området. Gentikow (2005:76) skriver at antallet avhenger av undersøkelsens tema, formålet og problemstilling. I følge Kvale skal man intervju ”så mange personer som er nødvendig for å finne ut av det du trenger å vite” (Kvale 2005:58). Antallet kan ikke være for lite, men intervjuer man for mange vil det være vanskelig å utføre grundig tolkning av intervjuene (ibid). Det endelige antallet informanter ble fjorten. Dette antallet kom jeg frem til etter loven om avtakende utbytte (Kvale 2005:59), samt tilgang på informanter: til tross for at flere meldte seg frivillig, ble det til slutt likevel vanskelig å få informanter som falt inn under kategorien jeg hadde definert. Etter tilgjengelighetsprinsippet (Gentikow 2005:80) var derfor to av informantene i det endelige utvalget medlemmer av min egen bekjentskapskrets. Jeg fant imidlertid ikke at dette var forskningsetisk problematisk fordi tema ikke kan karakteriseres som sensitivt.

Informantutvalget bestod utelukkende av aktive Internettbrukere. I snitt var de medlem av tre til fire nettsamfunn, men antall medlemskap varierte mellom informantene fra to til fem. I tillegg til Underskog var informantene til sammen medlemmer av Facebook.com (10), MySpace.com (7), Hi5.com (2), WAYN.com (2), Couchsurfing.com (1), Virb.com (3), Ringo.com (1), Flickr.com (3), Tagged.com (1), Linkedin.com (1), Classmates.com (1), Nettby.no (2), Blink.no (2) og Origo.no (1). Antallet sosiale nettsamfunn informantene aktivt brukte lå i snitt på omkring to. Tolv av informantene var også brukere eller tidligere brukere av andre typer nettsamfunn, for eksempel anonyme interesse- og diskusjonsforum. I tillegg hadde tre av informantene egne blogger.

Ni av informantene var jenter, de resterende fem var gutter. Dette var tilfeldig og kjønn utgjorde heller ingen avgjørende variabel i min undersøkelse. Tidligere forskning har imidlertid funnet at jenter generelt er mer aktive i sosiale nettsamfunn enn gutter (Hargittai

2008). Til sammen utgjorde informantene en relativt homogen gruppe. Alle unntatt tre hadde høyere utdanning, og da i hovedsak i samfunnsvitenskapelige eller historisk-filosofiske studieretninger. De øvrige tre var alle utøvende i kreative eller kunstneriske yrker. Samtlige var samfunnsengasjerte og /eller kulturinteresserte. En plausibel årsak til fellesstrekkene kan være at denne type personer er mer åpne for å delta i forskningsprosjekter. En annen, mulig medvirkende faktor kan være egenskaper ved nettsamfunnet i seg selv: Underskog er et lite, lukket forum hvor medlemmene stort sett inviterer gode venner. Dermed er det sannsynlig at forumets medlemmer deler demografiske likhetstrekk i større grad enn medlemmer av andre nettsamfunn. For min oppgave utgjorde ikke dette stort problem fordi jeg som nevnt ikke var ute etter generaliserbar kunnskap.

3.3 Intervjuguiden og operasjonalisering

Intervjuguiden består som regel av en rekke tema og spørsmål som forskeren ønsker å komme inn på i løpet av intervjuet. Det semistrukturerte intervjuet kan på mange måter ligne på en samtale, og derfor kan tema introduseres der det faller naturlig i sammenhengen. Spørsmålene bør være med på å skape en positiv og fortrolig interaksjon mellom forsker og informant. Samtidig må spørsmålsformuleringene og rekkefølgen på dem overveies i forhold til hva man er ute etter å få vite (Kvale 2005). Formålet med intervjuene var å finne ut hvordan informantene brukte nettsamfunnene, og hvorfor de gjorde det. En utfordring var å operasjonalisere forskningsspørsmålene slik at jeg fikk vite det jeg var ute etter. Kvale skriver at målet med intervjuet er ”å få frem spontane beskrivelser fra intervjupersonen, og ikke deres egne mer eller mindre spekulative forklaringer på hvorfor noe skjedde” (Kvale 2005:78). Etter anbefaling fra flere kilder i metodelitteraturen utformet jeg derfor intervjuguiden slik at spørsmålene i hovedsak var deskriptive og konkrete, med fokus på ”hvordan”. De ble noe mer rettet mot refleksjon og meninger, av typen ”hvorfor”, mot slutten av intervjuet. (Kvale 2005; Gentikow 2005). Selve spørsmålene søkte jeg å formulere slik at de ville gi mest mulig åpne svaralternativer, uten at de var ledende, flertydige eller omhandlet flere ting på samme tid. I forkant av intervjuene utførte jeg to pilotintervju på personer som var i samme brukergruppe som informantene. Det viste seg å være veldig nyttig. Jeg fikk øvd på selve intervjusituasjonen, og jeg fikk presisert, lagt til og lukt vekk unødvendige spørsmål og uheldige formuleringer.

3.3.1 Loggføring

Som et supplement til intervjuene hadde jeg bedt informantene om å føre logg i en uke forut for intervjuet. Loggen skulle beskrive når de gikk inn på nettsamfunnene, hva de gjorde og hvor lenge. Tanken var å få en mer reell oversikt over faktisk bruk, for eksempel rutiner, tidsbruk, brukskontekst og forskjellen mellom ukedager og helg. Samtidig håpet jeg at informantene ville få et mer realistisk bilde av egen bruk. For eksempel bemerket minst tre av informantene at de gjennom loggen hadde oppdaget at de brukte mer eller mindre tid enn de hadde trodd på forhånd. Likevel var jeg klar over at loggen ikke ville bli nøytral, ettersom bevissthet rundt bruk sannsynligvis vil påvirke den i noen grad. Ida fortalte at hun i logg-uken oftere var inne på Underskog enn vanlig, rett og slett fordi loggen minnet henne på nettsamfunnet. Robert fortalte at han i løpet av logg-uken fant ut at han egentlig ikke likte Facebook, og at han ville melde seg ut. Denne plutselige innsikten kan ha blitt påvirket av det akademiske perspektivet som loggen påførte bruken.

Loggføringen var en blandet suksess. Det varierte hvor alvorlig informantene tok det, og hvor detaljert loggen ble. Fem av informantene skrev logg fra hele uken. Av de resterende ni førte noen nøyaktig tidsbruk uten å spesifisere hva de gjorde, mens andre skrev detaljert fra én dag. Noen skrev kun fra Underskog, mens andre skrev fra alle nettsamfunnene. Tre stykker gav den ikke til meg, men hadde den i stedet ”i hodet” under intervjuet. To av informantene var redd det ville ta så mye tid at de holdt på å trekke seg. I frykt for å miste informanter valgte jeg å ikke forfølge kravet ytterligere, og i noen tilfeller så jeg meg nødt til å fire på loggens omfang. Et fåtall av informantene ”slapp” derfor med et minstekrav om logg i to dager, men selv det viste seg å være vanskelig å gjennomføre. I etterkant ville jeg i større grad ha forklart loggens funksjon, og spesifisert mer nøyaktig hva som skulle inkluderes. Samtidig ville jeg ha kortet den ned til én eller to dager. Likevel var loggføringen veldig nyttig som utgangspunkt for intervjuene. Fordi alle informantene hadde vært mer oppmerksom på bruken enn ellers var de generelt reflektert i forhold til faktisk bruk.

3.4 Intervjuprosessen

Alle intervjuene ble gjennomført ansikt til ansikt. Dette regnes som den klassiske og ofte foretrukne intervjuformen i kvalitativ metode (Gentikow 2005:84). Halvparten av intervjuene ble foretatt på et ledig kontor i Oslo sentrum. Årsaker til valg av denne settingen var at det oppfylte kravene intervjusituasjonen stilte, hvilket var tilgang på PC og Internett, samt stillhet på grunn av opptaksmaskin. I tillegg kunne intervjuet foregå uforstyrret for utenforståendes

innblanding, og det representerte en nøytral grunn. Den andre halvparten av intervjuene ble tilpasset praktiske hensyn samt ønsker av informantene selv. I tre tilfeller benyttet jeg lukkede seminarrom på universitetet, da tre av informantene selv var studenter og befant seg der. I to tilfeller foregikk intervjuene hjemme hos meg selv, ett intervju ble foretatt hjemme hos en av informantene og i ett siste tilfelle på en Internettkafé i utlandet. I alle disse settingene var det ingen andre til stede som kunne overhøre samtalen.

I forkant av intervjuet fikk informantene en introduksjon eller ”briefing” om oppgavens formål og tema, samt forespørsel om bruk av opptaksmateriale. Samtlige av intervjuene ble tatt opp elektronisk med informantenes samtykke. Dette var særdeles gunstig for mitt vedkommende, da jeg dermed kunne fokusere på informanten og intervjusituasjonen fremfor å skrive ned alt som ble sagt. Alle intervjuene varte i mellom én, og én og en halv time. Først ba jeg informantene om å fortelle om nettsamfunnene de var medlem av, samt om å beskrive loggen. Deretter foregikk resten av intervjuet foran datamaskinen, hvor informantene viste profilene sine og forklarte hvordan de brukte forumene. Jeg fant at samtalen ofte gikk lettere foran skjermen enn ansikt til ansikt, muligens fordi det kan føles mindre konfronterende for både informantene og meg selv. Jevnt over synes jeg intervjuene gikk veldig bra, informantene var generelt engasjerte ovenfor temaet og samtalen fløt som oftest lett.

Et problem jeg møtte underveis, var i forhold til godtgjørelse. Fordi informantene sjenerøst gav av sin tid, ønsket jeg å gi dem noe igjen for deres hjelp. Forskningslitteraturen advarer imidlertid mot godtgjørelser, da det kan få konsekvenser for deltakelsen og svarene til informantene. For eksempel kan de føle seg ”tvunget” til å fullføre noe de ikke ønsker (Thaagard 2003). Jeg valgte etter hvert å tilby informantene enkle ting under selve intervjuet, som kaffe, brus og frukt eller lignende.

3.4.1 Internettets ustadighet og tilgang

I utgangspunktet hadde jeg tenkt å supplere analysen med en kvalitativ analyse av informantenes personlige profiler på nettsamfunnene. Dette viste seg likevel å være vanskeligere enn først antatt. For det første var det et problem å få tilgang på profilene til informantene. De aller fleste hadde privatisert profilene der det var mulig, og jeg måtte derfor bli lagt til som ”venn” for å få tilgang. Dette syntes jeg kunne bli påtrengende, spesielt fordi det bare var ment som supplement for analysen. Mange la meg imidlertid etterhvert til som venn, både på eget initiativ og etter forespørsel fra meg. I ett tilfelle fikk jeg passord for å gå inn på profilen til informanten selv. Videre var det omfattende å skulle se på alle profilene til

informantene, ettersom noe av poenget var å se bruk av flere forum i forhold til hverandre. Ikke minst viste det seg å være utfordrende på grunn av nettets iboende flyktighet. De fleste av informantene endret regelmessig profilene sine, enkelte opp til flere ganger daglig. For å utføre en fullstendig analyse, ville jeg måttet registrere både hvordan profilene var utformet, hvordan de ble endret, samt hvor ofte. I tillegg måtte jeg ha sammenlignet forskjellige profiler av én og samme informant, og vurdert grad av privatisering på de forskjellige nettsamfunnene. Å foreta en analyse ble dermed for omfattende som supplement. I stedet tok jeg utskrifter av informantenes profiler, på samme tidspunkt. Disse utskriftene benyttet jeg i hovedsak til å sammenligne og verifisere intervjumaterialet, for eksempel for å registrere koherens mellom informantenes egen omtale av utformingen, og faktisk praksis.

3.4.2 Kontekst: "eksplosjonen" av Facebook

Intervjuene ble gjennomført i en periode på tre måneder, mellom mars og mai 2007. Denne perioden viste seg å bli interessant for oppgavens gang, da det til da relativt ukjente nettsamfunnet Facebook plutselig ble populært og spredte seg som en farsott over landet i nettopp disse tre månedene. Disse omstendighetene førte til at intervjuene ble foretatt i en helt spesiell diffusjonsprosess, der forskjellige informanter var i forskjellige stadier på grunn av tidsspennet intervjuene ble foretatt i. Av de helt første jeg intervjuet, hadde flere ikke hørt om Facebook, mens av de siste var det flere som allerede var lei av å bruke det. Slik fikk jeg tilfeldigvis innsikt i en helt spesiell prosess, samtidig som det la føringer på materialet ved at informantene var i forskjellige faser. På grunn av loggføringen hendte det til og med i noen tilfeller at én og samme informant befant seg i forskjellig diffusjonsfase bare i perioden mellom der loggen ble skrevet og intervjuet ble foretatt. Det gikk fire uker mellom intervjuet og loggføringen til Helene. Hun fortalte at det ikke ville vært mulig for henne å føre logg i tiden intervjuet ble utført, fordi bruken hennes hadde økt så kraftig i løpet av tre uker at hun ikke ville orket å registrere den. Den raske diffusjonen stilte også krav til behandlingen av profilutskriftene, da de var utført på et senere tidspunkt enn både intervju og logg. I tillegg ble det ble vanskelig å stille oppfølgingsspørsmål i etterkant av intervjuene, fordi informantene raskt befant seg i et annet bruksstadium enn da intervjuet ble foretatt. Flere intervju ble følgelig et slags tidsutsnitt av informantenes tilpasning til introduksjonen av en ny medieform. Fordi jeg studerte bruken av flere fora fremfor ett enkelt, så jeg likevel ikke dette som noe avgjørende problem. Introduksjonen av et nytt nettsamfunn ville vise hvordan dette påvirket

bruken av andre, samtidig som innsikt i forskjellige stadier ville si noe om utvikling og tilpasning over tid, om enn over relativt kort tid.

3.5 Kvalitetskontroll og personvern

Under intervjuperioden transkriberte jeg intervjuene fortløpende. Deretter gikk jeg gjennom opptakene av intervjuene på nytt, og leste gjennom transkripsjonene flere ganger før jeg startet selve analysearbeidet. Ved å gå gjennom data grundig flere ganger ønsket jeg blant annet å øke reliabiliteten på oppgaven. Deretter genererte jeg ideer og kategorier for analyse etter tema og språklige vendinger som gikk igjen. Så kodet jeg materialet for å organisere det. Som analytisk fremgangsmåte benyttet jeg såkalt Ad-hoc meningsgenerering (Kvale 2005). Det innebærer at forskeren tilnærmer seg materialet kreativt ved å benytte ulike teknikker fremfor én standardisert analysemetode.

Alle informantene har fått tildelt fiktive navn i oppgaven. I tillegg har fire av informantene blitt anonymisert ytterligere etter deres eget ønske. Alle sitatene som er brukt i oppgaven har blitt forhåndsgodkjent av informantene. Forhåndsgodkjenningen medførte ingen endringer.

3.6 Forskningsrollen og medlemskap

Aldersmessig, miljømessig og ikke minst som medlem av mange av de samme nettsamfunnene, befinner jeg meg i samme "kulturkrets" som informantene (Wadel 1991:18). Ettersom jeg i stor grad er en del av det fenomenet jeg sikter å beskrive, står jeg i fare for å bli utsatt for det som i antropologien kalles for kulturell blindhet. Mitt eget medlemskap i det nettsamfunnet jeg av praktiske årsaker valgte som utgangspunkt, har nødvendigvis formet min forståelse av informantenes bruk, og har hatt innvirkning i min tolkning av denne. Mer konkret innser jeg at mine medlemskap kan ha hatt konsekvenser for min nøytralitet som forsker. Nettsamfunnenes natur er slik at man kan lett kan lete seg frem til bestemte medlemmer og finne ut av eventuelle, felles bekjente eller lignende. I et tidlig intervju lot jeg ved en glipp merke at jeg også kjente personen informanten omtalte. Dette vaktet jeg meg vel for i senere tilfeller, men det er naturligvis mulig at noen av informantene har holdt tilbake informasjon fordi rollene som forsker og som privatperson ikke lot seg skille tvert. Jeg forsøkte å klargjøre skillet ved å nøytralisere min egen profil, samt kommunisere klart

gjennom den at jeg for tiden var der som forsker og ikke som privatperson. Videre unngikk jeg å delta på forumet i perioden intervjuene ble foretatt.

En annen potensiell følge av mitt kjennskap til nettsamfunnene, var faren for at informantene skulle la være å nevne ting de tok for gitt at jeg alt visste om. Faktisk hendte det ved flere anledninger at informantene spurte meg og ting de lurte på i forbindelse med nettsamfunnet. Dette taklet jeg ved å svare så sannferdig jeg kunne, samtidig som jeg tok notis av at de var usikre på visse funksjoner på nettsamfunnene. I tillegg forsøkte jeg å stille oppfølgingsspørsmål ved emner de ikke selv utdypet.

Til tross for at medlemskapene mine i en viss grad har hatt innvirkning på forskningsprosessen, har det i hovedsak utgjort en ressurs. For det første har medlemskapet bidratt til nødvendig, bakenforliggende kjennskap til fenomenet som skulle undersøkes. Steve Jones anbefaler at forskere på Internett bør ha kjennskap til forholdene man skal studere, om ikke annet for å kunne stille de riktige spørsmålene (Jones 2006:xii). Fordi Underskog er lukket, ville det vært vanskelig å oppnå kunnskap om emnet uten å være medlem selv. Dessuten visste jeg om betydningen av enkeltfunksjoner inne på forumene som lett kunne blitt forbigått. Tilgang var i tillegg sentralt for å få tak i informantene. Videre er det nettopp sammenhengen med min egen hverdag som har tent interessen, nysgjerrigheten og engasjementet for emnet.

4.0 Bruk av nettsamfunn

I denne delen vil jeg se på hvordan nettsamfunnene brukes, og hva som betinger bruken av dem. Informantene er medlemmer av flere av de samme nettsamfunnene, har relativt høy grad av tilgang til Internett og deler sentrale demografiske karakteristikk. Til tross for dette finner jeg i likhet med Boyd (2006B) at informantene skiller seg fra hverandre når det gjelder type bruk (se også van Dijk 2006:182). Ikke bare varierer bruken av forskjellige nettsamfunn, men samme nettsamfunn brukes ulikt av forskjellige informanter. I tillegg varierer bruken av et og samme nettsamfunn på ulike tidspunkt. Hvordan informantene bruker nettsamfunnene henger sammen med konteksten og informantenes motivasjon for bruk.

4.1 Kontekst

Alle informantene er innom et eller flere nettsamfunn daglig eller nesten daglig. Samlet kan man si at de bruker nettsamfunnene på flere, ulike steder og til alle tider på døgnet, både alene og i fellesskap med andre, på jobb, hjemme, i helgene og til og med om natten. Hva de gjør på nettsamfunnene avhenger i stor grad av hvilken situasjon de er i og når.

Alle informantene bruker data og Internett daglig og i opptil flere timer i forbindelse med studier og jobb. Det er i denne sammenhengen nettsamfunnene oftest blir brukt. At informantene allerede sitter foran en datamaskin fremheves som en sentral grunn til hyppig bruk, ettersom det er lettvinnt og krever lite ekstra innsats: ”Jeg sitter uansett på Internett, derfor kan man like gjerne gjøre det, når man først er på” (Silje).

Økt tilgang på nett ser ut til å øke bruken av nettsamfunnene. Flere går inn når de kommer til, for eksempel hos venner og familie eller på kafé. Tilsvarende brukes de mindre når informantene ikke allerede sitter ved datamaskinen, ikke har tilgjengelig nett eller når nettleseren er treg. Robert forteller at han deltok mer i diskusjoner på Underskog da han hadde Internett hjemme. Helene oppsøker ikke nettsamfunnene på flere dager når hun ikke har nett der hun er, og i likhet med Vilde og Anna er hun mindre på foraene i helgene. Statistikk²³ viser at bruken av Underskog faller markant om sommeren, til jul og påske, altså når brukerne har ferie og ikke må sitte foran datamaskinen:

I helgene er jeg ikke der så mye.. men det er fordi jeg bruker dataen mye i hverdagene.. det blir litt sånn for å få fritid, på en måte.. fra jobben (Vilde).

²³ Bengler, konferanse, 2007

Noen har innlemmet nettsamfunnene i en fast morgenrutine hvor de sjekker hva som har skjedd siden sist, samtidig som de leser for eksempel e-post og nettaviser. Andre er mer spontane i bruken og går inn på impuls. Flere går inn og ut i løpet av dagen:

Jeg har veldig rutine på det (..) jeg logger meg på om morgenene og så har jeg det i bakgrunnen, går inn og ut mens jeg ikke har noe å gjøre på jobb.. eller når jeg går lei av det jeg holder på med for den saks skyld (..) så har jeg gjerne mail og nyheter og Underskog liggende sånn i bakgrunnen også når jeg kjeder meg så ser jeg på det i stedet for å jobbe (Mikael).

På en vanlig dag så går jeg på med en gang jeg kommer på jobb, Facebook og Gmail og Underskog. Og så prøver jeg å logge av etterpå, og så sjekker jeg av og til kanskje hver halvtime innom Facebook, kanskje hver time på Underskog (...) jeg er innom ganske mange ganger i løpet av dagen.. og så sjekker jeg før jeg går hjem også (Anna).

Nettsamfunnene fungerer med andre ord som et avbrekk fra andre gjøremål. Slike pauser blir som regel relativt korte, informantene sjekker om det er noe nytt eller skriver korte meldinger. Hva de gjør avhenger likevel av hvilke forum de er på og hvor travelt den enkelte informanten har det:

Det er spesielt når jeg er sliten og ukonsentrert, da er jeg oftere inne og bruker det mer.. når du glemmer hva du driver på med og så bare sjekker du.. det blir en vanesak (Jacob).

Hvor lenge og hvor ofte informantene er innom varierer også etter hvilket nettsamfunn det er, hvor lenge de har brukt det og hvilken situasjon de er i. Flere av informantene har travle hverdager og minst ni av informantene synes Internett generelt og foraene spesielt tar mye tid. Liten tid blir også oppgitt som årsak til å bevisst bruke nettsamfunnene mindre, eller ikke begynne i det hele tatt. Susanne holder på med diplomoppgave og forsøker å begrense bruken generelt fordi det er lett å bli distraheret. Hun har satt av en time om morgenen hvor hun kan gå inn, men utover dét forsøker hun å la være. Anna forteller at hun måtte innføre regler for når hun kunne gå inn, fordi hun var så ofte inne at det hindret produktiviteten på jobb.

Selv om alle informantene av og til er innom nettsamfunn i pauser i løpet av hverdagen, er fire av informantene oftere inne når de er hjemme om kvelden, spesielt når de er alene, kjeder seg eller ikke har noe annet å gjøre:

Når jeg kommer hjem fra jobb logger jeg på etter at datteren min har lagt seg (..) og da er jeg circa innom hver halvtime (..) noen ganger sitter jeg på hvis jeg ikke har noe å gjøre ..da kan jeg sitte i et par timer og bare flikke litt ..og sånn er det nesten hver dag, i helgene er det ikke så mye (Anna).

I den uken Martin skrev logg brukte han nettsamfunnene mer den kvelden han var hjemme enn de andre kveldene: ”jeg gjorde ikke noe spesielt.. bare sånn se på noen videoer, leste innlegg.. sånt”. Andre igjen er bare kort innom om kvelden eller før de legger seg for å se

etter nye meldinger. Med noen unntak bruker informantene nettsamfunnene vanligvis i situasjoner hvor de er alene, selv om det kan være andre i nærheten. Det forekommer også at de går inn mens de er sammen med venner. Det kan være samtidig men på hver sin datamaskin eller i fellesskap på én PC, for eksempel på fest.

Fordi bruken varierer er informantene generelt noe usikre på hvor ofte de er innom nettsamfunnene. Robert anslår at han er innom foraene mellom én og ti ganger daglig, mens Vilde tror hun er innom mellom to og syv ganger. Mange anslår at de er innom tre eller fire ganger i døgnet. Flere hadde problemer med å føre eksakt logg over bruken fordi de var innom så ofte. Den totale tidsbruken er det også usikkerhet rundt. Noen ganger er de innom i tre minutter, andre ganger i tre timer:

Det ble mye i løpet av en dag, i hvert fall når jeg satt på skolen hele dagen og hadde raskt nett (...) plutselig var jeg inne og av og plutselig på (...) så trodde jeg jeg hadde sittet i ti minutter og så plutselig hadde jeg sittet i en time (Helene).

Informantene forteller at de som regel går inn for å ”sjekke hva som skjer”, om det er noe nytt eller ”om det har skjedd noe”. Det kan være alt fra nye innlegg, bilder, informasjon, beskjer eller andre endringer på nettsamfunnet. Hvor ofte de går inn på de forskjellige nettstedene og hvor lenge de blir der inne, er i stor grad avhengig av den øvrige aktiviteten på nettsamfunnene. Jo mer som ”skjer” på et nettsamfunn, jo større er sjansen for at informantene er ofte innom: ”det kommer litt an på hvor mange av vennene mine som går inn og gidder å bruke det, som gidder å legge ut hva de skal og sånn” (Silje). Felles for de fleste av informantene er at de oftere er innom de nyeste nettsamfunnene og at de går mer inn når de er ukonsentrerte eller kjeder seg. Teknologien og brukergrensesnittet ser også ut til å påvirke hvor lenge og mye informantene bruker de enkelte nettsamfunnene; flere bemerker at de er kortere innom når nettleseren eller nettsamfunnet er tregt. Tilgang og tid er altså avgjørende for typer aktivitet. I tillegg påvirkes bruken av hvor lenge informanten har brukt foraene.

4.1.1 Forløp: tidlig bruk og moden bruk

Basert på informantenes beskrivelser ser det ut til at bruk av nettsamfunn forandrer seg over tid. Etterhvert som informantene blir vant til nettsamfunnene endrer de mengde og type bruk. Nesten alle forteller om ting de gjorde mer før og om ting de har sluttet å gjøre. Flere forteller også at de bruker enkelte nettsamfunn mindre etter hvert. Vi kan dermed tilsynelatende skille mellom tidlig bruk og moden bruk av nettsamfunnene. Dette samsvarer med W.B. Neumans

(1991) redegjørelse av diffusjonsprosessen til enkeltmedier. Han påpeker at tidlig bruk av medier skiller seg fra senere bruk, spesielt i møte med enda nyere medier.

Typiske ting informantene gjør mer i begynnelsen, er å lete etter og legge til venner, surfe og snoke på andres profiler og lese eller tittle på innlegg. Basert på informantenes beskrivelser kan tidlige bruk deles inn i to analytiske kategorier: entusiastisk og forsiktig bruk. Åtte av informantene kan kategoriseres som entusiastiske, tidlige brukere. Disse engasjerer seg mye i nettsamfunnet i starten, prøver ut forskjellige funksjoner, er ofte innom og leser eller legger ut ting selv. Seks av informantene kan heller sies å være forsiktige, tidlige brukere. Disse er mer passive enn de entusiastiske i starten og foretrekker å orientere seg på nettsamfunnet før de eventuelt deltar mer aktivt. Katrine forteller at hun ikke brukte MySpace i begynnelsen ettersom hun følte det var mange koder hun først måtte forstå. Anna deltok først ikke i diskusjonene på Underskog fordi hun følte terskelen var for høy. Begge typer tidlig bruk innebærer utforsking og utprøving, hvor informantene er bevisste nettsamfunnenes teknologiske aspekter og form.

Interessant nok endrer flere av informantene brukertype etterhvert som de blir mer vant med nettsamfunnene. Minst tre går fra å være entusiastiske til å bli forsiktige. Dette begrunner de som regel med økt behov for privatisering og personvern. Lars forteller at han var oftere og lengere inne på Facebook i starten. Han la ut flere ting om seg selv som han siden tok bort igjen fordi han ikke ville avsløre for mye om seg selv. Minst to av informantene går derimot fra å være forsiktige til å bli entusiastiske. Anna begynte i det små med et par kommentarer på Underskog, men gradvis fikk hun større selvtillit og begynte å skrive hele innlegg.

Når de enkelte nettsamfunnene ikke lenger er nye avtar ofte bruken. Minst elleve av informantene forteller at de er innom eldre nettsamfunn sjeldnere og kortere enn de var i begynnelsen.

I begynnelsen når jeg brukte Facebook, så er det sånn at man legger til en venn, og så klikker man på for å se hvem som er venn med den, for å se om det er noen du kjenner der, og så blir man venner med de og så videre, nå merker jeg at nå er jeg bare innom og sjekker om noen folk jeg kjenner har lagt ut noen bilder, eller ett eller annet sånt.. kortere nå enn for en stund siden (Martin).

Noen går etter hvert lei av nettsamfunnene og er derfor bare innom i perioder:

Det går litt i perioder hvor interessant jeg synes Underskog er .. av og til synes jeg det er gøy å se på alle slags løye youtube innlegg og lese alle slags rare innlegg og sånn.. og av og til så tenker jeg at jeg har mer fornuftige ting å bruke tid på (Susanne).

Av og til ser jeg på videoer, men jeg leser ikke innlegg, det gjorde jeg i begynnelsen ..nå har jeg blitt lei.. jeg er lei av å lese alles meninger om mangt, og jeg har ikke tid til å sitte og diskutere (..) jeg bruker Underskog mer som en informasjonskanal (Katrine).

Plutselig får jeg bare nok, og da titter jeg nesten ikke innom, på, kanskje to -tre uker (Jacob).

Bruken av nettsamfunnene endres også gjerne når nye nettsamfunn kommer til. I flere tilfeller overtar de nye nettsamfunnene funksjoner fra eldre, slik at disse blir brukt mindre eller ikke overhodet, avhengig av nettsamfunnenes innhold:

Jeg bruker (MySpace) egentlig ikke til noe lenger ..for alle de man har der er også på Facebook, så det blir overflødig (Lars).

Nanna: Hvor ofte er du inne på Underskog?

Vilde: én gang daglig ..nå.. men det er mindre nå ettersom Facebook har overtatt.. nå er jeg mer på Facebook.

Bruken av eldre nettsamfunn opprettholdes gjerne hvis de har en konkret funksjon, og den blir gjerne mer praktisk enn tidligere.

De får en litt annen bruksverdi etter at du er blitt vant til å bruke det på en måte, for i starten blir det bare en sånn å, masse venner, og så roer det seg ned, og så blir det en helt annen greie.. at man kan bruke det som en mobiltelefon på en måte.. som en møteplass, for eksempel... vi har brukt det mye for å planlegge ting (Lars).

4.1.2 Fra primær til sekundær teknologi

Etter å ha brukt nettsamfunnene i en periode kan vi snakke om tendenser til en mer moden og pragmatisk eller spesialisert bruk. De kan sies å bli mer transparente og innholdet blir viktigere enn selve medieformen. Tilnærmet alle foretrekker et logisk og enkelt brukergrensesnitt, spesielt når fascinasjonen over nettsamfunnet har gitt seg. I de tilfellene informantene selv nevner teknologien er det gjerne forbundet med irritasjon eller problemer. Når teknologien blir primær fører det i noen tilfeller etter hvert til mindre eller ingen bruk:

Først var jeg veldig fascinert av det fantastisk rotete og stygge uttrykket, det var bare deilig rotete, men til slutt synes jeg ikke det er noe innhold der i det hel tatt (..) Så jeg bruker den nesten ikke (Robert).

Jeg synes det er så forferdelig å besøke en MySpaceside.. det er så bråkete og funker dårlig, er tregt og plutselig kommer det masse musikk, det er slitsomt.. kanskje jeg er blitt litt gammel (*ler*) (Martin).

Facebook er bedre enn alle de andre nettforaene jeg har vært borti ...ja, Underskog, for eksempel, som er utrolig tregt i forhold, det går utrolig sakte, og er litt sånn klønete bygget opp, en mer rotete web interface, det er lettere å finne frem på Facebook (Lars).

Tregt nett eller treg plattform gjør at informantene blir utålmodige og fører til at de er kortere innom. Flere påpeker at Underskog er det tregeste av nettsamfunnene, men det er bare Ida som bruker det konsekvent mindre av den grunn: "For meg er Underskog mest *pain* for tiden,

da.. fordi jeg synes den er så treig.. så jeg bruker mer sånn Facebook og ringo og chatter og sånn”.

Etter at den første fascinasjonen har gitt seg blir nettsamfunnene en del av hverdagen og de eksisterende kommunikasjons- og informasjonskanalene. Katrine bruker MySpace til å ”sjekke ut” ny musikk. Hun husker ikke lenger når eller hvor hun første gang hørte om det, men sier at hun ikke kan huske hvordan hun klarte seg uten: ”hvordan var livet før MySpace!?”. Nettsamfunnene blir etter hvert én av flere måter å gjøre ting de alt gjør, eksempelvis kontakte venner, dele bilder og finne informasjon. Denne spesialiseringen av bruken er i følge Neuman typisk for diffusjonen av tidligere nye medier.

4.1.3 Nettsamfunn og andre medier

Tidligere forskning har vist at jo bedre venner man er, jo flere medier benytter man til å kommunisere med (Haythornthwaite 2002:386). Dette gjelder også for minst elleve av informantene; nettsamfunnene kommer i tillegg til andre kommunikasjonsmåter med venner. Hvilket medium eller medieform som benyttes når er i stor grad avhengig av hva som er mest tilgjengelig der og da. Da Susanne skulle reise til Oslo brukte hun fire forskjellige kommunikasjonskanaler til å avtale møter med venner, alt etter hvor hun tilfeldigvis ”traff på dem”, eller hvor hun trodde det var mest sannsynlig å nå dem:

De jeg bor sammen med sender mye meldinger via Underskog.. de er masse inne.. andre får jeg lettere tak i på for eksempel SMS, mail, MSN²⁴.. så jeg vet litt hvor jeg får tak i folk hen.. kjæresten min bruker det aldri.. han skjønner seg ikke på det, så det er nytter ikke å melde han (på Underskog) (Susanne).

Hvilket nettsamfunn som benyttes til å kommunisere med er også avhengig av hvilket forum som er mest brukt av vennene. Helene forteller at hun og noen gode venner brukte Facebook til å arrangere en filmkveld, til tross for at de møter hverandre daglig:

Vi kunne like gjerne tatt det i person, eller per mail eller SMS.. men vi brukte (Facebook) likevel.. (navn) dannet en gruppe og sendte invitasjon til oss andre og så skrev man hva man ville se og når man kunne og sånn.

Fire informanter forteller at bruken av nettsamfunn som kommunikasjonskanal i noen tilfeller går på bekostning av andre kommunikasjonsmedier. Robert sender heller melding på nettsamfunn enn på e-mail, og to andre mener at meldinger på nettsamfunn har gått ut over bruk av telefon. Martin skriver derimot heller SMS med gode venner fordi han synes det går mye raskere, og Solveig foretrekker e-post fordi hun synes det er tungvint å gå ut og inn av

²⁴ Net. Messenger Service (MSN) er et ”lynmeldingsnettverk” (chat) på Internett

nettsamfunnene. Hva man velger er derfor i stor grad avhengig av hva som er lettest tilgjengelig.

Nanna: har det påvirket hvordan du bruker andre medier, SMS, mail..?

Robert: det tar jo litt over.. det er greiere å sende en melding her når jeg likevel er der og hvis jeg vet at vedkommende sjekker Underskog oftere enn mailen sin.. og mail er jo litt mer tungvint, du må inn i et nytt program, så man gjør jo det som er mest lettvinnt ..og så koster det jo ingen penger.. ikke at det betyr så mye.

Når bruken avhenger av hvor tilgjengelig det enkelte mediet er i forhold til andre medier, har vi å gjøre med det som har blitt kalt tilgjengelighetsprinsippet (*the principle of least effort*) (Zipf 1949 i Brynin & Kraut 2006:9). Dette prinsippet innebærer at egenskaper ved medier kan lede til endring i oppførsel, avhengig av hvor enkelt eller vanskelig mediene er å bruke.

4.1.4 Medierasjonalitet

Alle informantene har kontakt med bekjente på nettsamfunnene som de tidligere ikke hadde kontakt med utover tilfeldige møter. For disse relasjonene kommer ikke nettsamfunnene i stedet for andre medier, men utgjør en tilleggs kanal for svake, sosiale bånd. Tilsynelatende eksisterer det et kommunikasjonshierarki hvor mediets grad av nærhet og synkronitet avgjør hvilken kommunikasjonskanal som benyttes til hvilke sosiale relasjoner. Ikke overraskende anser informantene personlige møter ”ansikt til ansikt” som den primære og dermed foretrukne måten å kommunisere med gode venner. Deretter følger telefonsamtaler, SMS, e-post og til slutt nettsamfunn. Nettsamfunnene fungerer som en praktisk tilleggs kanal for nære relasjoner, og som en ”ufarlig” kommunikasjonskanal for svakere relasjoner. Forskning på eldre typer nettsamfunn har vist at relasjoner som starter der ofte følger et forutsigbart mønster: etter hvert som partene blir bedre kjent, går de over til mer direkte og synkron kommunikasjon, noe som av og til fører til møter ”ansikt til ansikt” (Baym 2006:44). Både Solveig og Anna bekrefter dette mønsteret. Solveig forteller at hun som regel går over til mail etter hvert som hun blir kjent med nye på et nettsamfunn. Anna har chattet, mailet og *skype*²⁵ med mennesker hun først ble kjent med på Underskog. Senere har hun møtt noen av dem i ”virkeligheten”. Minst fem av informantene bruker det Rasmussen (2007) kaller for medierasjonalitet til å beskrive sammenhengen mellom styrken av relasjoner og kommunikasjonen med dem:

²⁵ skype.com er en tjeneste hvor man kan ringe via datamaskinen.

De jeg ikke kan ringe ..eller de jeg kan sende en SMS, men det er ikke så naturlig, de kan jeg like gjerne melde på Underskog ..ting som ikke haster ..hvor man ikke trenger tilbakemeling med én gang.. det er litt som å sende et postkort (Katrine).

Solveig synes sosial kontakt kan være vanskelig, men profesjonelt trenger hun å kontakte andre i forskjellige sammenhenger. Hun foretrekker nettsamfunn fremfor andre medier til å opprette kontakt:

Jeg synes sosial kontakt kan være ganske slitsomt, og da gjør det ting lettere for meg, rett og slett, for terskelen er så mye lavere, at jeg kan skrive i stedet for å prate.. sånn sett er det for sånne som meg egentlig ganske fint... jeg tror for ganske mange som har sosiale angster eller noe sånt, så kan det være veldig fint, da...fordi man kan bli kjent, og så kan man heller treffes (Solveig).

Kommunikasjonsmediet blir med andre ord meningsbærende, fordi mediet indikerer grad av nærhet og dermed også styrken på den sosiale relasjonen. Hvem man kommuniserer med, hvor, når, hvordan og gjennom hvilke medier rommer en del av budskapet (Rasmussen 2007; Lipocoppe & Smoreda 2006).

Selv innad i nettsamfunnene finnes det tilsynelatende et kommunikasjonshierarki. Flere av informantene ser ut til å foretrekke asynkron og åpen kommunikasjon med fjerne venner og bekjente, for eksempel i åpne diskusjonstråder eller på veggen hvor også andre har tilgang:

Nanna: Skriver du på veggen til folk?

Lars: ja, men bare generelle ting.. sånn gratulerer med dagen.. eller hvordan går det.. hvis det er noe mer enn det så bruker jeg privat melding.

Hvis jeg sender en privat melding så er det folk jeg kjenner, for eksempel kjæresten min.. mens veggen er mer til folk jeg ikke har sett på lenge, hvordan går det med deg, skal vi ta en kaffe en dag, bla, bla (Helene).

4.1.5 Personlig mediemiks

Fordi nettsamfunnene tilpasses hverdagslige og individuelle behov, vil bruken naturligvis variere fra person til person. Ida bruker Underskog i hovedsak som et profesjonelt nettverkssted, mens hun bruker Facebook til å sosialisere med venner. Susanne ser på Underskog mest som underholdning, Facebook bruker hun for å holde kontakt med venner i utlandet. Mikael diskuterer temaer som opptar ham spesielt på Underskog, mens han bruker Flickr kun til å legge ut bilder. Lars bruker stort sett bare kulturkalenderen på Underskog, Facebook bruker han som et organiseringsverktøy og en kommunikasjonskanal med venner.

Forskjeller i bruk kan knyttes opp mot de ulike informantenes personlighet og livssituasjon. Verdier, interesser og personlighetstrekk betinger hvilke aspekter av nettsamfunnene informantene benytter og ser som verdifulle. Nettsamfunn tilbyr en rekke

funksjoner hvor hver enkelt benytter seg av det hun eller han har behov for til enhver tid. Line bor ikke i Norge og for henne er Underskog en måte å følge med på og være i kontakt med hjemlandet:

Underskog synes jeg som regel bare er veldig morsomt.. jeg bor i (land), jeg kjenner ingen andre nordmenn (..) og jeg snakker aldri norsk (...) det høres kanskje litt trist ut men det er en av de få anledningene jeg har til å bruke norsk i hverdagen.

Jeg bruker også Flickr, det er også sånn social.. men jeg bruker det veldig lite sosialt (...) jeg kjenner jo flere som bruker det, men jeg har ikke giddet å lage meg et nettverk på Flickr (Mikael).

Jeg er medlem av LinkedIn, men jeg sjekker det bare sjeldent.. det skal egentlig være jobbrelatert, men vennene jeg har der er folk jeg alt kjenner, fra skolen og sånn.. når jeg går inn er det for å sjekke om det har skjedd noe nytt med dem.. så jeg bruker det ikke til det formålet det sannsynligvis er tenkt til, da (Martin).

I likhet med Hiltz finner jeg at den teknologiske arkitekturen ikke nødvendigvis er avgjørende for hvordan nettsamfunnene benyttes av den enkelte (1984 i Ridings & Gergen 2004:6).

Ifølge teorien om *uses and gratification* er det motiv og behov hos brukeren fremfor egenskaper ved mediet selv som bestemmer mediebruken (Blumler, Katz & Gurevitch 1974 i Waldahl 2005:148). At nye medier tilpasses personlige behov og hverdagslige gjøremål, er i tillegg et veletablert funn i nettforskningen generelt (Livingstone 2002:43; McKenna & Bargh 1999). Forskjellen i bruken av nettsamfunnene hos de ulike informantene kan relateres til det Livingstone (2002) kaller en personlig mediemiks, hvor bruken av for eksempel nettsamfunn spesialiseres og tilpasses individuelle behov og tilgang på øvrige medier.

4.2 Motivasjon for bruk

Informantene har ulike motiv for å bruke nettsamfunn. Likevel finnes det enkelte fellestrekk. Dette vil jeg se på nedenfor. ”Motivasjon” indikerer at informantene til enhver tid er rasjonelle aktører som handler ut fra ønske om et bestemt utfall. Det er ikke nødvendigvis tilfellet (Frønes 2001:45). Dermed blir motivasjonen, slik den presenteres her, ikke determinerende men kun indikerende for bruken. Først vil jeg imidlertid se på hvorfor informantene oppretter profiler.

4.2.1 Ubrukte profiler

Jeg registrerte meg visst på et tidspunkt på alt mulig uten at jeg fulgte det noe særlig opp (Susanne).

Så godt som alle informantene har profiler på nettsamfunn som de ikke bruker. Dette henger sammen med at opprettelse av profiler ikke nødvendigvis er gjennomtenkt. Flere husker ikke umiddelbart alle profilene de har eller hvorfor de opprettet dem. Ofte forteller de at de bare var nysgjerrige og ville se hva nettsamfunnet var, eller teste om det var noe for dem. Det kan for eksempel være at nettsamfunnet tilbyr en praktisk funksjon, eller at det er relatert til en interesse informantene har. Tilgang på informasjon og bestemte personer blir også oppgitt som motivasjon. Ida ble fortalt at det var viktig for henne profesjonelt å være på Underskog, fordi hun holder på med film. Katrine, Silje, Jacob og Robert opprettet alle profiler på MySpace eller Facebook for å få tilgang til venners profiler og bilder. Medlemskapet kan også være et middel for å oppnå konkrete mål. Som journalist trengte Solveig intervjuobjekter og ble med på Blink for å finne dette. Susanne ble med på Classmates for å se om hun kunne finne tilbake til tidligere klassekamerater i utlandet.

Det som oftest går igjen som motivasjon, i tillegg til nysgjerrighet, er at venner bruker foraene. Tretten av informantene oppgir dette som en viktig grunn til å registrere seg på de fleste av nettsamfunnene de er medlem av. Som regel er det altså venners anbefalinger, overtalelser og invitasjoner som fører til at informantene oppretter profiler. Kun én av informantene har opprettet en profil etter å ha sett en reklame, men også her var det fordi hun trodde vennene brukte det.

Invitasjonene kommer i form av en standardisert link på andre nettsamfunn eller via e-post. Til tross for den generiske utformingen av slike invitasjoner, kan videre handling få konsekvenser for relasjonen, ettersom en avvisning kan virke uhøflig. Tre av informantene forteller at de har opprettet profiler på nettsted de ikke har noen interesse av, kun for å slippe å avvise personen som inviterte:

Det er noen folk, det betyr litt for dem.. å sende ut slike invitasjoner.. så da må jeg nesten si ja takk, for det blir litt trist ellers (Solveig).

Dermed kan profildannelsen også få symbolsk karakter, som bekreftelse på en relasjon:

Det er noen (i kretsen) jeg kanskje ikke hadde gått bort til, men som jeg har lagt til som venn fordi vi omgås på samme utested i jula, vi er en del av et fellesskap fordi jeg er fra (sted) for eksempel (Anna).

4.2.2 Eksisterende venner

Det er mer for å holde kontakten med gamle kjente i stedet for å få nye kjente (Martin).

I likhet med det funn fra tidligere forskning viser (Ellison *et al* 2006; Ellison *et al* 2007; Boyd 2004; Boyd 2007; Kim & Yun 2008) er sosiale relasjoner avgjørende for bruk av nettsamfunn

også for mine informanter. Interessant nok er informantene generelt mest interessert i å kommunisere med eksisterende venner. Svært få er ute etter å møte nye venner. For de som eksplisitt går ut på å få nye venner skygger informantene til og med gjerne unna:

Det (at ukjente tar kontakt) skjer mest på Netby. Det er derfor jeg ikke har lyst til å være der lenger, for jeg synes ikke noe om de, det er ikke derfor jeg er der (Vilde).

Der (Blink) gikk alt ut på at man skulle bli kjent med nye (..) det ble liksom litt stressende (...) jeg foretrekker egentlig å bli kjent med folk i virkeligheten (Martin).

Solveig er riktignok aktivt ute etter nye bekjenskaper, men heller ikke hun er interessert i nye venner. Hun søker i stedet å opprette profesjonelle relasjoner knyttet til hennes roller som journalist og artist:

(MySpace) er egentlig ikke et sted hvor jeg finner noe særlig sånn nye venner, for det er ikke det jeg ser etter, men jeg kan finne folk som driver med musikk, som har litt med meg å gjøre.

At flertallet av informantene ikke er interessert i å møte nye venner blant annet i deres livssituasjon. De fleste har ikke behov for å møte nye og synes de har nok med å vedlikeholde de vennskapene de allerede har.

Jeg har nok av venner i virkeligheten, sånn, i det daglige, liksom, du klarer ikke å betjene 120 venner med kvalitet.. jeg tror det er en eller annen grense for hvor mange du klarer å ha kontakt med (Robert).

Lars forteller at han synes han har nok venner og mener at han ikke ville blitt venn med noen han traff på et nettsted, ”i hvert fall ikke slik ting er nå”. I tillegg er noen i utgangspunktet negative til å bli kjent over Internett. Vilde synes det blir ”litt tåpelig” å møte nye på nett. Da Martin ble singel, prøvde han nettbaserte dating-tjenester, men opplevde det som litt ”skummelt” og stressende å møte jenter på denne måten. På spørsmål om han kunne tenke seg å møte jenter på nettsamfunn, svarer Robert: ”Nei.. sjekking på nett, er ikke det litt stusselig?” Han innrømmer at man treffer mange spennende folk der, men i likhet med Martin foretrekker han å møte venner og kjærester i ”virkeligheten”. Som vi skal se senere hindrer det likevel ikke informantene i å møte og bli kjent med nye på nettsamfunnene, men det er altså ikke det de fleste er ute etter i utgangspunktet.

Unntakene er Anna og Line. Begge er i en livssituasjon som gjør at de ikke har gamle venner i umiddelbar nærhet. Anna har flyttet til et nytt sted, er mye hjemme på grunn av småbarn og har følgelig liten anledning til å gå ut og treffe nye venner. På Underskog finner hun nye venner blant likesinnede:

Jeg har skrevet ”danser mellom stegene og finner nye fine mennesker” for det er akkurat det jeg brukte Underskog til, frigjøre den rastløsheten litt og finne nye ting i de trappetrinnene jeg

allerede går i, da. Å bli kjent med folk selv om jeg ikke har så mye muligheten til å gå så mye ut og møte folk så måtte jeg ta tak selv og det gjorde jeg.

Line har flyttet fra Norge hvor de fleste vennene hennes bor. Hun er medlem av to forum som hun blant annet benytter til å komme i kontakt med andre medlemmer, som hun så møter i på ordentlig.

4.3 Strukturell og relasjonell bruk av nettsamfunn

Analytisk kan man skille mellom to typer bruk av nettsamfunnene: strukturell og relasjonell. Dette skillet baserer seg på begrepet om *structural* og *relational* bruk (Lull 1980), opprinnelig brukt om TV. Her benyttes begrepsparet imidlertid noe forskjellig fra det opprinnelige. Med strukturell bruk mener jeg i denne sammenhengen at nettsamfunnene fungerer og benyttes av informantene til å utføre konkrete handlinger. Det kan være sosialt eller praktisk, som kommunikasjonskanal, organiseringsverktøy, underholdningsmiddel eller informasjonsplattform. Ti av informantene bruker for eksempel nettsamfunnene regelmessig til å kommunisere med gode venner. Kontakt vedlikeholdes gjennom små, ekspressive gester i form av meldinger, gaver, invitasjoner, bilder eller andre forumspesifikke funksjoner inne på nettsamfunnene. For Anna handler nettsamfunnene i stor grad om å sende små hilsener til venner: ”Det er jo mest det å sende meldinger til hverandre.. det blir jo en sånn SMS funksjon, bare kunne si hei jeg har tenkt på deg, eller, å bry seg om folk”.

Relasjonell bruk er i følge Lull at mediene fungerer som kulturelle eller sosiale objekter i sentrum for sosialisering. Imidlertid skiller begrepet seg her noe fra den opprinnelige betydningen ved at nettsamfunnene i større grad er tema for interaksjon også utenfor Internett. Dermed fungerer de mer som en referansebakgrunn enn som et konkret objekt man sosialiserer rundt, selv om vi skal se at dette også forekommer.

4.3.1 Normstyrt bruk av nettsamfunn

Strukturell og relasjonell bruk kan relateres til skillet Q. Jones (1997) trekker mellom nettsamfunn som teknologiske strukturer eller steder, (*the virtual settlement*) og den spesifikke kulturen eller sosiale sfæren som oppstår i disse strukturene eller stedene (*the virtual community itself*). Som teknologiske strukturer er nettsamfunnene ikke distinkte virtuelle verdener, men heller integrerte ressurser i den ”virkelige” hverdagen. I denne forstand er nettsamfunn kun enda et kommunikasjonsmiddel eller verktøy man kommuniserer

med og finner informasjon gjennom. Hvis man kun fokuserer på nettsamfunn som teknologisk verktøy eller kanal blir det dermed lite relevant å behandle nettsamfunnene som noe separat fra livet utenfor:

Underskog er jo et redskap for å få med seg hva som skjer, da (Ida).

Det er jo et kommunikasjonsmiddel, da, som SMS, sender litt meldinger frem og tilbake.. og man avtaler ting på Underskog også liksom (Mikael).

Gjennom intervjuene blir det likevel tydelig at nettsamfunnene, i tillegg til å være praktiske verktøy og kommunikasjonskanaler, også representerer særegne, sosiale sfærer med distinkt logikk. Det stedlige aspektet kommer blant annet til uttrykk gjennom de metaforene informantene bruker for å beskrive nettsamfunnene:

Det er litt som å være på en fest med folk du liker.. (Lars).

Det er som en reunion fest, bare på Internett (Silje).

Det blir som å være på samme festival (...) Facebook er liksom bare et sted å henge (Vilde).

Nettsamfunnene blir altså også oppfattet som selvstendige sfærer, riktignok relatert til ”virkeligheten”, men i en viss grad styrt av egne normer. I likhet med Lash kan man si at de sosiale reglene redefineres i møtet mellom det sosiale og det tekniske (2003 i Sæbø 2007:187). Et av de tydeligste eksemplene på hvordan nettsamfunnene er forskjellige fra det ”virkelige” ser man i informantenes første handlinger på nettsamfunnene. I møte med det nye, komplekse landskapet har informantene behov for å orientere seg, og drar til å begynne med på det tilgjengelige, sosiale vokabularet fra den ”virkelige verden”. Etterhvert lærer og til dels tilpasser de seg de nye, sosiale, nettsamfunnsspesifikke normene, gjennom observasjon og korreks eller oppmuntring fra øvrige medlemmer:

Først så var jeg sånn hm, skal jeg legge til han som venn eller bekjent.? Ja, de er jo egentlig bekjent, så jeg legger de til som bekjent. Og så har jeg funnet ut i etterkant at det er jo liksom bare så feil å legge til folk som bekjent, så nå føler jeg meg jo skikkelig dum som gjorde det (Susanne).

Jeg prøvde å legge til én som bekjent en gang, men da fikk jeg litt sånn kjeft, hva er det her for noe, jeg er da vel ikke bekjent, jeg er venn! (..) Jeg har aldri møtt noen som skiller mellom venner og bekjente (Robert).

Normene for akseptert oppførsel endres over tid og er forskjellig i de ulike nettsamfunnene. For eksempel varierer terskelen for hvem man legger til som ”venn”. Flere informanter synes det er stor forskjell på å legge til noen som venn på ulike forum. Helene forteller blant annet at en ”venn” på Underskog ikke er det samme som en ”venn” på Facebook:

På Underskog legger jeg aldri til folk som jeg ikke kjenner relativt godt og som jeg prater med når jeg møter de, men på Facebook er det mer sånn at folk bare legger til meg og jeg bare legger til folk, altså bekjente, du kjenner navnet.

Dette kan til og med føre til situasjoner hvor man legger til en person som venn i ett forum, men ikke i et annet:

Det er faktisk en (..) som jeg har lagt til på Facebook men ikke på Underskog (ler) men jeg vet ikke hvorfor.. men jeg må vel nesten legge han til på Underskog nå, siden jeg har gjort det..ja (Helene).

4.3.2 Praktisk nytte

Vi har brukt det mye for å planlegge ting, hvis vi skal samles og se fotballkamp, så lager vi en event og så sender man invitasjoner, så slipper man lage 1000 tekstmeldinger for eksempel (Lars).

I hvertfall tolv av informantene forteller at de bruker nettsamfunnene som et verktøy til å organisere ulike ting og avtale sammenkomster eller møter. Silje får ofte invitasjoner til fester på Facebook og to av informantene mener nettsamfunn er nyttige når man skal lage for eksempel ”reunionfester”, ettersom det er lett å finne frem til folk. Jacob har flere ganger spilt fotball med andre Underskog-brukere på treninger som ble organisert og annonsert i kalenderen på Underskog:

Det er løkkefotball re-invented egentlig, man bare møter opp og ser om det er noen der.. hvis du gjør det i en storby som Oslo (..) så risikerer du at det ikke kommer noen, men nå vet du at det kommer kanskje ti stykker.

Denne formen for instrumentell og funksjonell kommunikasjon på nettsamfunnene kan sammenlignes med det nivået Ling og Yttri (2002:142) kaller for *mikrokoordinering*. Denne dimensjonen inkluderer også praktisk kommunikasjon som for eksempel forespørsel om hjelp, utlysninger og salg. Nettsamfunnene utgjør en teknologisk struktur som gjør det lett å komme i kontakt med andre, og dermed har det stor praktisk verdi for medlemmene. I logguken forsøkte Martin å selge et operativsystem til andre medlemmer på Underskog ved å annonsere det på et forum. Samtidig benyttet han Facebook for å finne frem til en kamerat av en kamerat som han skyldte penger. Dette gjorde han ved å lete etter personen i vennekettsen til kameraten. Deretter utvekslet de meldinger med kontonumre. Da Susanne trengte et nytt kamera, gikk hun gjennom anbefalinger og diskusjoner på Underskog for å få tips og råd. Mikael har brukt Underskog til å organisere seminar, blant annet ved at han gjennom forumet kontaktet relevante personer som kunne være foredragsholdere. Innholdet på nettsamfunnene

har også konkret nytteverdi for medlemmene. Som vi skal se senere utgjør informasjonen som informantene tilbyr hverandre en viktig ressurs for flere.

4.3.3 Digital monitorering

I tillegg til direkte interaksjon er det nok en måte informantene er i kontakt med andre medlemmer på nettsamfunnene. Fordi foraene utgjør sosiale sfærer hvor medlemmene ”er” og forteller om seg selv, er det enkelt for medlemmene å følge med på hverandres liv.

Alle informantene forteller at de gjennom foraene får vite ting om andre som de ikke nødvendigvis ellers ville visst. Den nye informasjonen kan føre til at informantene oppfører seg annerledes mot personene det gjelder når de møter dem i ”virkeligheten”:

Man finner ut ting om folk... kanskje hvis man er singel og man finner ut at noen er i et forhold så forholder man seg annerledes til den personen enn hvis man finner ut at den personen er singel (Lars).

Det er klart, det skjer hele tiden.. jeg kan bli klar over at personen har disposisjon til å gå på ganske spesielle konserter, som jeg ikke var klar over at han gikk på, eller litt obskure kunstutstillinger som jeg ikke visste fantes en gang (Robert).

Flere av nettsamfunnene legger opp til en slik ”overvåkning” ved å informere medlemmene regelmessig om hva andre i kretsen foretar seg. På Underskog får medlemmene daglig informasjon per e-mail om hva vennene i kretsen skal, og på Facebook får medlemmene ”status oppdatering” om hva andre har endret på eller foretatt seg siden sist. På denne måten kan man si at nettsamfunnene utgjør en form for digitale *panopticon*, (Foucault 1979), det vil si strukturer der alle (potensielt) kan følge med på andre i skjul (se også Wynn & Katz 1997). Konsekvensen er at medlemmene opptrer på foraene vel vitende om andres mulige (og faktiske) innsyn, selv om de ikke vet hvem som ser hva, eller når.

Alle informantene forteller at de av og til er innom andre medlemmers profiler. Dette skjer uten at den andre parten nødvendigvis er klar over den aktuelle ”interaksjonen”.

Sammenlignbare handlinger er det som på engelsk kalles ”lurking”, eller eventuelt ”sniking” på norsk. Lurking har blitt brukt i forskningslitteraturen for å betegne passiv-observerende deltakelse på virtuelle nettsamfunn generelt, for eksempel brukere som leser andres innlegg uten selv å bidra (Kollock & Smith 1999). På nettsamfunn innebærer slik oppførsel at man observerer og følger med på andre ved å ”snike” på deres profiler uten at man er i faktisk, direkte kontakt. Det gjør man både overfor personer man kjenner, og personer man ikke kjenner. Katrine forteller at hun fra tid til annen ”surfer” på andre medlemmers profiler på

Underskog. Blant annet ”sniker” hun på profiler til gutter hun synes er kjekke for å finne ut hva de heter eller hvordan de er. Vilde er regelmessig innom vennenes profiler:

På Underskog sjekker jeg om folk har lagt ut noe nytt, hva de holder på med nå eller en del har lagt ut sånn, hvilken musikk man hører på nå, og det kan være litt interessant for om man selv har lyst å høre på den musikken eller, få en slags oppdatering på de uten å nødvendigvis måtte prate med de. Og så er det litt gøy å se hva folk legger ut, hvis man kjeder seg litt, ja det er gjerne da.

Jeg synes det er hyggelig å se at (navn) for eksempel skal på et arrangement eller anbefaler det eller at (navn) skal på et arrangement og så har jeg ikke snakket med han på to uker for eksempel (Silje).

Man får litt mer oversikt over hva folk som du ikke har så mye kontakt med gjør, da, folk som du bare snakker med innimellom, og så har de alltid ett eller annet de holder på med, det ser du jo på Underskog, du får mer oversikt over hva folk gjør, og de som diskuterer mye, så får du mer oversikt over hva folk mener, selv om man ikke diskuterer med dem personlig (Mikael).

Denne atferden, som jeg velger å kalle for digital monitorering, inneholder elementer av både Thompsons *medierte kvasiinteraksjon* (1995) og Horton og Wohls *parasosiale interaksjon* (1956 i Lüders, forthcomingB). Den digitale monitoreringen har fellestrekk med *mediert kvasiinteraksjon* ettersom den monitorerte personen er klar over at han eller hun potensielt blir observert, uten å nødvendigvis vite størrelsen eller innholdet av publikummet. Den er parasosial i den forstand at medlemmene ikke nødvendigvis kjenner personen de monitorerer. Line innrømmer at hun av og til er innom profiler til folk hun ikke kjenner:

Da er det ofte for å se ok, går inn på en med morsomt navn, da... ser på kretsen, hvem har det morsomste navnet. (ler) Bare for å se hva folk heter liksom. Folk heter så mye teit. Og litt sånn for å se hvis det er en eller annen jeg har lagt merke til gjennom en diskusjon eller kjenner vedkommende noen jeg kjenner? Har vi noen link, ikke for noe annet enn å bare å se det.

Forskjellen mellom de nevnte begrepene og digital monitorering er at medlemmene personlig kjenner flere av de de følger med på. Mer sentralt er kontakten mellom den monitorerte og den monitorerende parten latent, det vil si at den teknologisk er mulig å realisere. Mikael forteller at han gjennom Underskog fikk vite at en kamerat som bor i utlandet var i byen. Vennen hadde satt seg opp på et evenement i Oslo, noe Mikael ble informert om gjennom den daglige e-posten fra nettsamfunnet. Mikael tok dermed kontakt gjennom forumet for å høre om de kunne møtes før vennen dro igjen.

Muligheten for digital monitorering er likevel ikke like høyt verdsatt av alle medlemmene; noen føler det tvert i mot ubehagelig at andre kan observere dem. Lars forteller at han foretrekker private beskjer for å åpne meldinger på veggen som alle i kretsen kan se:

(..) men det (private meldinger) har det blitt helt slutt med.. det er en sånn rar utleverings.. jeg skjønner ikke helt at folk vil at folk skal vite så mye om hva du driver med.

4.3.4 Underholdning og impuls

Noe av kritikken som er blitt rettet mot *uses and gratifications*-tradisjonen er den underliggende tanken om at all bruk er motivert ut fra spesifikke behov eller ønsker, mens store deler av mediebruken derimot er preget av vane og tilfeldighet (Waldahl 2001:151). Som andre medier fungerer nettsamfunnene også som underholdning eller som spontan pause mellom andre aktiviteter, uten å være fundert i noe spesifikt ønske om et konkret utfall. Flere av informantene forteller om impulsiv og lite gjennomtenkt bruk av nettsamfunn. Jacob forteller at han en gang ble med på en konkurranse om å bli venn nummer 100 til et annet medlem på Underskog. Han syntes det var morsomt og ble med, uten å kjenne personen det gjaldt. Da han kom til finalen måtte han møte den ukjente vennen sammen med konkurrentene for å ta en øl og få en gave: ”og så tenkte jeg, shit, ass, det er jo bare helt crazy, jeg har aldri gjort noe sånt før, men det er jo bare gøy, han er jo ikke noen øksemorder eller noe sånt, det går sikkert bra (..) Jeg fikk en fin t-skjorte og en morsom opplevelse”. I en diskusjonstråd Anna deltok i på Underskog la hun ved et innfall ut et bilde av sin egen kløft for å fremheve et poeng i diskusjonen. Hun tok det senere vekk og forteller at hun ikke ville ikke gjøre det igjen, men var likevel veldig fornøyd med det hun hadde gjort i etterkant.

4.4 Holdning til sosiale nettsamfunn

For bedre å forstå hvordan og hvorfor informantene bruker sosiale nettsamfunn er det nødvendig å forstå hva slags holdning²⁶ brukerne har til nettsamfunnene, og hvordan de omtaler og forholder seg til egen bruk. Til tross for utstrakt bruk av flere forum, påpeker overraskende nok elleve av informantene at de egentlig er negativt innstilt til sosiale nettsamfunn generelt, at de vegret seg for å bli medlem, at de egentlig vil bruke det mindre, eller at de håper og regner med at det snart ”gir seg”.

Nei, har aldri liksom hatt noe behov for det, jeg har alltid vært sånn, æsj, nei, Facebook, hvorfor skal jeg bruke tiden min på det ..eller Blink og MySpace og.. (Silje).

Åtte av informantene har nære venner som nekter å melde seg inn på nettsamfunn. Martin var i utgangspunktet også veldig skeptisk til ”alle sånne ting som har dukket opp”, og Jacob

²⁶ En holdning kan defineres som ”en predisposisjon til å reagere på en spesiell stimulus på en bestemt måte” (jf. Jarol Manheim (1975:7) sitert av Ragnar Waldahl 2001:115).

forteller at han ”styrer unna” andre forum enn de han selv bruker. Både Silje og Ida omtaler nettsamfunn som en trend de håper snart vil gå over og tre av informantene kan fortelle at de egentlig ikke vil være på nettsamfunn: ”Jeg tror jeg fant ut på et tidspunkt at nei, jeg skal ikke bli medlem av sånne sider” (Helene). Under selve intervjuprosessen kom i tillegg to av informantene frem til at de ville avslutte én eller flere av profilene sine. Negative aspekter som går igjen i forklaringene er at nettsamfunnene oppleves som stressende, masete, barnslige, for generelle, at det tar for mye tid, de andre medlemmene er uinteressante eller at forumet har ingen konkret funksjon for informanten.

Informantene har ulike holdninger til de forskjellige nettsamfunnene. Alle er for eksempel gjennomgående mer positivt innstilt til Underskog enn til de fleste av de andre nettsamfunnene. Så godt som alle informantene forteller at de har tenkt eller lyst til å fortsette å bruke Underskog: ”Underskog er jeg fryktelig glad i.. så den kommer jeg til å beholde.. jeg synes den fyller en viktig rolle” (Robert). Ida uttrykker i løpet av intervjuet at hun ikke bruker Underskog så mye som hun føler hun burde, siden hun synes nettsamfunnet er både nyttig og informativt:

Underskog, det tror jeg kommer til å fortsette, det er fordi det er et redskap for det som foregår, og det er veldig nyttig, så jeg kommer vel sikkert til å bruke det mer (Ida).

De ulike holdningene henger blant annet sammen med forumets opplevde seriøsitet og nytte, men kan også relateres til nettsamfunnenes ulike sosiale verdi. Som sosialt konstruerte sfærer varierer nettsamfunnenes symbolske verdi og prestisjen forbundet med medlemskapet er følgelig relativ.

Underskog og Facebook er veldig forskjellig sånn, for Facebook er et slags.. vorspiel, så er Underskog mer et seminar.. Underskog er mer intellektuelt og faglig, selv om det er mye underholdning der (Anna).

Til tross for at nettsamfunnene teknologisk sett er svært like, bruker, oppfører og omtaler informantene derfor de forskjellige nettsamfunn ulikt.

Underskog er litt mer en sånn lukka greie siden det er invitasjoner og få som er med i forhold til Facebook, så der er det mer en seriøs undertone, hvor man passer litt mer på hva man sier .. det har jo vært veldig profilert sånn at man ikke skal slippe inn tullingene (..) Facebook er litt mer som er en mingleplass for alle (Lars).

Tidligere forskning har funnet at forskjellige nettsamfunn assosieres med, og tiltrekker brukere med ulik demografi (Hargattai 2008). En av informantene hevder at nettsamfunnet Hi5 gjerne brukes av minoriteter eller folk som bor på landet, mens brukere av Underskog som regel er travle byfolk: ”Det er litt en by og land greie tror jeg.. det er veldig mange på

Hi5 som bor litt i utkanten”. Hun forteller at denne antakelsen får konsekvenser for hvordan hun oppfører seg på de respektive foraene.

Selv om informantene stort sett hevder å være negative til nettsamfunnene, betyr det likevel ikke at de nødvendigvis egentlig er det. Vilde forteller om en venn som ville melde seg ut av Facebook i protest mot nettsamfunnet. Hun ba ham lage en gruppe slik at flere kunne bli med på det:

Jeg var med en gruppe, for det var en venn av meg som posta en melding (...) og sa, jeg gidder ikke mer, jeg tar å sletter profilen min. og så skrev jeg tilbake til han (..) vent på oss andre, det er sikkert mange som har lyst å være med, det er ikke så kult her, liksom, vi tar et felles suicide, liksom,. Så inviterte han til et evenement, der så så mange inviterte, og attending og not attending og maybe attending suicide, da. En mandag kl ni på kvelden. Han var den eneste som tok selvmord, da (ler).

Til tross for at Vilde hevder at hun egentlig ikke liker Facebook viser det seg at hun gjentatte ganger har forsøkt å overtale både storesøsteren og kjæresten til å melde seg inn. Nedenfor vil jeg se på hva denne generelle, uttalte negative holdningen kommer av, i hvilke tilfeller informantene er positive, og hvordan bruken påvirkes av holdningene.

4.4.1 Den stigmatiserte datanerden

I hvert fall tolv av informantene deler grunnleggende negative fordommer mot sosialisering på nett. Å bruke mye tid og energi på Internett eller nettsamfunn oppleves som egentlig unødvendig og til og med pinlig av flere. Silje er innom Facebook tre til fire ganger daglig og i likhet med Helene synes hun det er for mye og at det er flaut at hun bruker så mye tid på det. Katrine pleier å lukke ”vinduet” til Underskog uten å logge seg ut først. Når hun et øyeblikk tror at det dermed kan se ut for andre som hun kontinuerlig er pålogget utbryter hun: ”I så fall ser det ut om jeg ikke har noe liv.. at jeg konstant sitter på nett”. Vilde synes det er pinlig å innrømme at hun tidligere har brukt mye tid og energi på lignende nett-tjenester. Så godt som alle uttrykker også at fora-medlemskap og databruk er grunnleggende ”nerdete”: ”Folk på (høy)skolen sitter og nerder på Facebook. Det har jeg sett (..) folk sender meldinger til hverandre i samme rom.. helt sånn nerd” (Silje). Til og med de av informantene som i utgangspunktet ikke har motforestillinger mot sin forumaktivitet uttrykker aksept overfor den regjerende ideen om nettnerden ved å ironisere over egen bruk og referere til seg selv som en nerd:

Jeg har alltid vært interessert (i data) men jeg har aldri vært så nerd som jeg er nå, da (Anna).

Jeg er nok den største nerden i familien (Jacob).

Tre av mine søsken er på Facebook, unntatt han som egentlig er datanerd, da, han er ikke med (Susanne).

Slike holdninger er tilsynelatende basert på kulturelle stigma om hva slags mennesker som er aktive på nett. Nerder forstås som regel som intelligente men samtidig ensporede og asosiale mennesker²⁷. Fortellingen om nerden som lever ut sitt sosiale liv gjennom datamaskinen kan sies å representere det Roland Barthes (1957) kaller en *myte*. Myter er allment erkjente ”sannheter” i kulturen som virker naturlige, men som egentlig er foranderlige, historiske og sosiale konstruksjoner. Den kulturelle myten om nettnerden har trolig sitt opphav i den første Internettalderen, da datatilgang og Internettkunnskaper fremdeles var forbeholdt de få, i hovedsak spesielt interesserte og teknisk kompetente; altså nerdene. I den andre Internettalderen har nettbruk gått fra å være noe spesielt til å bli hverdagslig og ”vanlige” mennesker har overtatt som den typiske bruker (Flew 2005:66). Stadig flere mennesker er sosiale på nett og sosiale nettsamfunn er en av de mest populære og raskest voksende nettstedstypene (Cassidy 2007 i Hargittai 2008). Likevel blir Internett fremdeles til dels oppfattet som en sekundær måte å finne nye venner for de som ikke får det til ”på ordentlig”. Myten om nettnerden kan således sies å representere et kulturelt etterslep (Frønes 2001:122) der fortellingen om den asosiale nerden som tyr til datamaskinen for å møte nye venner, fremdeles dominerer diskursen²⁸ om sosialisering på nett:

(..) det er noe med det å skulle sitte på nett og drive å være sosial på en datamaskin, som ikke tiltaler meg helt, egentlig (..) det er på en måte sosialt, men det er ikke sosialt akseptert (Vilde).

4.4.2 Unge nettsamfunnsbrukere

Informantene deler stort sett visse, grunnleggende forestillinger om hvem de mener sosiale nettsamfunn ”egentlig” er ment for. Dette varierer riktignok noe mellom de forskjellige foraene og brukerne, men generelt oppfattes nettsamfunn som ment for ”unge mennesker”, eventuelt ikke for ”eldre”: ”Jeg kan aldri i verden se for meg foreldrene mine der .. men det ville vært helt kult (...) jeg føler det er litt min vennekrets og generasjon som er med” (Martin). To av informantene spøker med at de også selv er for gamle for MySpace. Helene forteller at hun tenker på nettsamfunn som egentlig ment for unge mennesker, og med det mener hun yngre enn foreldregenerasjonen. Jacob synes det hadde vært artig om faren ble

²⁷ Bokmålsordboka, Kunnskapsforlaget

²⁸ Diskurs kan bety en ”stor” samtale. Thwaites *et al* definerer det som en overordnet ”tekst” som organiserer og koordinerer handlinger, roller og identiteter (2002:140).

med på Underskog, men han tror ikke det er sannsynlig ettersom faren ikke egentlig hører til der eller har noe der å gjøre. Ida tror de fleste over tretti ikke gidder å være med på nettsamfunn som Facebook, og at de enda eldre sannsynligvis ikke skjønner poenget overhodet: ”jeg vurderte det kjempelenge selv, fordi jeg har så mye å gjøre og jeg føler det er litt sånn barnslig og tullete, da”. Hun er selv midt i tjueårene og overrasket over at så mange i hennes egen aldersgruppe bruker nettsamfunnene: ”Jeg synes fortsatt at det er en fjortis-greie og jeg er egentlig veldig overrasket at det er så mange på min alder (på Facebook)”.

Denne aldersvurderingen ser spesielt ut til å knyttes til nettsamfunnenes form, som av flere oppleves som barnslig. Det utslørte fokuset på sosialisering for sosialiseringens egen del, fraværet av praktisk nytte og selveksponeringen som flere av nettsamfunnene legger opp til, er eksempler på aspekter som gjør at nettsamfunn generelt oppfattes som ment for unge mennesker. Anna har en profil på Nettby men bruker den ikke: ”det er utrolig teit, ikke min smak (..) det er formen, og sånne teite ikoner, ..veldig barnslig, egentlig”. I følge Katrine er den typiske brukeren av MySpace ”veldig ung og veldig opptatt av å personalisere.. fortelle mye om seg selv, være aktiv (..) og mye inne”. Selv er hun derimot ikke så opptatt av å ”skape seg selv” på nett. Line (31 år) synes ikke profilen hennes på MySpace har noen funksjon for henne, hun skjønner ikke poenget med den og antar med et smil at det sannsynligvis er fordi hun er for gammel. Underskog skiller seg ut fra alle andre nettsamfunnene fordi det oppfattes som både mer ”voksent” og seriøst av de fleste av informantene. Dette skal jeg ta for meg senere.

4.4.3 Moralsk mediebruk

De fleste av informantene synes det er ”morsomt” og ”veldig gøy” å bruke nettsamfunnene:

Facebook, det er jo bare tull, det er veldig sånn unyttig, men moro, da (Ida).

Underskog synes jeg som regel bare er veldig morsomt (..) det er mer som underholdning, egentlig (Line).

Det var jo super gøy, å se på bilder av folk jeg ikke hadde sett på kjempelenge (..) og så skriver jeg meldinger med folk jeg ikke har sett på 1000 år, det er også litt gøy, det er litt spennende (Silje).

At det er underholdende eller sosialt oppleves tilsynelatende likevel ikke som grunn ”nok” til bruk i lengden. Til tross for utstrakt bruk av foraene som underholdning, virker det som om bruken, eller i det minste deler av den, helst skal kunne begrunnes i en eller annen form for nytte:

Underskog har jo en sånn kulturgreie du kan rettferdiggjøre det med, og på Facebook er alle, så det er liksom helt greit, men MySpace (..) har ikke noen funksjon overhode (Helene).

Jeg ser jo at Facebook egentlig er helt nødvendig. Underskog er greit... jeg ser nytten av Underskog... jeg ser ikke nytten av Facebook.. jeg klarer meg fint uten (Silje).

Jeg LIKER Underskog bedre. Fordi det har en nyttefunksjon, det er en del interessante ting som blir tatt opp, man kan ha diskusjoner, det kan være en morsom snutt fra youtube som noen legger ut.. sånne ting (..) et sted hvor man kan bytte ting uten gjennom penger, det har jeg litt sansen for, også er det særlig det at du har oversikt over alt som skjer i Oslo (..) Facebook har jeg ikke forstått meningen med på samme måte, der får man ikke noe igjen for det annet enn sosialt (Vilde).

Gjennom beskrivelser av egen praksis uttrykker tilnærmet alle informantene et underliggende, normativt ideal om rasjonell tidsbruk. Forum som har bestemte, praktiske funksjoner eller der bruken bidrar til læring fremheves på bekostning av forum med lavt informasjoninnhold:

Jeg bruker ikke innmari mye tid på sånne nettsamfunn, da, .. å bare være der inne, (..) det bruker jeg ikke så mye tid på. Det ser jeg på som litt unødvendig. Men så lenge det er noe jeg kan hente der inne på et vis, så bruker jeg tid på det... hvis jeg kan lære litt, eller dele ett eller annet, eller (Robert).

Det settes dermed opp et slags verdibasert skille mellom en ønskelig, primær, instrumentell bruk, og en sekundær, ”kun sosial” bruk av nettsamfunnene. En slik verdirangering, der læring og rasjonell nytte blir konstruert som motsatsen til lek og tull, har også blitt funnet av blant annet Bakardjierva (2004). Dette skillet kan videre sies å være karakteristisk for det moderne informasjonssamfunnet (Livingstone 2002:99). Lignende holdninger finner man også igjen i store deler av mediehistorien. Underholdningsmedier har gjerne en kortsiktig målsetting og et følelsesmessig preg, mens informasjonsmedier har en langsiktig målsetting med et instrumentelt og målrettet preg (Waldahl 2001:221). Dermed har det vist seg at underholdningsmedier gjerne avskrives som dårlig anvendt tid, uviktige og ofte forduddende, mens informasjonsmedier hylles som lærerike og verdifulle (ibid). Blant annet på grunn av nyere tids utbredelse av elektroniske medier har senere forskning hevdet at skillet mellom informasjon, underholdning og læring i praksis er langt på vei til å viskes ut (se bla. Hartmann 2005). Likevel tyder det på at det verdimesse skillet mellom disse størrelsene fremdeles gjør seg gjeldende hos mine informanter.

4.4.4 Holdning til egen bruk

Brukernes holdninger gir seg utslag i hvordan de beskriver egen bruk. Til tross for at alle informantene kan karakteriseres som aktive brukere av nettsamfunn, nedtones gjerne egen

aktivitet og grad av engasjement. For eksempel avskriver flere seg selv retorisk som selvstendig handlende subjekt i etablering av profil på nettsamfunn som anses som ”unyttige”:

Plutselig begynte jeg å få en masse mailer om at andre hadde lagt meg til som venn (..) og plutselig har jeg fått hundrevis av henvendelser.. så jeg slipper liksom ikke unna (Robert).

Facebook har jeg blitt lurt inn på... men det er faktisk litt kult (Jacob).

Det kom i en periode hvor alle andre drev på med det (..) jeg var syk og kjedet meg veldig, så ble jeg så nysgjerrig, og så det var så mye og så tenkte jeg, jaja, greit, jeg skal sjekke hva det er (Silje).

Facebook har jeg holdt meg unna enn så lenge, jeg har tenkt at jeg kan ikke være på det, det blir for mye å passe på (..) men det blir til at veldig mange sender ut sånne.. greier, så da ender jeg vel opp der også tenker jeg (Solveig).

Egen (opprinnelig) motvilje og passivitet understrekes, underforstått er det ”de andre” som i hovedsak er aktive. På nettsamfunn som forbindes med nytte, i hovedsak Underskog, innrømmer informantene derimot et mer aktivt ønske om å etablere profil.

Informantene benytter blant annet humor og selvironi for å understreke nettsamfunnenes ubetydelige rolle. Seks av informantene har ”tullebilder” av seg selv på en eller flere av profilene. Jacob forteller at dette er bevisst for å ikke bli tatt for å være for seriøs og at han vil signalisere at han er ”en selvironisk, lett og lystig person”. Andre forteller at de ikke legger så mye energi inn i profildannelsen eller bruken, at det ikke er så ”farlig”.

Nanna: har du skiftet profilbildet ofte?

Mikael: nei ..jeg bytta det ..én gang? For ett år siden ..ellers har jeg ikke brukt noe tid på å bytte det (..) det må jo være et bilde av meg på et eller annet vis, så det er begrenset hvor mange bilder jeg gidder å ta av meg selv liksom, bare for å legge det ut der.

Beskrivelser som ”gidder ikke” og ”orker ikke” går igjen, og støtter opp om holdningen at foræne og bruken av dem ikke er så viktig. Vilde forteller at hun listet opp yndlingsfilmer på Facebook: ”Da kjedet jeg meg vel litt, så gikk jeg vel inn og fant noen filmer (..) det var bare to jeg hadde lyst å se som jeg gadd å putte inn”. Nettsamfunnenes lave prioritet påpekes av flere av informantene:

Jeg behandler vel alle sånne Internett-communities som litt overfladisk morro-community, men det virker som om andre tar veldig seriøse debatter der, da (...) Det er ikke det forumet jeg føler det er interessant for meg å gjøre det i... jeg ser på det som avkobling, så jeg gidder ikke være så veldig seriøs (Susanne).

Elleve informanter kan fortelle at nettsamfunnene som regel brukes mens man holder på med noe annet eller fordi de ikke har noe å gjøre, de kjeder seg eller må fylle en tidslomme:

Nanna: surfer du på andres profiler?

Line: ja, noen ganger (..) men det er når jeg kjeder meg skikkelig.. uten noe bedre å gjøre, eller når jeg bare vil flykte fra det.

Faktisk er det for noen av informantene sosialt uønsket å bruke nettsamfunnene når man har annet man kan ta seg til. Vilde forteller at hun under logguken så at en venn som hun visste hadde fri var inne på Facebook. Hun skrev en melding til personen der hun oppfordret personen til å ”komme seg ut i sola”. At hun selv var inne på nettsamfunnet, så hun tydeligvis ikke som et problem ettersom hun ikke hadde ferie og derfor måtte sitte foran datamaskinen. Silje forteller at en kveld hun satt på Facebook så hun at en bekjent var pålogget. Hun sendte en melding om at de heller burde treffes enn å sitte alene hver for seg, hvorpå hun fikk en brysk tilbakemelding om at han ikke satt ved datamaskinen for å være på forumet, men gjorde det ved siden av andre, viktigere ting. Bruk av nettsamfunn er altså som regel ikke en sosialt akseptert eller prioritert aktivitet. Som jeg vil komme nærmere inn på siden, betyr ikke det at deltakelsen i seg selv er useriøs, i noen tilfeller er det heller tvert i mot. Den overordnede holdningen er likevel gjerne at foraene er eller bør være, sekundære.

Solveig kan likevel fortelle at for henne fungerer nettsamfunn også som primæraktivitet. Som artist benytter hun MySpace som et verktøy, og hun setter av tid til å bruke det. Hun forteller at det gjerne blir om kvelden i helgene, og at hun ofte gjør det til en hyggestund. Dette er hun imidlertid ikke alene om føler hun:

Det er veldig morsomt, særlig på kvelden, så har det vært ..ja, kanskje et par lørdagskvelder, da, hvor jeg har sittet (..) da er det veldig mange som er pålogget (...) mest sånne folk som kanskje driver med litt det samme som meg (...) det er veldig mange som er på, så det var egentlig ganske overraskende, jeg tror det er ganske mange som tar seg et glass vin og setter seg ned foran MySpace (latter) jeg tror faktisk det.

5.0 Sosiale relasjoner på nettsamfunn

Nettsamfunnene har innvirkning på hvor sosiale informantene er. I hvert fall ni av informantene forteller at de er mer sosiale enn ellers og tar mer kontakt med andre via, og på grunn av, nettsamfunnene.

Jeg har funnet en del folk på Facebook som jeg var på sommerleir med og som jeg jobbet sammen med og jeg synes det er veldig gøy, da (..) og da kanskje sender jeg en melding, sånn ”hei det var lenge siden, haha, så morsomt, kjenner du han, lalala” og så hadde jeg kanskje ikke satt meg ned og sendt en e-mail til den personen hvis jeg fikk tak i e-mail adressen til den personen, det er sånn et system hvor det blir gøy å ta kontakt, det er litt ufarlig (Ida).

Som vi skal se nedenfor henger dette sammen med nettsamfunnenes teknologiske særegenheter.

5.1 Nettsamfunn: et nettverk av latente bånd

Nettsamfunnenes teknologiske struktur gjør at alle medlemmene befinner seg sammen i et hierarkiløst, teknologisk nettverk. Det teknologiske nettverket utgjør et uoverskuelig antall teknologisk latente bånd mellom alle medlemmene (Haythornthwaite 2002:389). Hvorvidt de potensielle sosiale båndene realiseres, er opp til medlemmene selv.

Informantene benytter nettsamfunnene blant annet til å ta opp kontakt med tidligere venner. Elleve av informantene forteller at de har funnet tilbake til studiekamerater, barndomsvenner og andre de i utgangspunktet hadde mistet kontakten med. På Facebook fant Jacob tilbake til venner han hadde gått på folkehøyskole med og som han ikke hadde sett på flere år. Slik oppdaget han at flere av dem nå bodde i samme by som han selv, og de avtalte å møtes. Vilde har også funnet gamle venner:

Det er én venninne som jeg har vært mye sammen med da jeg var liten, så det er veldig hyggelig å se henne her. Vi har chatta littegranne.. vi har aldri hatt telefon til hverandre, så det har vært her (MySpace) og på Facebook.

Nettsamfunnene tilbyr med andre ord en lett tilgjengelig kontaktflate mellom parter der det tidligere ikke eksisterte. Fordi alle medlemmene på nettsamfunnene teknisk sett allerede er linket sammen, er det enkelt for medlemmene å opprette kontakt. Det eneste som i praksis skal til for å etablere kontakt er å sende en melding eller legge noen til som venn. Dette er mulig å gjøre uten innledende introduksjon eller tillatelse. Forskning har vist at det er lettere å opprette kontakt dersom kontaktflaten fra før av er etablert av utenforstående (Haythornthwaite 2002:393).

Flere av informantene benytter nettsamfunnenes teknologiske struktur av latente bånd til å opprette kontakt i profesjonell eller faglig sammenheng. Solveig, som er artist, forteller at hun ønsket å gjenopprette kontakten med et platebyrå hun ikke hadde hørt fra på lenge. Fordi hun vegret seg for å ta direkte kontakt, la hun det i stedet til som ”venn” på MySpace: ”det er et veldig uformelt sted .. det er litt stort å ringe, hei hei, nå er jeg uten platekontrakt.. mens her kan man si, hei, hvordan går det, og så skjer det noe liksom.” (Solveig fikk senere platekontrakt i det samme plateselskapet).

Den teknologiske tilretteleggingen betyr naturligvis ikke at alle båndene nødvendigvis realiseres, men ved å etablere en mulig kontaktflate skaper teknologien potensielle bånd også mellom tidligere uassosierte parter. Dette kan sies å skape en sosial struktur hvor ukjente i større grad er potensielle venner fremfor fremmede (Wittel 2001:71). Ti av informantene forteller at de har akseptert venneforespørsler fra ukjente som de ikke har hatt kontakt med overhodet, verken før eller etter:

Han kjenner jeg ikke! Han tror jeg bare jeg la til for han spurte om å bli venn og så var det indie og pop musikk og så var det flere av vennene mine som hadde lagt han til, så jeg bare, ok, da gjør jeg også det (Vilde).

Felles forum-medlemskap er som regel likevel ikke tilstrekkelig til å bli venner, verken på forumet eller ”på ordentlig”.

Nettsamfunnene kan altså bidra til å revitalisere eller etablere sosiale bånd som ellers hadde gått tapt eller aldri ville blitt opprettet. På en annen side eksisterer denne kontakten mange ganger på nettsamfunnene alene, og kan gå tapt ved bortfallet av det aktuelle kommunikasjonsmediet (Haythornthwaite 2002:392).

5.2 Synkronitet og avstand

Det er det som er felles med alle disse tingene her da, er at det er så ufarlig (..) i det du utveksler informasjon så skal du ikke forholde deg til noe annet enn datamaskinen (ler) men indirekte forholder du deg jo til mennesker, da (Ida).

Nettsamfunnene kan sies å ha lav intensitet i forhold til andre medier. Dette henger sammen med at interaksjonen på nettsamfunnene innebærer avstand i tid og rom. Informantene kan selv velge om kommunikasjonen skal være synkron eller asynkron. Asynkrone medier, for eksempel brev og e-post, innebærer større grad av avstand og kontroll enn synkrone medier, for eksempel telefon og *chat*. Sistnevnte er samtidige og derfor mer direkte. Muligheten for å svare på henvendelser i eget tempo gir en følelse av frihet og kontroll (se bla. Lipocoppe & Smoreda 2006:300; Zhao 2006B:462). Fordi informantene slipper å forholde seg til andre

medlemmer direkte, får de mer tid til å bearbeide uttrykket. Kommunikasjon på nettsamfunnene kan derfor oppleves som mindre invaderende. Teknologiens iboende distanse og mulighet for kontroll gjør at flertallet av informantene ser på kommunikasjon via nettsamfunnene som uforpliktende, uhøytidelig, tilfeldig og morsom. Dette gjør det samtidig enklere og mindre risikabelt for informantene å være sosiale enn i det ”vanlige” livet.

Det er en veldig trygg måte å ta kontakt, det er enda mer distansert enn SMS.. man kan godt skrive hvis man har møtt de.. jeg gjorde det en gang (...) det var veldig naturlig at jeg kunne ha dumpet borti profilen hans uansett, fordi det var en venn av en venn eller noe.. man kan alltid si, å er du her, på Underskog.. så tilfeldig, takk for i går., eller ett eller annet (Katrine).

Jeg ville stoppet og sagt hei om hun hadde møtt personen tilfeldig på gata, men jeg ville ikke tatt en telefon, og sagt halla hvordan går det. og i hvertfall ikke sendt en SMS.. det ville vært helt unaturlig ..det er jo hyggelig, men ville ikke bedt dem på fest (..) jeg tror terskelen for å ta kontakt på Internett er mye lavere enn å ta kontakt i virkeligheten, ..jeg har tatt kontakt med folk jeg ikke ville tatt kontakt med i virkeligheten.. det er gøy, da, for man gir litt F (Silje).

5.3 Digital gavegivning

Jeg hadde en gave jeg kunne gi..en pusekatt.. den ga jeg til (navn).. for det var koselig.. da hadde jeg ikke sett henne på en stund (Silje).

Den teknologiske arkitekturen kan sies å påvirke også hvordan informantene er sosiale på nettsamfunnene. På de nettsamfunnene informantene bruker mest, finnes det en rekke funksjoner som kan brukes til å initiere og vedlikeholde kontakt med andre. Eksempler på slike funksjoner er venneinvitasjoner og venneforespørsler, den såkalte veggen i profilene på flere nettsamfunn, poke og digitale gaver på Facebook samt kudos²⁹ på Underskog. Syv av de ti informantene som er på Facebook benytter funksjonen poke til å kontakte venner.

Nettsamfunnet definerer poke på følgende måte:

”a poke is a way to interact with your friends on Facebook. When we created the poke, we thought it would be cool to have a feature without any specific purpose. People interpret the poke in many different ways, and we encourage you to come up with your own meanings” (Facebook.com).

Informantene er generelt usikre på hva det betyr å poke og de har forskjellig oppfatning av hva det vil si. Noen mener det er en morsom eller masete plaging der man digitalt ”knipser” eller smådytter til den man poker. Andre ser på det som en hyggelig oppmerksomhet: ”Det blir nesten som å si hei, hva skjer, hva holder du på med .. uten at man behøver å si det” (Lars). Informantene benytter funksjonene for å ta opp og opprettholde kontakt. De kan sies å konstituere små, ekspressive gester eller gaver. Ettersom ”gavene” på foraene ikke involverer

²⁹ Kudos kan defineres som ære, heder, annerkjennelse (Kirkeby 1999)

verken noen økonomisk eller reell bruksverdi, blir de i stedet oppmerksomheter i ordets rette forstand: symbolske handlinger hvor verdien ligger i selve kontakten (Thwaites *et al.* 2002:183). Gavegivningen får det man kaller *fatisk* funksjon (Jacobsen 1973 i Katz & Aakhus 2002:309) det vil si at det sentrale ved handlingen ikke er det konkrete innholdet eller en økonomisk verdi, men det å bekrefte en relasjon.

Han er en sånn produsent (...) jeg gikk til han en gang med noe manus og sånn.. jeg tror det var han som la til meg. Ja det var det. Det er jo veldig hyggelig, da. Det betyr jo at de har lyst til å ha noe med deg å gjøre (Ida).

Seks av informantene forteller at de gir kudos til andre, som regel ukjente, medlemmer av Underskog. Et fåtall av informantene bruker det på samme måte som poke, altså som en intern kontakt mellom venner. Stort sett benyttes kudos derimot som en anerkjennelse av andre medlemmers innlegg eller som takk for hjelp, uten at man nødvendigvis kjenner personen eller prøver å bli kjent: ”Kudos.. jeg gir det hvis noen gjør andre en tjeneste eller gjør noe skikkelig bra, eller informerer skikkelig bra... det er jo et klapp på skulderen.” (Jacob).

5.3.1 Etikette og krav om gjenytelse

I *Essai Sur le Don* (1923/1995) beskriver Marcel Mauss hvordan gavegivning er en universell sosial handling som i utgangspunktet baseres på frivillighet, men som implisitt involverer pliktmessige gjenytelser (Mauss 1995:11). Den oppmerksomheten som de digitale gavene innebærer krever gjenytelse på samme måte som andre gavetyper. Mottakeren settes i et normativt gjeldsforhold til giveren, hvor selv et ikke-svar er et svar (Thwaites *et al.* 2004:184). Normene for resiprositet varierer både mellom nettsamfunnene og mellom hvordan informantene oppfatter disse normene. Hvilken norm som gjelder er ikke konkret definert, men formidles gjennom praksis. Informantene uttrykker i noen tilfeller usikkerhet i forhold til hvilke normer som gjelder, blant annet i forhold til gjengjeldelse.

For meg er (kudos) en litt mer feelgood ting, og så lurte jeg veldig, da, jeg lurte litt på det med etikette, sånn som når jeg fikk tips av han fyren i forbindelse med den reisen og sånn, skal jeg gi en kudos nå, liksom, for at han hjalp meg, er det rett, eller blir det rart, det virker på én måte som en belønning, og på én måte som en sånn spontan ting, jeg vet ikke helt hva det er egentlig (Susanne).

Susanne og Jacob forteller at de føler de må gjengjelde kudosene de får, ikke nødvendigvis ved å gi tilbake til de som opprinnelig ga, men ved å premiere innlegg på forumet generelt.

Det varierer men jeg gir omtrent tre eller fem kudos daglig (..) men andre gir oftere enn meg.. så jeg har litt dårlig samvittighet for det! (Jacob).

Først tenkte jeg ikke på det i det hele tatt, og så så jeg at oi, jeg har fått kudos fra mange folk, så jeg må bli flinkere til å gi til andre også, da. Så det er vel en sånn resiprositets ting, da, sånn- oi, de legger meg til som venn, da må jeg gjøre det også, oi de gir meg kudos, jeg må også bli flinkere til å gi kudos (Susanne).

Lars har derimot en annen oppfatning av gjengs praksis; han vil ikke gi bort den ene kudosen han selv har fått i frykt for å miste den, tilsynelatende fordi han tror det kun finnes et begrenset antall.

De fleste informantene uttrykker motvilje mot å avvise andres oppmerksomheter. Selv om Robert ikke skjønner poenget med poking, gjengjelder han oppmerksomheten til de det gjelder. Avvisninger eller ikke-svar oppfattes som uhøflig, unødvendig og sært. Dermed føler flertallet at de "må" svare på kontakten og gjengjelde den oppmerksomheten andre har vist dem, selv om det kan føles unaturlig. Dette gjelder spesielt ved venneforespørsler. Katrine forteller at hun har stusset over en del av venneforespørlene hun har mottatt. Fordi hun synes det er uhøflig å nekte folk, har hun godtatt de fleste som har lagt henne til som venn, men hun har ikke nødvendigvis et godt forhold til alle i kretsen. Spesielt stusset hun over at en tidligere, eldre arbeidsgiver som hadde gitt henne sparken la henne til i kretsen på Underskog. Hun lurte på om hun kunne avslå, men kom frem til at det ikke ville være lurt rent profesjonelt. Susanne føler hun må legge til andre når de legger til henne, selv om de ikke egentlig er venner eller en gang har møttes:

Det er to stykker da, som har lagt meg.. hvor det har vært et innlegg, og så har vi snakket sammen på sånne meldingsting, og så har de bare lagt meg til som venn, og så har det vært sånn, okei, jeg kjenner ikke de, men da må vel jeg og gjøre det.

De fleste informantene aksepterer og tilpasser seg den regjerende praksis på foraene og forsoner seg med det endrede meningsinnholdet i begrepet "venn". Dette fører til at det er til dels stor variasjon mellom vennekretsen på foraene og den reelle vennekretsen.

MySpace har jo ingenting med reell vennekrets å gjøre (..) Det er veldig komisk, da, når aviser (..) skriver om MySpace eller Facebook, de skriver jo som om du, når du kommer inn på vennelista, så er du liksom venner med Leonard Cohen. det er så naivt (Solveig).

Nanna: skiller du mellom venner og bekjente i kretsen?

Lars: Nei, faktisk ikke (..) jeg har ikke så mange venner på Underskog, så det er flere av disse som er bekjente, egentlig.. men kanskje den grensen har blitt litt utvanna.

Jeg har 120 venner (..) det er alt og ingenting, det er mange rare mennesker som vil ha deg som venn, og det er jo uhøflig å si nei, så man sier jo som regel ja (...) det er få jeg faktisk prater med... man har noen Underskogvenner som man egentlig bare prater med på Underskog (Katrine).

Jeg har allerede hundre venner.. jeg vet ikke hvor de kommer fra, jeg kjenner jo ikke så mye folk... egentlig, du gjør jo ikke det (Jacob).

5.4 Nettsamfunnenes innvirkning på sosiale bånd

Det flate vennebegrepet på nettsamfunnene endrer hvordan flere av informantene forholder seg til andre i verden utenfor:

Det er veldig komisk, for man blir Facebook venner med alle, men når man først møtes.. jeg har tenkt mange ganger, herregud, jeg må jo hilse på for vi er jo Facebook venner.. og mange av guttene på skolen min, (..) vi synes de bråker sånn (..) og jeg går alltid og kjefter på dem (..) men jeg har tenkt mange ganger, okei, jeg er faktisk Underskogvenner med dem, og vi snakker nesten aldri sammen (..) det har jeg synes var litt rart (..) når man først har sagt at man er venner så burde man kanskje.. (Ida).

Sånn som han her (..) det er ikke sikkert vi ville pratet sammen hvis vi ikke hadde vært venner på Facebook og Underskog (Helene).

Egenskaper ved teknologien gjør at informantene er oftere i kontakt med andre personer. Alle informantene har gode venner i kretsene på minst ett av nettsamfunnene de bruker. De beste vennene til Martin har invitert hverandre på forskjellige forum, og det er stort sett de han snakker med på Facebook: ”det er de jeg snakker oftest med på MSN.. den harde kjernen, kan du si (..) alle er stort sett med på de samme foraene”. Medlemmene av kretsen til Vilde på MySpace tilhører også samme vennegjeng: ”der er det mer sånn, som jeg trodde Facebook skulle være litt mer, da, en vennegjeng, på en måte, som henger der, og vi er veldig mye sammen til daglig også, vi er vel en 16-17 stykker”. Likevel bruker ikke alle informantene nettsamfunn til å samtale med nære venner. Mikael bruker Underskog mest fordi mange av vennene hans er der, men det er likevel ikke de han stort sett snakker med der:

Nanna: Hvem melder du med på Underskog?

Mikael: Nei det er veldig forskjellig fra de jeg snakker med ofte i virkeligheten, da har jeg ikke så stort behov for å snakke med den på Underskog... bortsett fra (navn) som jeg melder med hele tiden... med henne diskuterer jeg med både jeg møter henne i hvert fall en gang i uka men har også mye kontakt med henne på Underskog fordi hun ofte er logga inn, da, på dagtid da jeg også er logga inn, så blir det til at vi sender meldinger frem og tilbake.

Tretten av informantene bruker nettsamfunn i like stor eller større grad til å vedlikeholde kontakt med venner de ikke møter ofte. Helene har sammen med tidligere kollegaer laget en egen gruppe på Facebook hvor de kan melde med hverandre:

Der er det mange som legger ut bilder, og diskuterer, organiserer sammenkomster ..men det er fordi alle vi ble veldig nære og nå har alle begynt i nye jobber.. det er liksom fint å kunne holde kontakten.. det er jo det hele greie handler om på Facebook, for meg i alle fall, å opprettholde kontakten med venner og sånn.. som man ikke har sett på lenge.

Forskningslitteraturen har vist at sterke, sosiale bånd kan påvirkes positivt ved økt antall kommunikasjonsmedier (Haythornthwaite 2002:386). Siden nettsamfunnene bidrar til at den totale interaksjons- og kontaktfrekvensen øker, kan informantene potensielt få flere og

sterkere sosiale bånd. Flere av informantene forteller at kontakten på nettsamfunnene har endret relasjonene til visse personer utenfor foraene:

Facebook som jeg er mest på nå bruker jeg mest til å oppdatere meg på venner som jeg har mistet kontakten med ..både gamle og nye, det er veldig mye lettere å bare sende en melding hvordan går det og så er man plutselig tilbake på da man gikk på folkehøyskole eller var student eller.. (...) men etter at jeg kom på Facebook var det lettere å komme hjem og gå ut uten å ha noen avtale, for da møtte man noen man akkurat hadde snakka med, for da var det sånn, ja, jeg vet hva du holder på med, nå har vi funnet tonen, det er kjempemorsomt (Anna).

Susanne mener hun har blitt bedre venner med noen etter at hun ble med på nettsamfunn og lignende sosiale nett-tjenester, fordi hun ”støter på” dem oftere:

Når folk er på Underskog og på MSN, og man ser at de er der, så er det veldig lett å si ja, skal du være med på en øl i kveld, skal du være med på en konsert (..) så når jeg ser dem, det være seg i virkeligheten eller på nett, så er det veldig lett å spørre dem om de skal være med å gjøre noe. Og da blir du liksom bedre venner med de (..) så i den forstand tror jeg at jeg har kommet nærmere noen, bare fordi jeg ser at de eksisterer og kommer på gjøre ting med de.

Fordi flere medier øker den totale interaksjonen kan kontakten på nettsamfunnene bidra til å forsterke sosiale bånd. Det betyr likevel ikke nødvendigvis at informantene får flere, faktiske venner. I følge Silje har hun ikke fått flere nære venner selv om hun har kontakt med flere enn tidligere.

5.4.1 Større sosialt nettverk

Nettsamfunnenes egenart gjør at minst ni informantene har tatt kontakt med personer de sannsynligvis ikke ville tatt kontakt med utenom nettsamfunnene.

På Facebook (..) er det lett å få flere venner, det er så mange du kjenner bare fordi du har møtt dem på byen eller fest og så kjenner du dem jo egentlig ikke, men det er jo veldig gøy å bare ædde (..) det er liksom ingen som avviser hvis man får en invitasjon, jeg i hvert fall har sendt utrolig mye invitasjoner til folk som jeg kanskje (..) ikke ville snakket så mye med om jeg møtte de på byen og sånn, men det er litt lettere, og det er litt gøy da, det er veldig inkluderende (Ida).

Han (..) var det ganske dristig av meg å legge til på Underskog, fordi jeg ikke visste om han husket meg.. så ble jeg sånn, jaja, legger han til, liksom (..) han husket ikke helt hvem jeg var, så jeg forklarte det, og han var sånn å, ja, takk og syntes det var hyggelig at jeg hadde lagt han til som venn (..) så jeg la han til på Facebook også (Silje).

Til tross for at flertallet av informantene i utgangspunktet ikke ønsker å møte nye venner, viser det seg altså likevel at alle har vært i kontakt med ukjente på ett eller flere av nettsamfunnene, og elleve av informantene har personer i kretsene sine som de har møtt eller kun kjenner gjennom nettsamfunnene. På Underskog treffer informantene de nye ”vennene” i diskusjonstråder, ved forespørsler og gjennom innlegg. Susanne påpeker at hun har et par i kretsen hun aldri har møtt, blant annet en hun har møtt i en diskusjon på Underskog:

Sånn som han, han kjenner jeg ikke, men (..) han hadde lagt inn et innlegg, (..) og så hadde jeg svart på det, og så sendte han en skogmelding om dette til meg, en personlig melding, og så diskuterte vi litt det prosjektet, (..) og så la han meg til som venn.

Som tidligere nevnt gir medlemmene på Underskog gjerne kudos til ukjente for å premiere gode innlegg. Dette kan også føre til videre kontakt, slik det gjorde for Line:

Line: Han kjenner jeg bare fra Underskog, jeg har aldri møtt han i virkeligheten.

Nanna: *Hvordan gikk det til?*

Line: Han ga meg så sinnssykt mye kudos! (..) så sendte jeg en melding (..) hvor jeg takket for alle kudosene, og så la han meg til i kretsen sin.

Slike nye nettsamfunnsvenner kan sammenlignes med det Zhao (2006B) betegner som *consociated contemporaries*. Han mener disse utgjør "the third realm of the lifeworld"; det vil si personlige relasjoner som utelukkende er nettmedierte. Solveig har én person i vennekreten på MySpace som hun ble kjent med da han, uten tidligere kontakt, la henne til som venn. De har siden sendt e-poster til hverandre på grunn av felles bakgrunn, og hun antar at hun kommer til å møte ham en gang i "virkeligheten". Anna forteller at hun pleide å krangle litt med en av deltakerne på et diskusjonsforum på Underskog, men etter hvert som de fant tonen begynte de å melde privat om mer personlige ting. Likevel tilhører det unntakene at informantene er personlige eller emosjonelle overfor nye på nettsamfunnene. Som regel opprettes kontakt på bakgrunn av en konkret sak, profesjonelle relasjoner, felles interesse, handel eller forespørsel om hjelp. En av Jacobs "venner" i kretsen på Underskog ble han kjent med på et forum om tegneserier: "han følte at vi hadde en veldig felles entusiasme for tema, da, så han la meg til".

Selv om man legger hverandre til som "venner" betyr det ikke dermed at man faktisk er venn eller at man en gang har kontakt. De fleste vennskap som etableres på foraene verken opprettholdes eller utvikles videre. Faktisk har alle informantene personer i kretsene sine som de aldri prater med. Til tross for at Vilde har 240 venner på Facebook er det de færreste hun ser på som egentlige venner:

Det er veldig fint å få kontakt med folk man var veldig god venn med før! Det er kjempehyggelig, men så er det også – og det er jo en liten prosentdel, og så er det en stor prosentdel som er folk jeg gikk på barneskolen med, og det er jo en grunn til at man ikke er venner med lenger.

5.4.2 Nettsamfunn og sosial "metning"

Ved å opprette eller vekke til live svake sosiale relasjoner får informantene flere av det Gergen (2002) kaller for *horisontale bånd*:

Det er venner man hadde for ti år siden, som man egentlig ikke har tenkt noe på, men når man ser profilen (..) man ser at de er der og man kan veldig lett spørre hva de holder på med, for man har jo nysgjerrighet til det, fordi man var venner på et tidspunkt. (...) man kan velge å overse eller ikke, men det er vanskelig å overse på et nettsamfunn fordi man er jo der, det er ikke som å snu hodet vekk på en måte.. så de får automatisk en plass i livet ditt igjen, da, selv om man ikke ”ser” de (Vilde).

Dermed utvider de sin sosiale krets og kontaktflate, først og fremst inne på foraene. I følge Apparatgeist-teorien kan den underliggende logikken bak nye kommunikasjonsmedier sies å være *perpetual contact*, det vil si sammenhengende eller vedvarende, sosial kontakt (Katz & Aakhus 2002). Denne underliggende logikken kan også sies å gjelde nettsamfunn: sosial kontakt forutsettes tilsynelatende å være ønskelig og et gode i seg selv. Utvidet nettverk og hyppigere sosial kontakt er en generell tendens i samfunnet forøvrig og en konsekvens av stadig flere medier, transport og kommunikasjonsmidler (Gergen 2001).

Nettsamfunnenes tydelige bidrag til denne utviklingen blir likevel ikke verdsatt likt av alle informantene. Til tross for at mange setter pris på muligheten til økt kontakt, også med personer de tidligere ikke hadde kontakt med, gir minst fem informanter uttrykk for at nettsamfunnene også representerer et stressmoment når kontaktfrekvens og omfang øker for både sterke og svake relasjoner:

Vilde: Jeg pøker folk! Eller folk pøker meg og så pøker jeg de tilbake (...) vi har pøkekriger, det er det som skjer når folk kjeder seg (..)

Nanna: Hva er det *pøking* betyr?

Vilde: Akkurat de pøkekrigene jeg har med de tre.. jeg vet ikke helt, ja, det er bare litt for gøy, egentlig, jeg skjønner ikke helt funksjonen med det i det hele tatt ..og når det går helt over styr og jeg har pøket noen for tre sekunder siden og så kommer den tilbake så blir jeg litt oppgitt og .. eller jeg kan skrive pøke! På deres profil eller ett eller annet, det er veldig uforståelig hvorfor jeg gidder egentlig.

Siden den teknologiske arkitekturen gjør det enkelt for medlemmer å ta kontakt med hverandre kommer informantene også i kontakt med personer de ikke nødvendigvis ønsker å komme i kontakt med:

Siden Facebook er man blitt venner med hverandre, så er det så sinnssykt mange som jeg egentlig ikke ha noe interesse av å snakke med i det hele tatt som jeg liksom føler at jeg må ..men så er det andre igjen som jeg synes er hyggelig at ok, nå kan jeg snakke med de for nå er det faktisk ikke så lenge siden vi ”snakket” sammen, så da er det litt lettere for da er man litt oppdatert på hva - for det er det som er kjipt med å møte folk for det er sånn ja hva gjør du, men da kan man si, ja, ok, du gjør det og det, og hvordan.. ja, så det har blitt både litt lettere og litt vanskeligere (Helene).

Flere av informantene beklager det de føler som en ”inflasjon” av venner på foraene. Store vennekretser oppleves av noen som påtrengende, eller som luftslott fordi de ikke reflekterer en følt realitet. Fem av informantene gir uttrykk for at de synes nettsamfunnene setter dem i

kontakt med for mange, både fordi det er personer de i utgangspunktet ikke har behov for å være i kontakt med, og fordi de ikke har kapasitet til å ivareta så mange venner.

Her dukker det tilsynelatende opp en konflikt i forhold til hva som ligger i ordet ”venn”. Den vestlige, kulturelle betydningen av ”venn” henviser til et emosjonelt og fortrolig forhold som krever innsats og arbeid for å opprettholde. Vennskap defineres som det Giddens kaller for *pure relationships*, det vil si som et mål i seg selv (1991 i Zhao 2006B). På foraene blir merkelappen ”venn” derimot redusert til en lettvint og vag assosiasjon mellom to parter som ikke en gang behøver å ha møtt eller like hverandre. Til tross for at informantene i noen grad tilpasser seg den nye, løsere definerte vennskapsbetegnelsen, vegrer fremdeles flere av informantene seg for å gå bort fra ideen om vennskap som mål i seg selv. Robert skjønner ikke poenget med å være ”venner” med personer kun basert på at de kommer fra samme bygd:

Og så blir jeg kjent igjen med folk som du har glemt ..som, det er jo en grunn til at du har glemt dem, men så dukker de opp igjen... og så sier du hei og sånn, men jeg ser ikke helt hva det heller skal gi meg (..) på Facebook har du alt det gamle rasket du drar med deg, folk du har gått på barneskole med som plutselig husker deg.. meningsløse bekjenskaper som du aldri snakker med, som du bare har der, da (...) det er jo en grunn til at du mistet kontakt med de i utgangspunktet.

At flere av informantene både opplever overdrevet hyppig sosial kontakt som unødvendig og frustrerende, og blir stresset over å måtte forholde seg til et unaturlig høyt antall sosiale relasjoner, kan sees på som tegn på det Gergen (2001) omtaler som *social saturation* eller sosial metning. Nettsamfunn kommer i tillegg til en rekke andre kommunikasjonskanaler og den sosiale kontakten føles påtrengende.

Andre trives riktignok med hyppig sosial kontakt og utvidede relasjoner. Anna synes det er gøy å samle venner på Facebook og forteller at hun har en intern ”konkurranse” med mannen om å få flest venner. Tilsynelatende er det forskjellig oppfatning av hva nettsamfunnene ”er” som skiller hvem informantene har behov for å relatere seg til. Der hvor noen av informantene ønsker bare å forholde seg til sine ”ekte” venner, og skjønner ikke hvorfor vage bekjente tar kontakt, mens andre mener at det er hele poenget med nettsamfunnene.

Man bruker det kanskje litt til å ta opp igjen kontakten, se hva som skjer med folk, bli med i barneskole-fora, derfor har jeg vurdert det to ganger og tenkt at ok, hvis det er det jeg skal bruke det til, så bruker jeg det som det, da... hvis jeg snur det litt på hodet, da, hva er vitsen med å være på Facebook med folk jeg har kontakt med ellers? Hva er egentlig vitsen? Hvorfor skal jeg være på Facebook med en god venninne, når jeg heller drikker kaffe med henne? Det er ikke gode venners sider det er spennende å gå inn på, det er jo ekskjæresten min sin (Silje).

5.5 Nytten av sosiale nettverk

Egentlig er det bedre at (Underskog) er mer åpent, for hensikten er jo å få vite om alt som skjer, og jo flere folk som er med, jo mer info får du (Katrine).

Nettsamfunnene tilbyr store mengder informasjon til medlemmene, skapt av medlemmene selv. I tillegg til informasjon på selve forumet, får hver bruker på Underskog daglig tilsendt e-post om hva andre i kretsen har satt seg opp på av evenementer eller hva de anbefaler den dagen. Facebook informerer også om hva de andre i kretsen foretar seg, ved å sende e-post direkte hver gang noen sender en melding på forumet. Dette er en viktig funksjon til vennekretsen på nettsamfunnene, spesielt på Underskog:

Det er ikke noen stor greie, vennekretsen, egentlig. .. jeg bruker den veldig veldig lite.. men når jeg har folk i kretsen som driver med mye morsomt så dukker de trådene de lager opp, da, og når de sender ut meldinger til hele kretsen sin så får du info om det (Jacob).

I følge Granovetter (1973) vil svake sosiale bånd kunne bidra med informasjon som individer ikke vil finne i sin nærmeste krets. Dette begrunnes med at svake relasjoner ofte tilhører andre sosiale kretser eller miljø og opptrer som *bridging social capital* (Putnam 2000). Dette betyr at båndene opptrer som ”informasjonsbroer” mellom ulike sosiale miljø. Alle informantene forteller at nettsamfunnene som helhet bidrar med informasjon de sannsynligvis ikke ville funnet ellers. I følge Robert får han med seg mange sosiale og kulturelle evenementer som han ville gått glipp av om han ikke hadde vært på Underskog:

Da ville man være tilbake der hvor man var før, man får høre av andre,- ja hvorfor var ikke du på den konserten i går?...man mister jo fullstendig oversikt over hva som skjer og så at det er det eneste gode forumet som en slags samlesekk av kunst og kultur, da.

Når det gjelder hvor nyttig informasjonen er, skiller Underskog seg ut fra mange av de øvrige foraene informantene bruker. Her finner de alt fra bakgrunnskunnskap om politiske konflikter til praktisk informasjon om konsertbilletter. Susanne fikk tak i et sted å bo ved at et bofellesskap annonserte det ledige rommet i et forum på Underskog. I uken hun skrev logg forsøkte Ida få tak i en gratis kinobillett som ble utlyst i et innlegg. Flere av informantene forteller at de også selv bidrar med informasjon de mener andre kan dra nytte av. Da Jacob hadde en forbrukerkonflikt beskrev han hele prosessen og rettighetene man har som forbruker og la det ut til hjelp og advarsel for andre medlemmer på Underskog. Senere har han blitt kontaktet av flere medlemmer som har takket han for å ha spart dem tid og penger. Line reiser til steder hun ikke tror er så vanlige å besøke som turist. Derfor følte hun seg kallet da en annen på forumet ba om hjelp:

Det er jo veldig fint at folk har et stort nettverk, på en måte som de ikke kjenner til, som man kan spørre om ting, når man lur... det var en dame som skulle reise alene til Tadsjikistan,

for eksempel... hvor mange er det som har vært i Tadsjikistan? Jeg har faktisk vært i Tadsjikistan, jeg hadde noen sånn (*div.råd*) altså, sånn, hvordan skulle hun kunne vite det? Det er ingen som har vært i Tadsjikistan! (*latter*) Sånt er jo veldig bra (Line).

At Underskog oppleves som spesielt gunstig begrunnes med at mange personer innen medier og kulturliv er medlemmer på nettsamfunnet, og flere av disse bidrar med innsidekunnskap som ikke nødvendigvis er tilgjengelig andre steder. Jacob forteller at han synes det er mye lettere å holde seg oppdatert på nyhetssaker på Underskog enn i mediene generelt, fordi det er så mange ressurssterke personer med spesialkunnskap som diskuterer og forklarer enkeltsaker:

Dette er en sånn typisk nyhetssak som jeg aldri ville klart å holde meg oppdatert på ellers, da, for det sitter mange folk inne på Underskog med innside-informasjon her eller der eller som følger med på bestemte saker, og de deler det og sorterer det for deg, da (Jacob).

5.5.1 Slumrende relasjoner

Som vi så tidligere har informantene forholdsvis liten kontakt med de fleste av de perifere ”vennene” i de individuelle kretsene på nettsamfunnene. En betydelig andel av relasjonene kan karakteriseres som symbolske heller enn reelle. Likevel kan nettverket kretsene utgjør ha betydelig nytteverdi for den enkelte. Personene i kretsen utgjør lett tilgjengelige informasjonskilder og ressurspersoner som potensielt kan være nyttig for informantene. En mer treffende beskrivelse av båndene er dermed at de er ”slumrende”, ettersom de lett kan ”vekkes” ved behov:

Selv om man er venner betyr ikke det at man prater med de.. det blir ofte sånn at man legger til og så sender man en eller to beskjeder og så er det egentlig slutt.. men så kan man jo bruke det senere til, hvis.. for eksempel han her fra militæret som bor i Bergen (..) jeg har ikke noe behov for å møte han, men kunne godt ha gjort det hvis jeg tilfeldigvis var i Bergen, da kunne jeg godt tatt kontakt, men jeg ville ikke tatt en telefon, bare sendt en melding (Lars).

Ida studerer og jobber med film og i denne sammenhengen trenger hun ofte spesialinformasjon, avhengig av hva slags prosjekt hun jobber med. Et stort og variert nettverk av venner, bekjente og profesjonelle kontakter på forskjellige nettsamfunn hjelper henne med å oppdrive denne typen informasjon, samtidig som nettsamfunnene er enkle å kontakte andre gjennom:

Hvis jeg plutselig lurte på noe da, som hadde med de kontaktene som jeg ikke snakker så mye med til vanlig, så hadde jeg ikke følt at det hadde vært noe sært å sende dem en melding. Når du skal lage film, da så er det alltid veldig kult å bare ha masse rare mennesker du vet driver med masse rart, fordi, sånn (navn) er vel sånn norgesmester i baristakunnskap, og plutselig trenger du å ha det (..) og han er også veldig sånn alt mulig person som jeg sikkert kunne ringt hvis jeg lurte på ett eller annet, sånn sært... eller trengte en tjeneste eller.

5.5.2 Filtrerende sosiale relasjoner

Jeg antar at jeg går glipp av mye som er interessant men jeg tror ikke jeg har tid til å følge med på alt. (Jacob).

Til tross for at informantene har stor nytte av den informasjonen som nettsamfunnene tilbyr, er det likevel ikke mangel på informasjon som preger de fleste av informantene.

Nettsamfunnenes medlemmer produserer enorme mengder informasjon av varierende relevans for de forskjellige brukerne. Det krever tid og ressurser å skulle finne frem til informasjon som er aktuell for den enkelte. Flere forteller at de har tilgang på så mye informasjon at de ikke har kapasitet eller tid til å tilegne seg eller benytte seg av det. Hovedårsaken til at Ida ikke bruker Underskog er at hun allerede får mer enn nok informasjon andre steder.

I stedet for å lete seg frem selv, forteller noen av informantene at de i hovedsak benytter seg av tips fra enkelte nære venner som er mer aktive enn dem selv. Dermed ”filtrerer” disse båndene informasjonen for dem på nettstedet, slik at de får med seg det mest relevante. Katrine leser ikke diskusjoner eller innlegg fordi hun verken har tid eller synes det er interessant. Likevel får hun med seg ting siden de hun bor sammen med pleier å tipse henne om ”alt mulig”. Helene synes det er mange kjedelige og for henne irrelevante innlegg på Underskog. Hun har heller ikke tid eller ork til å lese gjennom alt for å finne frem til mer interessante ting. I stedet følger hun med på det vennene tipser henne om:

Det er noen (tråder) jeg følger, men da er det ofte at jeg snakker med (navn) så sier hun, du må følge med på det, eller hun sender et tips, følg med på den diskusjonen, den er morsom.. det er så mye sånn her ”leilighet ønskes” (...) så det blir litt kjedelig, det er ikke noe interessant, mange bruker det som finn.no i stedet for å diskutere ting (...) så det bli heller å følge de trådene folk sender deg... og da er det gøy å følge de i stedet for å lete etter ting selv.

Fordi Anna er småbarnsmor har hun mindre tid enn tidligere til å finne ut av hva som ”rører seg”. Hun følger derfor aktivt med på trådene og tipsene fra vennene som er mer aktive på nettet enn henne. I tillegg har hun lagt til tre Underskog-medlemmer i kretsen som hun ikke kjente fra før, fordi hun synes det de skriver er interessant:

Anna: Det er fordi jeg liker det de skriver og da er det lettere å finne de tingene de skriver, og da har jeg spurt, jeg liker det du skriver kan jeg legge deg til som venn så er det lettere.. folk har syntet det var hyggelig.

Nanna: *Er det fordi du er journalist?*

Anna: Nei, det er for egen interesse... for jeg liker.. det kan være underholdende eller smart eller.

Direkte informasjon blir likevel ikke verdsatt av alle. På Underskog hender det at medlemmer også mottar tips fra ukjente. Noen av informantene opplever slike tips som *spam*, det vil si søppelpost. Martin synes det er irriterende å få tips fra folk han ikke kjenner:

Som oftest sletter jeg de.. hvis jeg har lyst til å gå på konsert eller er interessert i å finne ut hva som skjer tar det meg to sekunder å gå inn på kalenderen for å se om det skjer noe spennende.

5.6 Teknologiens innvirkning

I noen tilfeller kan teknologien bli meningsbærende og skape komplikasjoner som potensielt kan få konsekvenser for sosiale relasjoner. Dette blir spesielt tydelig ved tekniske feil eller når informantene misforstår og derfor gjør ting de ikke mener å gjøre. Silje forteller at hun sendte ut venneinvitasjoner gjennom et av nettsamfunnene uten at hun var klar over det. Det førte til at hun inviterte mennesker hun egentlig ikke hadde ønske om å kontakte:

Silje: Hun har jeg ikke sett siden 2001, hun dukket opp fordi Facebook la til hele hotmail-adresselisten min.

Nanna: *Var det en feil?*

Silje Eh, ja.

Nanna: *Hva syntes du om det?*

Silje: Jeg syntes det var litt teit egentlig.. derfor ble det litt sånn, det står mange (i kretsen) som det er litt rart å ha der, det er helt sånn, uten grenser, da.

Susanne ville ikke legge ut fødselsdagsdatoen av personvern hensyn, men misforsto innstillingene på Facebook. Dette førte til at hun plutselig en dag fikk bursdagsgratulasjoner fra venner og bekjente. Hun skjønnte ingenting og gjorde vennene oppmerksomme på feilen: ”de var sånn, herregud, nå trodde vi du hadde bursdag!”

I tilfeller hvor foraene opptrer på egenhånd, kan det føre til reelle konsekvenser for faktiske relasjoner. Dette forekommer spesielt når informantene ikke er sikre på at det faktisk dreier seg om feil. Under intervjuet finner Ida ut at en av de nye vennene hennes ikke har blitt lagt til i vennelisten. Hun stusser over det og lurte på om det er fordi han ikke vil være ”venn” med henne likevel:

Ja, nå er jo ikke han (navn) her, da! Du kan se, (navn) har lagt deg til som venn.. og så er han ikke der? Så rart?.. det var jo kjempe rart... det lurte jeg på hvorfor, kanskje han har trukket meg ut igjen, heh.. det var veldig rart.

Susanne forteller at hun har opprettet en ”hemmelig” gruppe spesifikt for å invitere en venninne som var sur fordi hun ikke hadde blitt invitert til andre venninners ”hemmelige” gruppe:

Så laget jeg en superhemmelig kjempe-eksklusiv gruppe, for å invitere henne, men så av en eller annen grunn får jeg ikke opp navnet hennes.. jeg får opp en del av de andre venninnene

mine men ikke hu.. så jeg fikk ikke invitert henne! Og jeg laget den spesielt til henne .. jeg skjønner ikke hvorfor ikke hennes navn kommer opp.

Slik kan tekniske feilen føre til reell eksklusjon. Det er for eksempel sannsynlig at venninnens manglende invitasjon til den opprinnelige, ”hemmelige” gruppen var forårsaket av den samme tekniske feil som førte til eksklusjon fra den påfølgende.

I noen tilfeller kan informantene rette opp teknologiens meningsbærende innblanding ved å handle strategisk. Dermed må de i noen tilfeller aktivt gå inn og endre på innstillinger for å gjenvinne kontrollen over det som kommuniseres. På MySpace er det mulig å rangere vennene sine. Vilde vil ikke det, men har likevel valgt å justere på antall venner som ligger øverst på MySpace-siden hennes:

Det var liksom de vennene jeg hadde.. hvis jeg tok den som var mindre da hadde det vært tre som ikke kom med, og da hadde det blitt en rangering som jeg ikke frivillig hadde valgt,.. da hadde det blitt et statement, hadde jeg følt, hvis det bare hadde vært to –tre av dem (Vilde).

5.7 Fellesskap og sosiale nettsamfunn

Tidligere forskning på virtuelle nettsamfunn har i utbredt grad tatt for seg spørsmålet om fellesskap på Internett. De fleste av mine informanter er usikre på om føler seg del av et fellesskap på de sosiale nettsamfunnene og flertallet tviler på om det kan sies å eksistere noe fellesskap overhodet:

Nanna: Føler du noe form for fellesskap på Underskog?

Silje: Jeg vet ikke om det er noen stor greie egentlig.. det har kanskje utspilt sin rolle.. det var kanskje var litt sånn før.. jeg vet ikke om det er sånn.. men jeg føler det ikke sånn.

”Fellesskap” er imidlertid et mangetydig begrep. Ulike forståelser og betydningsnyanser dukker opp flere ganger i løpet av intervjuene. Nedenfor skal jeg ta for meg hvordan nettsamfunnene kan assosieres med ulike fellesskapsforståelser.

5.7.1 Ulike forståelser av fellesskap

I hvilken grad en kan identifisere et fellesskap ser blant annet ut til å avhenge av størrelsen på, eller avgrensningen av, nettsamfunnene. Jo større de er, jo mindre sannsynlig er det at informantene føler noen form for tilhørighet eller samhold.

Det er ikke det (fellesskap) på Facebook, for da må man liksom føle fellesskap med alle, for alle er jo på Facebook (Helene).

Minst fire av informantene hevder at det var et fellesskap på Underskog før, som ble mindre fremtredende da forumet etterhvert fikk flere medlemmer:

På Underskog var det det.. og da var det sånn at i en periode på første i alle fall, det første halvåret (..) så kunne man nesten ikke snakke om det for man måtte forklare så mye omkring, hva det var, fordi – man syntes det var veldig gøy, og vi – man snakket en del om de, de som var på det, og så du det og det, ulike ting, da (Vilde).

Dette er tilsynelatende en forståelse av fellesskap som noe eksklusivt man er sammen om og deler med en bestemt gruppe, og som flertallet ikke er del av:

Nanna: Føler du noe form for fellesskap?

Anna: Ja.. det var kanskje mest før.. (..) det var kult å være der og være en av de få.

Nanna: Fellesskap?

Jacob: ja, selv om det ikke er noe samhold.. på (et fotball forum) derimot er det helt forskjellige mennesker som har en sterkt ting til felles. Her er det alle mulige folk, som kanskje ikke har noe til felles, men de har en hemmelighet, på en måte.

Fordi Underskog er lukket, kan man spore enda en form for fellesskap som skiller seg noe fra den forrige forståelsen av begrepet. Tolv av informantene har en bestemt idé om hva slags type mennesker som er medlem på Underskog, og syv av informantene identifiserer seg med denne opplevde, typiske brukeren:

Underskog er mer preget av at det er kunst, kultur, academia, kreative yrker, den gjengen der på en måte, litt sånn derre intelligente, kreative middelklasse gjengen, mens det er alt mulig slags på Facebook. Så der er det vanskelig å finne fellesnevner på noen måte som helst egentlig for det er så sammensatt (Robert).

Fellesskap i denne forstand går ut på en idé om en generell likhet, også utenfor foraene:

Nanna: Føler du noe form for fellesskap?

Solveig: Mm på en måte.. men det er mer fordi jeg kjenner eller har noe til felles med mange av menneskene der, ikke fordi jeg er en Underskoger, for det er jeg jo egentlig ikke. I og med at jeg ikke er noe aktiv der, så er jeg ikke.. kan nesten ikke si det.

Nanna: Er det noen form for fellesskap?

Mikael: Jo, litt.. det er et spørsmål som kan være litt.. det er sånn er du på Underskog? Det er en sånn.. ja og nei. Og også sånn da hvis noen er det da legger man dem til som venn eller bekjent eller noe, da.

Når man møtes på et sånn sted som Underskog så har man kanskje litt like referanserammer og litt lik bakgrunn fordi det er en litt sånn en viss type som er der (...) du merker det, at du er litt mer lik, da (Anna).

En slik type fellesskap innebærer ikke nødvendigvis et samhold, men mer en følelse av å være blant likesinnede. Det er på mange måter som Richard Hoggart beskriver den inneforståtte sameksistensen mellom gamle menn på bibliotekets leserom: "they visit the reading-room because it is (..) a place to be among others of the same lot (..) But it is a place to be *among* and not *with*, in terms of interaction" (original tegnsetting i Jones 1997:14).

I den vestlige forståelsen av begrepet knyttes fellesskap typisk opp til positivt samhold.

Samtlige av informantene er positivt innstilt til Underskog og ser det i overveiende grad som et sted de ønsker å være. Likevel blir Underskog av enkelte også sett som et ekskluderende og til dels tvingende verdifellesskap, hvor man presses av øvrige medlemmer til følge en bestemt norm:

Hvis det er noen form for fellesskap, hvis man har BI bakgrunn så er man ikke medlem av det fellesskapet, for å sette det på spissen. Det er fellesskap på den måten at det ofte blir sånn venstrepolitikk-hegemoni der, at man forventer at alle andre også er... mot Bush for eksempel, da. I den grad så kan det jo være et fellesskap. Men det er jo fellesskap på en negativ måte (Martin).

Flere medlemmer har opplevd at avvik fra normen på Underskog fører til reprimander fra andre medlemmer. To av informantene forteller om refs av medlemmer som ikke følger nettstedets kutyme. For eksempel påpeker begge at medlemmer som benytter et ”VG-nett språk”³⁰ fryses ut fordi de ikke følger de underforståtte diskusjonsnormene på forumet:

Det er en som bruker et sånt VG-nett-språk og måte å være på og hun får så mye pepper... du er så blond og dum og veldig mye sånt, så det er nok... et krav om at du er litt mer på venstresida kanskje? Tror ikke det er så mange som stemmer Frp her (Anna).

Det er én særlig, på Underskog, som heter (navn)... han er veldig kontrær (..) liksom, VG måte å argumentere på egentlig, han klarte å erte på seg hele Underskog, det er egentlig ganske imponerende. (Line).

Medlemmer som ikke handler overens med de sosiale forventningene i den gitte konteksten kan risikere å bli stigmatisert av andre medlemmer (Goffmann 1969). Da Martin forsøkte å selge noe på Underskog den uken han førte logg, fikk også han en del negativ respons fra andre medlemmer:

Det var noen som syntes det var dårlig stemning å gjøre det på Underskog.. at Underskog burde være for god for sånne ting.. så jeg skygga egentlig banen (..) det tror jeg man ikke hadde blitt møtt med i så mange andre forum.. folk rynker litt på nesen hvis du skal selge noe.

Susanne har også opplevd å få kritikk for ting hun har lagt ut fordi det ikke var ”seriøst” nok:

Jeg la ut et sånt moro innlegg en gang.. men så var det noen som skrev at det var tåpelig.. det er noen jeg kjenner igjen som bare legger ut sånne skikkelige, sure kommentarer hele tiden..på alt de synes er tåpelig..det synes jeg bare blir sånn, åh, gidder du.

Stigma trer i kraft når alle i en gitt kategori, her Underskogmedlemmer, ikke bare forventes å anerkjenne en bestemt norm, men å aktivt realisere den (Goffman 1968:17). Denne typen normfellesskap henger tilsynelatende sammen med hvor åpent eller lukket et forum er. Martin hevder det har blitt ”bedre” etter at Underskog åpnet opp for flere medlemmer, fordi det

³⁰ VG-nett refererer til et åpent diskusjonsforum tilknyttet nettsidene til avisen Verdens Gang: (<http://vg.transact.no/Group.asp>)

elitistiske preget ble nedtonet. Åpne forum som Facebook og MySpace blir av flere forbundet med en følelsen av inklusjon og samvær som flere savner på Underskog:

Jeg føler at kanskje det miljøet eller de menneskene som er på Underskog er ganske ekskluderende mennesker, egentlig,..(..) eller ikke ekskluderende, men (..) de er litt opptatt av at man skal kanskje ikke gå bort og prate med hvem som helst, da, det er den type mennesker, mens på Facebook så er alle bare en stor familie (Ida).

5.7.2 Individuelle nettverk og minifelleskap

Vennekretsene på nettsamfunnene vil stort sett være unike for hvert medlem, fordi det er svært lite sannsynlig at to personer har eksakt like relasjoner. De individuelle kretsene kan dermed sies å konstituere personlige fellesskap. Katrines vennekrets på Underskog gjør at hun husker på ulike bekjente og dermed vedlikeholdes forbindelsen med dem hun ikke snakker med regelmessig: ”det opprettholder jo en slags fellesskapsfølelse eller kontakt med de jeg ikke har så mye kontakt med ellers.. det er en enkel måte holde kontakt på”. Når ”fellesskapene” blir så individualiserte og privatiserte som det vi ser ovenfor, er det i større grad relevant å omtale dem som *individuelle nettverk* (Wellman 2002). Det betyr at personer er sentrum for sitt eget ”fellesskap” og at den private samlingen av relasjoner i kretsene ikke eksisterer utenom personen det gjelder. Anna har over to hundre venner fra ulike miljøer på Facebook. Hun forteller at kretsen kan bidra med en følelse av tilstedeværelse eller tilhørighet, uten at det nødvendigvis er noen form for direkte interaksjon involvert:

Noen dager når man føler at jeg har jo ingen venner, så har man plutselig 200 (latter) og som liksom kan bety noe, som har betydd noe og som har en historie med deg.. det er fint. Så det er jo ikke noe viktig med antallet, det er bare greit å – jeg har snakka med flere som bare åh, jeg har jo venner! (latter).

Kretsene samler altså individer som ellers ikke befinner seg på samme sted samtidig. Denne oppsamlingen av relasjoner kan også oppleves som kunstig. Martin påpeker at han synes det er rart når kjæresten og en tidligere flørt ligger ved siden av hverandre i kretsen hans. Samtidig vil flere av individene innad i kretsene også ha relasjoner seg imellom gjennom venner og venners venner. Ida forteller at hun opplever en følelse av tilhørighet og fellesskap når hun er inne på profilene til de forskjellige medlemmene av kretsen sin: ”man får sånn tilhørighetsfølelse av å se hvor mange av vennene dine som egentlig har relasjoner, som du ikke trodde fra før, da”. Flere av informantene benytter blant annet ulike grupper på Facebook til å filtrere og samle sammen relasjoner der de hører ”hjemme”.

For det om man har dem alle som ”venner” så er jo alle venner i forskjellige grupper, eller sammenhenger, så det blir litt å sette dem sammen i den sammenhengen man traff hverandre i (..) det (gruppene) blir mer en møteplass for å samle løse tråder (Lars).

Jeg er med i en del grupper (..) Én poke-gruppe, så er det (klassen) vi har ikke vært på samme rom og såne ting, så det var litt hyggelig å kunne ha et fora her.. så er det ungdomsskolen som skal ha reunion neste år (..) Røyken videregående skole, unge borgere av Oslo (Vilde).

Ved å samle grupper med gjensidige relasjoner kan gruppene skape minifelleskap innad i Facebook:

På Underskog er det mer én community, mens på Facebook er det mer mange små communities, så det blir en helt annen stemning, på en måte (Susanne).

Til tross for at bare et fåtall av informantene føler noe enhetlig fellesskap på nettsamfunnene betyr det altså ikke at det ikke eksisterer i mindre og mer personlige formater.

5.7.3 Nettsamfunn som referansebakgrunn

I følge informantene fungerer nettsamfunn som felles, kulturelle objekt det sosialiseres rundt utenfor Internett. På samme måte som tidligere medier (Calvert 2000) kan nettsamfunnene også få en sosial rolle ved å skape et felles tema for interaksjon og sosialisering. I hvert fall 11 informanter forteller at det snakkes om og refereres til nettsamfunn i flere sosiale sammenhenger:

Det (Facebook) snakkes om på alle fester ..i alle sosiale sammenhenger (Lars).

Fjesern.. eller Facebook, da, har dukket opp som et samtaleemne på hver eneste fest (..) og så snakker man om hvorfor kjenner du den og den, hvorfor er du medlem av den gruppen der (Helene).

Ved å konstituere et felles, kulturelt referansepunkt kan nettsamfunnene fremme sosialisering og bidra til å skape eller ivareta en følelse av fellesskap med andre også utenfor Internett. I tillegg kan nettsamfunnene fungere som objekter for sosial samhandling. I hvert fall fire av informantene forteller om tilfeller hvor de har vært inne på nettsamfunn sammen med andre. Vilde var for eksempel innom Facebook sammen med en venninne før de skulle ut på byen. De tullet, så på bilder og skrev felles meldinger til felles venner og kjente.

5.7.4 Nettsamfunnenes ekskluderende potensial

I tillegg til å fungere sosialt stimulerende kan nettsamfunnene også fungere motsatt, nærmest ekskluderende. Ingen av informantene forteller at de mister kontakt eller ikke har tid til gode venner på grunn av nettsamfunnene. Likevel kan foræne i noen tilfeller ta vekk oppmerksomheten fra den faktiske, sosiale situasjonen. To av informantene bemerker at de har opplevd dette. Helene viser til en konkret situasjon i bofellesskapet hvor to av fire satt

med bærbar datamaskin inne på nettsamfunn i stedet for å delta i felles forberedelse av frokosten. En slik dobbelt tilstedeværelse er det Gergen (2002) kaller *absent presence*, og innebærer at man er fysisk til stede, men ikke mentalt:

Man bruker det kanskje i sosiale situasjoner hvor man ikke burde, det er det samme som å snakke i telefon mens man er på kafé med andre venner, det er litt sånn i stedet for å være med de vennene der, så er man på. (Helene).

Susanne har også flere ganger opplevd at nettsamfunnene er i fokus på bekostning av den faktiske situasjonen. Da hun nylig møtte venninnene på kafé, ble de helt oppslukt da hun viste dem Facebook. Det endte med at de ikke fikk snakket sammen til tross for at de ikke hadde sett hverandre på lenge. Hun hadde opplevde noe lignende tidligere, og forteller at hun ikke synes noe om det:

Jeg var på en fest nettopp (..) vi var kanskje ti stykker (..) og så var det noen som begynte å snakke om Facebook og bilder som lå der, og så samlet folk seg rundt dataen.

Store deler av den akademiske og offentlige bekymringen knyttet til sosialisering på Internett bunner nettopp i frykt for at engasjement i nettsamfunn skal gå på bekostning av nære relasjoner i det virkelige livet, det vil si møter ansikt-til-ansikt (Wellman & Gulia, 1999:348; Puls 2007). Til tross for at dette resonnementet stort sett stammer fra den tiden hvor vennene på Internett og i ”virkeligheten” ikke var de samme, ser vi at informantenes bekymring for at én form for sosialitet går på bekostning av en annen kan få fornyet relevans.

Livingstone og Lievrouw (2006:6) hevder at en generell karakteristikk av nye medier er deres *ubiquity*, eller allestedsnærværelse, da de påvirker selv de som ikke personlig bruker dem. Fordi nettsamfunn regelmessig refereres til i sosiale situasjoner og i mediene, kan de fungere ekskluderende for personer som ikke selv er med. Minst åtte av informantene har venner som ønsker å bli medlem av Underskog, og tre av informantene følte seg ekskludert før de selv ble medlem. Fem av informantene påpeker at innhold på nettsamfunnene utgjør et referansemateriale i for eksempel diskusjoner som utenforstående ikke inkluderes i. Helene orker ikke alltid å forklare bakgrunnen når Underskog kommer opp i samtaler, men snakker i stedet om det med andre medlemmer. Vilde forteller at de av hennes venner som var medlem av Underskog snakket mye om det i starten:

Vi.. man snakket en del om det, de som var på det, og så du det og det, ulike ting, da, og da merket man litt sånn, en tilbakeholdenhet fra de som ikke var med på det, og kanskje en form for, ikke sjalusi, men (..) at man var utenfor, ikke med i denne kretsen og hadde ikke dette felles settet og var ikke med på det, da.

Når alle har det, når kommunikasjonen blir flytta fra mobilen til nettforum så blir det jo, man må jo være medlem for ikke bli ekskludert (Lars).

Når deler av den sosiale interaksjonen i tillegg forflyttes inn på nettsamfunnene kan ikke-medlemmer potensielt bli ekskludert fordi de ikke blir opplyst om sammenkomster eller arrangementer som annonseres og organiseres der. Martin forteller at han ville følt seg sosialt isolert om han ikke kom inn på Facebook lenger, fordi ”alle” er der. Silje er med i en gruppe på Facebook med gamle studiekamerater som arrangerer fester gjennom nettsamfunnet. Hun synes dette er praktisk og morsomt, men innrømmer at det kan være et problem for ikke-medlemmer: ”det er jo egentlig kjempebra! Det er bare veldig dumt for de som ikke er med på det.. men jeg regner jo med at de får høre om det, da.” Sosialiseringen på nettsamfunnene kan altså fungere både sosialt styrkende for enkelte relasjoner, men kan også ta oppmerksomheten vekk fra relasjoner. I tillegg er nettsamfunn potensielt ekskluderende for de som ikke er med, enten det er av fri vilje eller fordi de ikke har mulighet.

6.0 Presentasjonen av selvet på nettsamfunn

Å delta på et nettsamfunn innebærer nødvendigvis en form for presentasjon av selvet. Alle medlemmene har personlige profiler som de kan velge å fylle ut i mer eller mindre grad. I motsetning til i det virkelige livet fremstår man ikke naturlig av seg selv, presentasjon av selvet må aktivt velges og utføres (Sundén 2002 i Boyd 2007). Den bevisste utførelsen innebærer større frihet og kontroll over det som kommuniseres, det Goffman (1959) kaller *expressions given*, enn hva som er mulig i det daglige. Informantene kan derfor i større grad velge hvordan de ønsker å fremstå:

Det (profilen) blir liksom en ekstra dimensjon til personligheten din som du kan vise frem.. som du vil, da.. pynte på.. du kan velge det du har lyst til å vise frem på en måte (Robert).

6.1 Relasjonen mellom selvet på nettet og selvet i "det virkelige"

I akademiske debatter om ulike oppfattelser av selvet generelt, har det også vært spekulasjoner om forholdet mellom det virtuelle selvet og det virkelige selvet. I følge postmodernistiske teorier vil kontrollen og friheten over selvpresentasjonen på Internett kunne lede til eksperimentering med andre identiteter (se bla. Turkle 1995). Slike antakelser knyttes som regel til eldre former for nettsamfunn (Robinson 2007). Likevel kan det være interessant å vurdere relasjonen mellom selvet utenfor Internett og selvet på nettsamfunnene for mine informanter.

Ingen av informantene ytrer noe ønske om å leve ut utforskede identiteter eller om å presentere seg selv som noen andre. I likhet med tidligere studier av selvpresentasjon på nettsamfunn (se bla. Boyd 2004; Boyd & Heer 2006; Liu 2008) finner jeg at samtlige presenterer seg selv i tråd med selvet *offline*. De er med andre ord på nettsamfunnene som seg selv. Et talende eksempel er at alle har registrert seg med sine reelle navn og alle unntatt to har i tillegg registrert sine fulle navn: "Hvis jeg først skal være med kan jeg like gjerne ha fullt navn. jeg er jo der som meg selv, liksom, jeg er ikke der som noen andre" (Silje). Robinson (2007) antar at det samlede jeg-meg-paret (Mead 2001) på Internett utgjør én av flere kontekstuell tilpassede representasjoner som til sammen konstituerer det overordnede, *offline* selvet. Dette gjelder også for mine informanter. Selv om presentasjonen er skapt og utformet i interaksjon med den lokale, sosiale konteksten, er den uten tvil i tråd med et opplevd, sosialt selv utenfor nettsamfunnet.

Ikke bare er det virtuelle selvet en forlengelse av det ekte, men det ekte kan i noen tilfeller bli en forlengelse av det virtuelle. For minst én av informantene spiller for eksempel det virtuelle selvet tilbake på opplevelsen av det ”virkelige” selvet. I diskusjoner på Underskog har Anna fått positive tilbakemeldinger og dette har økt selvtilliten hennes. Slik kan erfaringer hun gjør seg gjennom sitt virtuelle selv få konsekvenser for hvordan hun ser på seg selv som person. Selvet på nettsamfunnene kan dermed i Meadiansk forstand sies å utgjøre ett av flere meg-er som påvirker synet og opplevelsen av det *offline* jeg-et. Profilene kan dermed i praksis fungere som Cooleys (1983) metaforiske speil, det vil si at de både er utformet etter et opplevd selv i det virkelige, og at de kan bidra, riktignok i begrenset grad, til å endre oppfattelsen av dette selvet.

6.2 Fremførelsen av selvet

Fordi den symbolske verdien til de ulike nettsamfunnene varierer kan tilstedeværelsen alene være kommuniserende, ved at medlemskapet sier noe om hvem man er:

Vilde: Ja, det (Facebook) er et forum hvor man viser hvem man er og ..

Nanna: *Føler du at det gir et godt inntrykk av hvem du er?*

Vilde: Ehm, egentlig ikke, for det beste inntrykket jeg kunne gitt er hvis jeg ikke hadde vært her føler jeg. Fordi jeg synes det er ganske nerdete å være på.. å ha sånne nettsteder

Nanna: *Er det noe som gir status?*

Mikael: Mange folk i kretsen (..) da er man litt viktig liksom, når man kjenner veldig mange andre som åpenbart er viktige nok til å være på Underskog

WOW! Du e jo medlem i Underskog!! :O (*Melding på Facebook-veggen til Martin*)

Hvordan informantene fremstiller seg selv foregår på flere plan. Helheten av den enkeltes deltakelse på nettsamfunnene kan videre sies å utgjøre det Goffman (1959) kaller for fremførelsen, eller iscenesettelsen, av selvet. Denne fremførelsen foregår både direkte, ved å registrere personlige data og interesser, og mer indirekte, som i sammenhenger der selvpresentasjonen fremstår som mer sekundær.

I motsetning til tidligere, virtuelle nettsamfunn, som var basert på tekst, kommuniserer informantene på de sosiale nettsamfunnene gjennom multimodale tegnsystemer. Ved å benytte bilder, ikoner, videoer, musikk, URL-linker og interaktive elementer, kan informantene kommunisere på flere nivåer enn det som er mulig gjennom skrift alene. I stedet for et miljø av såkalt begrensede tegn (*limited cues environment*), slik eldre typer nettsamfunn har blitt omtalt som (se bla. Sproull & Kiesler 1985 i McKenna & Seidmann 2006:280), inneholder de sosiale nettsamfunnene rikelig med kommuniserende elementer. Flere

teoretikere har påpekt hvordan fysiske elementer eller avbildninger av disse fungerer symbolsk og benyttes strategisk av sosiale aktører til å signalisere blant annet identitet, tilhørighet og smak (se bla. Bourdieu 1984; Barthes 1957; Gauntlett 2007:139). Under intervjuet fortalte Vilde at hun nylig hadde skiftet bildet på profilen på et av nettsamfunnene:

Lenge så hadde jeg en fugl, da, den Twin Peaks fuglen, fordi da privatiserer man det på en måte enda mer og så var jeg i en Twin Peaks fase hvor jeg så alt sammen og derfor ville jo da de som har sett Twin Peaks og som jeg synes er kule (*ironi*) ville jo da skjønt at det var Twin Peaks fuglen og, ja.

Ved hjelp av intertekstuelle tegn alluderer hun til en bestemt referanseramme, som samtidig signaliserer tilhørighet til en bestemt, sosial gruppe. Flere av informantene benytter slike multimodale elementer strategisk til å inkode og avkode (Hall 1980) egne og andres profiler. Denne praksisen stemmer overens med funn gjort av blant annet Liu (2008), der medlemmer av MySpace benyttet interesselistene som fremførelse av smak og identitet. Roberts profil på Underskog består av en løsrevet setning som kun gir mening for andre med samme referansebakgrunn :

Robert: (Profilen) er jo ganske minimal, da.. det er én setning om meg selv, som jeg utskifter hele tiden.. i hvert fall av og til

Nanna: *Hvorfor har du skrevet det du har skrevet?*

Robert: Nei, det er jo et Will Oldmansitat, da. Ja, han er jo den mest fantastiske musikeren av alle. .. en fantastisk mann. Han sier veldig mye. Men det gir vel ikke noe mening med mindre du har.. det er vel kanskje en måte å flashe en referanse på, da. Men jeg synes han er en flott musiker.

Forskjellige funksjoner på nettsamfunnene tas i bruk for å fortelle om en selv. I tillegg til at kulturkalenderen på Underskog fungerer informativt, støttende og som en markedsføringskanal, benyttes den også implisitt som en indikator på smak og personlighet. Katrine markerer noen ganger hvilke arrangementer hun skal på i Underskogkalenderen. Hun mener kalenderens registrering av evenementer hun har deltatt på viser at hun er en allsidig person. For Vilde er det viktigere at kalenderen speiler henne slik hun ser seg selv, og vil at andre skal oppfatte henne, enn at hun registrerer alt hun faktisk deltar på:

Jeg tror (det å merke av på kalenderen) er mest for min egen del, fordi jeg ikke skal dobbelt booke, eller at jeg ikke skal glemme det (..) og så er det selvfølgelig fordi man (..) forteller litt om hvem man er.. eller ganske mye, og hva slags musikk man liker eller hva man holder på med og sånne ting, så.. det er jo selvfølgelig en funksjon det også. At man viser litt identitet, på en måte.

Nanna: *Er det noen ting du ikke merker av, da?*

Vilde: Ja (...) Jeg var på et teaterstykke nå nylig (..) jeg gikk etter en halvtime for jeg kjeda livet av meg.. og da gadd jeg ikke ha det på profilen min, fordi jeg ikke likte stykket..

Nanna: *Du tok den bort igjen?*

Vilde. Ja, eller jeg tok den ikke på, jeg pleier å ta det på etterpå (..) men jeg pleier ikke å gjøre det på for eksempel konserter, hvis jeg ikke likte den, da lar jeg den stå... det er liksom kulere å ha vært på en konsert enn å ikke ha vært på en konsert (latter).

Samtidig som de er sosiale, fungerer de gruppene informantene er med i på Facebook også som biografier eller beskrivelser av en selv:

Man kan melde seg inn i grupper og såne ting, de bruker jeg ikke, jeg bare melder meg inn for at på siden så står det liksom hvilke grupper du er medlem av og det oppsummerer på en måte hvor du har vært og hva du har gjort, det blir en liten sånn ..selvbiografi – (sted), der kommer jeg fra, og hvilke meninger jeg har (Anna).

Også, ja, disse her, gruppene, jeg er med i mange grupper, for det er veldig mange jeg kjenner som har laget grupper! (Studie)grupper, (..) én for tidligere ledere i en studentorganisasjonen (...) Man kan lage gruppe på alt.. det er gøy bare en stund, sant, for du kan ikke bruke det til noe.. noen av gruppene er idealistiske, som organdonasjon, Amnesty.. og ting som jeg bare digger, Absolut Music9, det er bare sånn mimring (..) if you grew up in the 90 you'll remember this, den er bare morsom å ha, for man husker masse ting.. og videregående skole forum (Silje).

6.1.1 Relative tegn som identitetsmarkører

Brukerne justerer lesningen av hverandres ”selver” etter hvor sanne eller troverdige de forskjellige tegnene virker. Tips i form av spesifikk lokalkunnskap på et reiseforum på Underskog regnes for eksempel som et mer troverdig tegn på at man har reist enn at man skriver på profilen at man liker å reise:

Det gir vel en form for status når man legger ut at jeg skal til New York og først innom New Mexico og innom Filippinene og har du noen tips, liksom? Det gir status både for de som legger det ut, for da sier du noe om hva du skal, og alle de som svarer, som har vært der, sånn jo, jeg vet om dette utrolig kule spisestedet slash karaokebar eller whatever. ..og i tillegg legger folk, særlig i kunstnerverden, ut (...) noe de har laget, et bilde, hva synes du om det, det er en del flinke fotografer (..) og det er jo en hyggelig input også, fra folk som er utenforstående, men det sier noe tilbake til den personen om seg selv (Vilde).

Katrine forteller at hun synes det er pinlig å markere at hun skal på et evenement og så ikke gå på det, tilsynelatende i frykt for at andre skal tro hun bruker kalenderen til å skryte på seg et mer aktivt uteliv enn hun har.

Fordi medlemmene generelt ønsker å fremstå i et godt lys, og fordi de har så stor grad av kontroll over det bildet de presenterer av seg selv, betyr det samtidig at visse tegn ”mister” verdi. Vennekretsen på nettsamfunnene er et eksempel på dette. Venneforespørsler kan blant annet bunne i et ønske om å få status ved å utvide egen vennekrets, fremfor å symbolisere en betydningsfull relasjon. Fordi terskelen for hvem man definerer som venn i tillegg er betydelig lavere enn i livet ellers, mister vennekretsens sin troverdighet som ”sann” indikator

på reell vennekrets. Martin bemerker at han ikke har like mange ”venner” som mange andre på Underskog, men tviler på om andres vennekretsene samsvarer med ”virkeligheten”:

Det er ikke så mange, da, jeg har sett, folk har jo mange flere i kretsen sin, men jeg vet ikke om.. jeg skal ikke si at jeg kjenner så mye mindre folk enn alle andre, kanskje folk legger til folk basert på at de har møtt dem på Underskog eller noe sånt.

Line betviler også betydningen av store vennekretser:

Det betyr antakelig at du bor i Oslo, og har bodd der veldig lenge, og at du har levd et ganske aktivt liv, ja, kult nok det liksom, men kretsen din, altså hvor godt kjenner du alle folka, altså som sagt, jeg har to i min krets som jeg overhode ikke kjenner, to av 28, én av 14, hvis de 250 i kretsen til blablabla er av samme type, da, jeg veit ikke jeg.

6.1.2 ”Expressions given off ”

Multimodalt innhold som andre medlemmer legger ut representerer tegn som er vanskeligere å manipulere og derfor potensielt mer troverdige. For eksempel kan meldinger på veggen på Facebook sies å være en mer ”ekte” indikasjon på popularitet enn selve kretsen. Til tross for at Ida har 221 venner på Facebook er det ikke disse hun spontant utpeker som tegn på popularitet: ”og sånn, jeg blir veldig glad hvis noen skriver på veggen min, da tenker jeg at da tenker folk at jeg har venner når de ser på siden min (latter)”. Du kan legge til uendelig mange som venner, men du kan ikke tvinge dem til å gi deg oppmerksomhet ved å skrive på veggen din, gi deg bilder, gaver eller lignende. Dermed blir dette mer troverdige tegn på et individs sosiale relasjoner enn kretsen. Bidrag fra andre medlemmer utgjør altså en del av informantenes helhetlige selvpresentasjon på nettstedene. Dette innebærer samtidig et tap av den ellers så kontrollerte selvpresentasjonen, fordi andre fritt kan legge ut bilder og meldinger som kan bryte med det bildet man søker å fremme av seg selv. I tillegg kan disse bidragene altså tilskrives større sannhetsgehalt enn egne bidrag. Omtrent halvparten av informantene uttrykker frykt eller bekymring for hva andre kan legge ut av for eksempel bilder eller tekst, da det kan forstyrre eller avvike fra den personaen (Goffman 1959) de selv søker å fremme i det aktuelle nettsamfunnet.

Hvis jeg skulle hatt foreldrene mine på FB, så hadde jeg nok gått mer inn for å sjekke hva folk skrev på veggen, (..) om det har stått der i to dager og jeg ikke har sett det og det er skikkelig pinlig eller ett eller annet, om det går på alkohol eller noe tull som ikke alle forstår (Vilde).

Nanna: Har det skjedd at noen har lagt ut bilder du ikke vil ha der?

Silje: Nei.. ikke enda. Jeg er veldig redd for det da. Det merker jeg. De her (bildene) var ikke veldig sjarmerende, da. I det hele tatt (..) jeg begynner å merke (..) kanskje jeg begynner å bli litt .. engstelig for usjarmerende bilder.. jeg har lagt ut usjarmerende bilder av folk.

Likevel er ikke informantenes ”selver” på nettet fullstendig prisgitt andre medlemmers vilje. På grunn av redigeringsmuligheter inne på forumene er det mulig å sensurere eller flytte informasjon slik at andres bidrag forsvinner eller ikke lenger assosieres direkte med ens egen profil. Ved å velge å fjerne eller la stå kan man si at informantene semantisk overtar innholdet i bidragene til de andre. Når disse inkorporeres i ens eget, kontrollerte uttrykk, blir det som tilsynelatende er *expressions given off* i praksis *expressions given*, altså en del av det intenderte uttrykket. Dermed utgjør andre medlemmers bidrag likevel i betydelig grad en del av individets kontrollerte selvpresentasjon. Lignende funn har blitt registrert av Boyd og Heer (2006) i deres analyse av brukere av det amerikanske nettsamfunnet Friendster.

Informantene er i varierende grad opptatt av å kontrollere profiluttrykket sitt. Solveig forteller at hun selv ikke er så kresen på kommentarene hun får på veggen sin på MySpace, men hun kjenner folk som er det: ” Jeg er ikke så picky på kommentarene.. jeg vet det er mange som må sjekke det før det blir lagt ut, men jeg er ikke så opptatt av det”. Som i eksempelet med Ida kan det være viktigere at det blir skrevet noe på veggen overhode enn akkurat hva det står.

De fleste av informantene reflekterer over hva de legger ut, hvordan de fremstår, og hva deltakelsen kommuniserer. Likevel poengterer fem av informantene at de ikke synes det er så viktig hvordan de utformer profilen eller at det er noe de bruker mye tid på:

Jeg er ikke så veldig opptatt at profilen min skal være sånn og sånn og at jeg skal skrive det og det for å fremstå på den og den måten... jeg er sjelden innom profilen for å sjekke, om liker den eller om jeg kanskje burde den endre eller noe sånt (Martin).

Jeg liker egentlig ikke det bildet her så godt. men det her ikke så mye å si, synes jeg. Det er litt ankepunktet mitt mot hele den Facebook-hypen, det at det handler egentlig bare mest om å framstå som flott og spennende og interessant med stor venneliste og mest pene venner og masse bilder fra den siste kule festen du var på.. så det er jo noe av det litt uinteressante med det nettsamfunnet der... så det er ikke så nøye på hvordan jeg ser ut (Robert).

Til tross for at selvpresentasjon åpenbart er en sentral del av deltakelsen på nettsamfunn, er det tilsynelatende lite sosialt anerkjent å være opptatt av eller legge for mye i egen presentasjon på nettsamfunnene. Eksplisitt selvprofilering oppfattes som uønskelig av flere:

Jeg tenker at hvis man skal legge ut bilder så legg ut fra nå, ikke bilder man har fra fem år tilbake, det blir bare for å profilere seg selv, for å vise at jeg er den og den personen, fordi jeg har vært i Sør-Afrika, eller.. hvis folk legger ut bilder fra 2004 fra at man har vært der synes jeg det blir litt vell for å.. ikke selge seg selv men for å mmm hva heter det, handle id? (Vilde).

Da venninnen til Helene kommenterte at hun skiftet profilbildet på Facebook ofte, forsvarte hun seg med at det var fordi hun selv ble lei, og at det dessuten ikke var oftere enn én gang i

uken. Det kan se ut til at flere foretrekker at deler av fremstillingen fremstår som naturlig, eller som *expressions given off*, altså aspekter de tilsynelatende ikke eksplisitt intenderer å kommunisere. Katrine reflekterer over hvordan hun ser ut på profilbildet, og trekker i tvil den generelle nonchalansen som hun mener karakteriserer andre brukeres omtale av profilutformingen på Underskog:

Det er praktisk med bilde.. men det er vanskelig å velge bilde.. skal man smile, skal det se ut som at andre har tatt det, skal det være.. noen har kunstner- og fotograf-bilder, er det noe de har tatt for Underskog, eller hadde de det ”bare liggende”? Jeg føler mange bare sier de hadde det liggende.. jeg valgte bildet jeg har fordi exen min syntes det var fint, men det tok jeg ikke for Underskog, jeg hadde det fra før av.

6.2 Kontekstens innvirkning for selvpresentasjonen

Bortsett fra at informantene er på nettsamfunnene som ”seg selv”, er det gjennomgående visse forskjeller, riktig nok i varierende grad, mellom hvordan informantene utformer profilene på de ulike nettsamfunnene. Hvor mye de legger ut av hva slags informasjon varierer altså mellom forumene. Hvordan de velger å presentere seg selv er i stor grad avhengig av fire faktorer: ”ønskede andre”, det vil si hvem man mener å henvende seg til på nettsamfunnet, den sosiale normen på det aktuelle nettstedet, den teknologiske arkitekturen, samt spesifikke, virtuelle aspekter. I tillegg påvirker, interessant nok, praksis på forskjellige forum hverandre. Lars syntes ikke det var nødvendig å skrive ned interesser på Facebook fordi han allerede hadde gjort det på MySpace:

Nanna: Har du skrevet om interesser (på Facebook)?

Lars: Nei.. det har jeg gjort på MySpacen, hva jeg liker å lese og sånn.. så jeg har ikke gidddi rett og slett.

Etter at Vilde ble med på Facebook fjernet hun informasjon fra profilen på Underskog fordi hun syntes det ble for mye tilgjengelig personlig informasjon på nettet:

Før så skrev jeg litt om meg selv, jeg skrev at jeg er typisk blindernstudent, håper å levere masteroppgave til høsten, (..) jeg skrev veldig kort, egentlig? Og så valgte jeg å ta det bort. Litt fordi det ble så veldig mange steder å ha informasjon om seg selv da Facebook kom og man hadde alle disse ulike nettstedene å forholde seg til.

6.2.1 Betydningen av ”ønskede andre”

Med ”ønskede andre” mener jeg her både hvilke sosiale bånd eller relasjoner informantene henvender seg til på nettsamfunnet, og samtidig hvem de selv er der som, det vil si i hvilken

sosial rolle³¹. Den sosiale rollen de fleste har på nettsamfunn er den som venn, men den kan også være for eksempel datter, artist, journalist, hobbyfotograf, kulturinteressert. De ”ønskede andre” er følgelig som regel venner, men kan også være for eksempel familie, profesjonelle kontakter, potensielle nye venner og/eller likesinnede. Hvem man er der for er i stor grad avgjørende for hvordan man velger å fremstå, og for hvorvidt man bryr seg med punktene som følger: normen på nettstedet, teknologien og det virtuelle.

Jeg skriver teksten fordi det sier akkurat det folk trenger å vite, jeg skrev mer, fordi det var sommer og det var jeg glad for, men tok det vekk da sommeren var over .. men jeg trenger det ikke for vennene mine eller for jobb, vennene mine kjenner meg godt nok så jeg slipper det, og jeg er ikke ute etter å nettverke, men jeg har valgt et bilde som er alright pent (Katrine).

Solveig jobber som journalist og musiker og bruker nettsamfunn i forbindelse med dette, ikke som privatperson. Dette forsøker hun å kommunisere gjennom deltakelsen:

Jeg prøver helst å unngå å være sånn jovial, koselig, ta kontakt-type på nett, jeg er der helt tydelig.. pga en case, musikk, ett eller annet sånt, og da, det er de som er der av samme grunn som meg som jeg har kontakt med.. det er ganske viktig egentlig.

Noen nettsamfunn bruker hun til å rekruttere intervjuobjekter. Dermed er det viktig for henne å bli oppfattet som seriøs og få tillitt ved å fremstå som profesjonell:

Nanna: Kan du fortelle litt om (profil)-bildet?

Solveig: Ja, jeg har skjønnet at bilde må man ha (...) det merket jeg først på dagbladet blink da jeg var der for å for å finne caser (..) hvis man ikke har bilde blir man ikke tatt seriøst (...) spesielt når man trenger folks tillit, da, på en måte, når man skal verve folk til caser, så må man ha bilde. Så jeg har en del bilder liggende, som passer til å bruke på sånne steder.

Jacob deltar mye i diskusjoner på Underskog. Profilbildet er ikke valgt med tanke på de som kjenner han fra før, men etter hvordan han vil fremstå som debattant for ukjente. Han fikk erfare hvor mye bildet hadde å si da han endret det midt i en diskusjon:

Jeg byttet bildet midt i diskusjonen, til et hvor jeg ser overlegen ut, litt stram (...) så fikk jeg reaksjoner på at de andre sa de merket de tolket innleggene annerledes, med det stramme bildet var det mye mindre sjanse for at de klarer å tolke ironi for eksempel, de tar alt dritseriøst, ordrett, hver gang. En sa at når jeg ser på det bilde der (nåværende) så tenker jeg på deg som en litt selvironisk, jovial og hyggelig person (..) derfor beholdt jeg det fordi du kommer mye lenger (..) Det er lettere å ha utgangspunkt som lystig, lett person, og bli seriøs, enn at all tror du er kjempe seriøs og så prøve å leke ironisk.

Ida bruker Underskog mest profesjonelt som promoteringskanal for egne arbeider, og det avspeiles i hva hun skriver om seg selv på profilen:

Nanna: Kan du fortelle om profilen din, det du har skrevet om deg selv?

³¹ En sosial rolle kan blant annet knyttes til kulturelle forventninger om en bestemt adferd i en gitt posisjon (Frønes, 2001:49).

Ida: Ja, det er skrevet ..litt sånn, for jeg tenkte det måtte være litt sånn profesjonelt (...) i begynnelsen så bare skrev jeg noe sånn tull, men så tenkte jeg sånn, okei, kanskje noen går inn og begynner å lese om meg og sånn.

Profilene impliserer altså hvilken del av seg selv man vektlegger, hvordan man ønsker å bli oppfattet og hvem man er interessert i å omgås med på nettsamfunnet. Som vi så i Solveigs tilfelle blir hvem man ikke er der som, eller for, vel så sentralt. De fleste av informantene er ikke på nettsamfunnene for å møte nye, noe som preger profilenes implisitte kommunikasjon.

En sparsommelig utfylt profil er også et signal om at man ikke ønsker å møte nye:

Jeg har ikke skrevet så mye om meg selv (..) jeg prøvde vel å være litt kryptisk, kanskje litt kul, ikke skrive kontaktannonse, da... hvis jeg var interessert i å bli kjent med folk hadde jeg sikkert skrevet litt mer om hvem jeg var, hva jeg likte og om interesser og sånt, men det er litt kombinasjon av latskap og at jeg ikke er så gira på å bli kjent med masse nye folk på sånne Internett-steder (Martin).

6.2.2 Sosial norminnflytelse på bruk

Den sosiale normen på et nettsted skapes gjennom interaksjon mellom medlemmene. Det de skriver eller gjør tilpasses i varierende grad hva andre gjør og hvordan man oppfatter stemningen på det aktuelle nettsamfunnet. Hva som ”gjelder” på de enkelte nettsamfunnene” er ikke endelig definert, men under kontinuerlig utvikling og forskjellige informanter har derfor forskjellig oppfatning:

Da jeg ble medlem var det mange som ikke hadde fullt navn, og så tenkte jeg, ok dette er et sånt forum hvor man ikke gjør det, men så bytta jeg fordi jeg kan jo stå for det jeg har sagt (Line).

Martin, som ble medlem bare noen måneder tidligere, forteller derimot at nesten alle registrerte seg med fullt navn ettersom det var så lite.

Til tross for at informantene misliker eller hevder å mislike flere sider ved nettsamfunnene, ender likevel flere av informantene opp med å gjøre nettopp disse tingene. Overraskende nok forteller minst fire av informantene at de gjør ting de i utgangspunktet ikke ønsket å gjøre eller egentlig ikke synes noe om. Dette er stort sett knyttet til selvprofileringen nettsamfunnene legger opp til:

Jeg liker ikke å legge ut informasjon om meg selv, egentlig ..jeg syns, det har vært helt unaturlig for meg å si sånn, dette er yndlingsboken min, (..) sånne ting synes ikke jeg har vært så innmari spennende å gjøre, da. Men nå har det jo gått mye lenger enn jeg trodde, da... yndlingsmusikken min har jeg lagt ut (..) og så har jeg lagt ut bilder. Silje

Jeg synes egentlig det er litt småteit å drive å oppdatere (profilen) hele tiden ..men jeg gjør det jo for det (Helene).

Misforholdet mellom holdning og praksis tyder på at informantene etter hvert avfinner seg med regjerende praksis. På samme måte som at flere av informantene blir med på forumene på tross av opprinnelig skepsis, begynner flere å gjøre ting på forumet som ”alle” andre gjør, til tross for motstridende, personlige holdninger. Dette skjer gjerne etter at informantene har brukt forumet en stund. Flere av informantene kan sies å bli *swept up by prevailing use* (Copher *et al* 2002:268) ved at de tilpasser seg regjerende bruksnormer slik at deres egne preferanser kun representerer en liten men merkbar innflytelse på faktisk praksis.

Å handle i overensstemmelse med lokale normer innebærer en anerkjennelse av et verdifellesskap og ens egen deltakelse og tilhørighet til det (Goffman 1959:45). Robert mener profilene til medlemmene på Underskog har utformings- og innholdsmessige likhetstrekk:

Det er litt vanskelig å beskrive hva det er jeg mener.. men det er åpenbart at det er mange ting som går igjen, på folks profiler. Gjerne et litt sånn kort, poengtert utsagn om seg selv som viser at du har referansene i orden, viktig å vise at du har vært på det og det og det, litt det samme, å vise at du har vært på ..de riktige tingene, de riktige konsertene, de riktige utstillingsåpningene, kanskje det er litt sånne tendenser, da. Men det kan man jo selvfølgelig motarbeide. Nå har jo egentlig jeg et sånt kort poengtert utsagn om meg sjølv (latter) ..men det kan jeg jo forandre på.

Dermed kan man si at de samsvarende profilutformingene som Robert påpeker, opptrer som felles bekreftelser på de moralske verdiene på Underskog. Som det ble poengtert i foregående kapitler kan normfellesskapet også fungere tvingende, noe som speiles i Roberts utsagn.

6.2.3 Den teknologiske arkitekturs føringer

Sammen med de sosiale normene legger det tekniske premisser for hva man kan og ikke kan gjøre på nettsamfunnene. Dermed kan teknologien påvirke hva man gjør. Robert forklarer at en av årsakene til at de forskjellige profilene hans er utformet ulikt ligger i teknologiske føringer inne på forumene:

Men det er også fordi her (Facebook) får du en hel masse valg, på en skjerm, og så fyller du inn det du faktisk er ... mens på Underskog gjør man ikke det, der står det skriv et par linjer om deg selv...da må man finne på alt selv.

I hvert fall to av informantene uttrykker lettelse over at man ”slipper” å gjøre ting ettersom forumet ikke legger opp til det:

På Underskog (..) slipper du å skulle fortelle så veldig mye om du er singel eller om du har kjæreste, eller.. jeg synes liksom ikke så veldig mye om å skulle skrive så mye på sånne ting, for det blir så sjekkete på en måte (Vilde).

Katrine er glad for at det ikke går an å endre eller personliggjøre profilen på Underskog slik man kan på MySpace, ettersom hun da ville følt seg presset til å bruke tid på å endre den.

Videre forteller hun at hun valgte å være sparsommelig med personlig informasjon da hun fylte ut profilen på MySpace. Spørsmålet om hun hadde barn ble ved en feil automatisk besvart med "I don't think so". Dette syntes hun var litt trist og så seg nødt til å endre det. Dermed måtte hun likevel ta stilling til hva hun ville ha stående der, og indirekte til om hun kunne tenke seg barn: "jeg ble litt sånn, hæ?! Hvorfor kom det opp? Så jeg endret det til someday".

6.2.4 Det virtuelle aspektet

Å presentere seg på Internett skjer på andre premisser enn i det daglige. Til tross for at nettet tilbyr en tilsynelatende, umiddelbar kontroll over fremførelsen av selvet, tar den samtidig vekk kontrollen ved å fjerne grenser for synlighet i tid og rom. I følge Boyd (2007) kan nettsamfunnene karakteriseres som *network publics*. Det består av fire spesifikke aspekter som påvirker interaksjonen: vedvarenhet, replikasjonsmulighet, usynlig publikum og søkbarhet. Betydningen av de fire faktorene finner jeg til dels igjen hos mine informanter. Katrine forteller at hun kun har deltatt i én diskusjon på Underskog, men da hun oppdaget at innlegget ble knyttet til profilen hennes permanent, ble hun flau: "det angrer jeg på.. jeg kan ikke ta det bort igjen (...) og jeg vet ikke om jeg alltid vil være enig i det". Også Vilde påvirkes av nettets vedvarenhet og at innhold kan tas ut av den opprinnelige konteksten:

Nanna: Er det noen diskusjoner du ikke deltar i?

Vilde: På Underskog? Ja, det blir alltid litt sånn at jeg føler man må formulere seg relativt bra før jeg har lyst til å legge ut noe i det hele tatt, for det blir jo værende der, og folk kan jo gå inn på meg og se hva er det Vilde har kommentert (...) jeg hadde syntes det var pinlig vis jeg for eksempel hadde misforstått og så skulle jeg liksom kommentert noe som var feil, og så ååå, så kan alle se det.

Senere utdyper hun utsagnet:

Jeg synes liksom det er litt skummelt ved det, siden alt blir liksom værende på nettet, og det er ikke som å ha en vanlig samtale, jeg er veldig klar over det selv om jeg ikke tenker over det hele tiden.

Interessant nok likestiller ikke informantene nødvendigvis det å presentere seg selv på nettsamfunn med å presentere seg selv på Internett. Tvert i mot konstrueres det i flere tilfeller nærmest en motsetning mellom de to, der nettsamfunnene forbindes med relativt stor grad av kontroll, mens Internett generelt forbindes med mangel på nettopp dette. Faktisk er relasjonen mellom nettsamfunnene og nettet generelt noe flere av informantene forsøker å håndtere ved å begrense grad av synlighet på nettsamfunnene i forhold til nettet generelt. Disse privatiseringsstrategiene vil jeg ta for meg nedenfor.

6.5 Privatiseringsstrategier og Synlighetshåndtering

Selvpresentasjon på nettsamfunn er i seg selv paradoksal. På den ene siden ønsker informantene å fortelle om seg selv, i hovedsak til ”ønskede andre”. På den andre siden søker de å begrense adgangen til denne informasjon for øvrige andre. Måten informantene takler uønsket innsyn på kan sees i sammenheng med forskjellige forståelser av det private. På den ene siden kan privat forstås som kontroll over hva som er tilgjengelig. For eksempel forsøker flere av informantene å begrense en viss type informasjon overfor bestemte personer i ens egen sosiale krets. På den andre siden kan privat forstås som å holde informasjon vekk, slik de fleste for eksempel vil overfor ukjente (Sheenan 2002). Synligheten til den enkelte må håndteres på forskjellige måter, avhengig av hvem man ønsker å begrense den for. Det er i hovedsak to ulike grupper informantene søker å begrense tilgangen for: ukjente overgripere og kjente utfordrere. Sistnevnte består i hovedsak arbeidsgivere, øvrige jevnaldrende og foreldre.

6.5.1 Strategier ovenfor en potensiell trussel

At nettsamfunn oppfattes som ungt og barnslig betyr ikke at informantene anser nettsamfunn som et passende sted for barn og unge. Nettsamfunn oppfattes av flere som en arena som kan være vanskelig å kontrollere og hvor man kan bli utsatt for overgrep. Syv av informantene handler strategisk overfor en følt, potensiell trussel på nettet, gjerne representert ved den ansiktløse overgriperen. Flere uttrykker i tillegg bekymring over yngre familiemedlemmers medlemskap og bruk. Martin liker ikke at lillebroren på ti er på MySpace, fordi, som han sier ”det er vel ikke bare fryd og gammen på MySpace”. Solveig vet at Hi5 ofte blir benyttet av pedofile og passer derfor på hvem lillesøstrene møter på dette nettsamfunnet. Silje legger ikke ut bilder av barna til venninnen i redsel for overgrep, og Vilde uttrykker bekymring over den yngre tremenningens selveksponering på Facebook. Selv er hun veldig glad hun ikke var yngre da nettsamfunnene tok av:

Vilde: Jeg er veldig glad jeg ikke er femten år selv, da det her kom. Fordi man kanskje ikke er helt klar over hva man går til når man ikke kjenner til det, konsekvenser av ting, at så mange har tilgang på så mye informasjon om deg selv (..) som ikke trenger å være såkalt privat eller hemmelig, men som allikevel kan få konsekvenser på ett eller annet plan, da.

Nanna: *Hva slags konsekvenser?*

Vilde: Nei, for eksempel hun ene tremenningen min (..) hun drev og hadde en del flirtemeldinger, hvor det var tydelig at hun hentydet til sex...det ville jeg aldri hatt på profilen min (...) men det er sånn som kanskje er litt gøy i den alderen, fordi da får man godkjennelse av seg selv, (..) men som kanskje kan være litt kjipt, senere. At alle skal vite alt om deg.

Informantene har ikke nødvendigvis kontroll over personlig informasjon etter at de har lagt den ut. Flere er derfor bevisste på hva de legger ut av sensitiv eller personlig informasjon. Etter at Susanne hørte om postordresvindler kviet hun seg for å legge ut personlige data på Facebook. Andre føler også at de bør passe på, men er ikke like klare på hva det er de vil beskytte seg mot. Katrine er restriktiv på hva hun legger ut av personlig informasjon på MySpace, men vet ikke helt hvorfor: ”jeg vet ikke hvorfor jeg innbiller meg at de kommer til å bruke det til noe gærne greier men har gjort den så anonym som mulig”. Vilde klarer heller ikke å sette fingeren på hva hun er engstelig for:

Vilde: Jeg er veldig bevisst på å ha det så privatisert som mulig, på Facebook, for jeg har lest de artiklene i avisen og sånn, og det har jeg ikke tenkt på før det egentlig, at man sier fra seg alle rettighetene, (..) Etter at jeg har funnet ut at det ikke er så veldig trygt, da på Facebook, (...) så privatiserte jeg veldig mye, da.

Nanna: *Hva er det som ikke er trygt?*

Vilde: Mmm.. det er det at de sier at de kan bruke alt som står her for alt det er verdt, på en måte, som er litt skummelt. Jeg vet ikke helt hva jeg direkte er redd for, egentlig, for jeg føler ikke at det er noe her som ikke er vennlig for folk jeg ikke kjenner så godt heller, men det er noe med det å verne litt om sitt privatliv, for man vil jo ikke at alle skal vite alt hva du holder på med.

I en tid hvor personlige data har fått verdi på det kommersielle markedet, blir det samtidig en vare som må beskyttes (Livingstone 2006) Til tross for at den offentlige debatt rundt Internett og privatisering er sentrert rundt beskyttelse mot overgrep og kommersielle krefter, finner jeg i likhet med Livingstone (2006:129) at informantene varierer i sin bekymring over overgrep. Flere er klar over muligheten men ser det som lite sannsynlig. Martin forteller at han ikke synes det er problematisk å registrere seg med fullstendig navn: ”Jeg er ikke stressa over å bruke navnet mitt på Internett.. har hørt om id tyveri, og alt mulig sånt, men jeg tenker at det går sikkert greit”.

Nanna: *Er det ting du ikke ville lagt ut eller skrevet om deg selv?*

Ida: Nei.. jeg ville vel egentlig ikke det, eller hvis jeg hadde hatt en stalker eller noe i fortiden, så ville jeg vel kanskje vært litt forsiktig.

I det daglige er flere derimot mer opptatt av å privatisere overfor sin egen krets. Dette skal jeg ta for meg nedenfor.

6.5.2 Grenseproblematikk og rollehåndtering

Kanskje det skulle vært en sånn egen jobbgruppe og foreldregruppe og .. sånn at du har ett fjes mot familien og ett mot jobb og ett mot venner .. (Susanne).

Som vi har sett henger selvpresentasjonen på nettsamfunnene sammen med hvem man ”er” der som, altså hvilken del av sitt sosiale selv som vektlegges i presentasjonen. Det betyr ikke

at én presentasjon er mer sann enn en annen, eller at de forsøker å være noen de egentlig ikke er. Det er heller snakk om å fronte forskjellige sider av seg selv, avhengig av konkret kontekst og tenkt publikum. Nettets teknologiske særtrekk gjør det imidlertid vanskelig å avgjøre fullt ut hvem publikum faktisk består av. Tidligere studier har også konkludert med at selvpresentasjon på nettsamfunn kan innebære vansker med å skille ulike sosiale roller fra hverandre (Boyd 2008B; Donath & Boyd 2004; Hewitt & Forte 2006; DiMicco & Millen 2007). Nettsamfunnene kan sies å fungere nivellerende ettersom informasjonsskiller mellom ellers distinkte sosiale sfærer potensielt brytes ned. Deltakelse og selvpresentasjon kan derfor oppleves som problematisk ettersom de vidt forskjellige ”ansiktene” informantene fronter i det daglige sammenfaller eller truer med å gjøre det. Det som er vanlig oppførsel med venner harmonerer ikke nødvendigvis med de kvaliteter som fremheves i jobbsituasjoner eller på familiemiddager. *Front region* i én sammenheng kan dermed lett være *back region* i en annen (Goffman 1959). Under intervjuet demonstrerer Ida hvordan kalenderen kan brukes, og merker av en konserten hun skal på. Med det samme angrer hun seg:

Å nei (..) nå gjorde jeg en skikkelig tabbe, for læreren min, han er jo i kretsen min, og jeg kommer kanskje til å komme litt seint på skolen i morgen for vi skal ut etter konserten, og nå får han vite at jeg har dratt på den konserten. Så det var egentlig en tabbe.

Vansker med å skille mellom ulike presentasjoner er den bakenforliggende årsaken til at i hvert fall syv av informantene ikke ønsker innsyn fra nåværende eller fremtidige arbeidsgivere. Mange av informantene mener Internett spiller en potensielt avgjørende rolle i jobbsøkerprosessen og de er klar over at nettsamfunnet kan ha en avgjørende innvirkning på inntrykket arbeidsgivere får av dem.

Jeg synes det kan bli litt mye, hvis det ligger masse bilder ute.. nå kan man jo stille inn på hvor mye man vil vise med sikkerhetsinnstillinger, og spesielt i jobbsammenheng, det er mange intervjuere som bruker nettfora aktivt i jobbsøkerprosessen, som kikker aktivt på bilder og ..det er ikke bare snille bilder av meg.. det handler litt om hvor mye man vil utlevere seg (Lars).

Jeg har blitt mer forsiktig på hva som skal komme opp når man søker å navnet mitt (...) Det er jo arbeidsgivere som søker på navnet ditt når de skal finne ut hvem du er da.. da er det litt viktig hva som kommer opp (Mikael).

Arbeidsgivere på nettsamfunn kan også være problematisk fordi det kan gi mulighet for overvåking av de ansatte:

Sjefen kan være litt skummelt hvis man skriver ting hele tiden i arbeidstiden.. selv om jeg kanskje bruker lite tid på det så vitner det jo uansett om at du er fokusert på noe annet (Jacob).

I teorien kan sjefen sitte inne på Facebook og sjekke hvem som er innlogget i arbeidstiden og måle det i forhold til produktiviteten.. det ville jo vært som spionasje.. det er litt teit (Martin).

På spørsmål om de kunne tenke seg å ha med foreldrene på noen av nettsamfunnene, svarer seks av informantene at de ikke ville likt det, inkludert Lars hvis foreldre er på Facebook. Årsakene er blant annet at foreldres nærvær forbindes med uønsket overvåking. Helene forteller at vennen hennes endret oppførsel inne på nettsamfunnet etter at moren hans ble med:

Han pleier å være drøy i kjeften, hvis moren hans leser det så er kanskje ikke det så innmari kult..foreldre kan bli litt støtt.. eller om ikke støtt, det er jo en grunn til at man flytta hjemmefra men vil ikke ha den der parental control.

Trenger jeg at mamma skal se at jeg legger ut ”haha da var jeg så fyllesjuk” (..) nei. Jeg har ikke noe spesielt ønske om det (Line).

Susanne kan heller ikke tenke seg å ha foreldrene på nettsamfunnene, blant annet fordi hun ikke vil forstyrre bildet de har av deres datter: ”Mine foreldre er veldig kristne.. jeg vet ikke om de ville likt at jeg har skrevet på min profil at jeg er sun worshipper”. Bekymringen for arbeidsgiver og foreldre ble også funnet hos amerikanske brukere av nettsamfunnet Friendster (Boyd 2004).

Likevel synes ikke alle mine informanter dette er problematisk. Jacob tror det ville vært artig å høre farens reaksjon på innlegg han hadde skrevet, og Robert syntes det hadde vært trivelig å få enda en kommunikasjonskanal med foreldrene. Hvorvidt informantene bryr seg er dermed avhengig av ”hvem” man er på nettsamfunnet, eller hvor personlig. For Anna og Solveig utgjør det ingen forskjell om sjefer eller familie er på forumene ettersom de ikke føler at de gjør noe som ikke sømmer seg der i forhold til noen av partene. For Helene ville det være problematisk om foreldrene skulle blitt medlemmer på Facebook, mens det ikke ville gjort henne noe om de var på Underskog, hvor hun ikke legger ut personlige ting. Hvorvidt det aktuelle forumet er åpent eller ”lukket” spiller også inn, fordi åpne forum oppleves som mer ukontrollerbare:

Jeg prøver å være litt forsiktig med hvor jeg står politisk, for eksempel.. jeg er ganske åpen om det på Underskog men det ville jeg ikke vært på et helt åpent forum.. på grunn av arbeidsgivere og sånn (Mikael).

I tillegg til å måtte balansere ulike sosiale personaer, er informantene opptatt av å holde informasjon unna medlemmer av egen vennekrets og øvrige medlemmer på nettforumet.

En stor prosentdel (av kretsen) er folk jeg gikk på barneskolen med, og det er jo en grunn til at man ikke er venner lengre.. det er noe med at alle de skal vite hva du holder på med til en hver tid og hvordan du ser ut (...) som ikke tiltaler meg så veldig (Vilde).

Her dreier det seg som regel ikke om å skjule bestemte sider av seg selv, men heller kontrollere mengde og type informasjon. Alle informantene forteller at de sørger for å ikke være for personlige eller private på nettsamfunnene.

Jeg ville aldri bli direkte privat.. drive å legge ut private ting eller fortelle private ting i en diskusjon.. det kan vel kanskje skje ved en glipp i blant, men jeg prøver å holde ganske kontroll på at jeg forteller det til ti tusen folk jeg ikke kjenner, potensielt (Line).

Solveig passer på at det hun skriver på nettsamfunnene ikke er for personlig og at det går overens med forskjellige roller hun veksler mellom profesjonelt: ”alt jeg har ute må tåle dagens lys i forhold til (musikkgruppen), i forhold til journalistikken, og meg som artist, da”. Vilde forteller at hun måtte fjerne et innlegg på veggen sin, hvor en kamerat henviste til en intern spøk:

Det er litt ubehagelig i forhold til at jeg ikke vil at 240 stykker skal være med på den interne spøken.. det er jo ikke alle som skjønner at det er tull.. det er ikke noe verre enn det , men jeg måtte ta det bort for det.

6.5.3 Kontrollstrategier og private soner

For å håndtere nettsamfunnenes flate struktur og ikke-diskriminerende informasjonsflyt utvikler informantene egne strategier for å balansere informasjon i forhold til grad av synlighet og dermed mulige rollekonflikter.

Så fant jeg ut at alle kan jo se profilen min uansett om jeg har lagt de til som venner eller ikke, så da privatiserte det enda mer slik at det bare er venner og ikke de i nettverket som kan se profilen min, jeg vet ikke helt om det er noe med det at jeg ikke vil at alle skal.. folk jeg ikke kjenner skal.. bare de har muligheten – det er litt den sniktittingen, at folk kan se inn i livet ditt på en måte, akkurat som en slags big brother-funksjon (Vilde).

Tolv av informantene privatiserer helt eller delvis profilene sine. Dette vil si at de ikke nødvendigvis fjerner informasjon, men at de kontrollerer hvem som har tilgang på hvilken informasjon:

Det er litt kjipt, hvis du ikke stiller de inn riktig så kan alle se profilen din og bildene dine og alt du skriver og.. for man vil jo helst at bare vennene skal se det at det ikke ligger bare sånn åpent for alle.. Før lå jo profilen min åpen og jeg skjønte ikke hvordan jeg skulle få det bort men så skjønte jeg at det gikk an å gjøre en restriksjon på det, så da gjorde jeg det (Helene).

Om arbeidsgiver var der ville jeg nok tatt restricted profile på Facebook (...) sånn at de ikke kunne sett meldingene mine... det er vel det eneste jeg ville restricted tror jeg, at ikke de kan skrive på eller se hva som står på veggen min.. og det samme med bilder, da, men det har jeg jo alt privatisert for alle (Vilde).

Privatiseringen innebærer altså at informantene ”flytter” informasjon til mindre grupper av mottakere slik at type informasjon og mottaker blir mer samstemt. Lars har fjernet alle bilder av seg selv på profilen sin på Facebook, hvor moren kan se dem, mens det fremdeles er

mange bilder inne på forskjellige, lukkede grupper. Susanne har moralske betenkeligheter med bransjen hun jobber i og kunne tenke seg å diskutere dette på Underskog, men kvier seg for det i tilfelle sjefen hennes skulle se det: ”det er kanskje derfor de har disse hemmelige gruppene på Facebook, så du kan diskutere ting uten at alle skal se det”.

Gjennom informasjonsrestriksjoner og avgrensninger skapes det personlige hierarker eller nyanser av mer eller mindre privatiserte områder (Livingstone 2006). Disse strategiene kan tyde på en mer nyansert forståelse av den tradisjonelle privat/offentlig dikotomien. I stedet for å karakterisere nettsamfunn som semi-offentlige, midt imellom helt åpen og helt lukket, er det heller snakk om et kontinuum hvor informantene skaper serier av privatiserte soner inne på nettsamfunnene som er mer eller mindre ”offentlige”.

7.0 Konklusjon

Det overordnede målet med denne oppgaven har vært å finne ut hvordan sosiale nettsamfunn brukes. Mer spesifikt skulle bruk vurderes i forhold til kontekst, sosiale relasjoner og selvpresentasjon. Tidligere teorier av mediebruk har tatt for seg hvordan bruk av et medium må sees i sammenheng med den totale mediemiksen et individ har til rådighet (Livingstone 2002). Min antakelse da jeg startet prosjektet var derfor at flerbruk av nettsamfunn påvirker bruken av de enkelte nettsamfunnene, og at det derfor ikke er mulig å studere bruk av et nettsamfunn uten å se den i sammenheng med den helhetlige nettsamfunnsbruken.

Videre antok jeg at bruk endret seg over tid. Medieteoretikere har tidligere skissert mediers livsløp der tidlig storbruk etter hvert normaliseres og spesialiseres ved at de tilpasses eksisterende rutiner og medievaner (Livingstone 2002; Neuman 1991). I følge Tobias (2007) kan summen av tilgjengelige medier sees som et økosystem. Introduksjonen av et nytt medium vil derfor påvirke bruken av alle mediene. Det innebærer at mediene aldri vil bli endelig definerte, men vil stadig gjennomgå større eller mindre endringer i bruk og funksjon.

Til slutt antok jeg at bruk av nettsamfunn ville påvirkes av den sosiale konteksten den befant seg i. Domestiseringsperspektivet hevder at medier er symbolske objekter som konsumeres i et sosialt landskap. Medienes betydning er delvis kulturelt skapt og bruk er dessuten underlagt normative ”regler”. I følge Silverstone *et al.* (1992) er mediebruken dermed heller ikke verdi-fri, men føyer seg inn i det han kaller en moralsk økonomi.

For å få svar på problemstillingen intervjuet jeg fjorten flerbrukere av sosiale nettsamfunn. I det følgende skal jeg se tilbake på, og oppsummere hovedfunnene i analysen av disse intervjuene. Fordi oppgaven er basert på kvalitativt, empirisk materiale, er det ikke ønskelig å generalisere funnene. I stedet vil jeg trekke frem interessante tendenser som har blitt tydelige gjennom arbeidet med oppgaven. Den siste delen av konklusjonen deler seg i to ulike deler. I 7.2 ønsker jeg å vurdere de teoretiske implikasjonene som følger av de analytiske funnene. I 7.3 ønsker jeg å reflektere mer allment rundt den generelle betydningen av en studie som dette.

7.1 Oppgavens funn

Analysen har bekreftet at sosiale nettsamfunn ikke utgjør et frittstående fenomen. Bruken og betydningen av nettsamfunnene er nært knyttet til kontekstuelle, sosiale og individuelle

faktorer og kan derfor ikke forstås uavhengig av disse. Motivet med intervjuene har vært å gripe hvordan de ulike faktorene spiller inn på bruk.

Hvorvidt informantene tar nettsamfunn i bruk henger i stor grad sammen med venners bruk og informantenes hverdag, blant annet om de har regelmessig tilgang på Internett. Interessant nok spiller personlige holdninger og behov en underordnet rolle her. Riktignok er flere medlemskap knyttet til spesifikke interesser informantene har, men det viser seg også at flere av informantene er medlemmer av og benytter nettsamfunn de sier de ikke egentlig liker eller vil bruke.

Hvordan de enkelte nettsamfunnene brukes, betinges av de muligheter, begrensninger og føringer teknologien legger, samt de lokale, sosiale normene som gjelder på de enkelte nettsamfunnene. Disse skiller seg fra normer i livet utenfor, varierer mellom de ulike nettsamfunnene og formidles og tilegnes gjennom praksis. Heller ikke her spiller den enkeltes preferanser eller behov nødvendigvis noen avgjørende rolle. Flere forteller at de gjør ting de i utgangspunktet ikke har behov for å gjøre eller nødvendigvis synes noe om. Antakelsen om at flerbruk påvirker bruken av de enkelte foraene, understøttes av analysen: bruk viser seg å påvirkes av øvrige medlemskap, der aktivitet i ett nettsamfunn kan få følger for aktiviteten i et annet.

Hva informantene bruker nettsamfunnet til styres derimot i høyeste grad av individuelle behov og preferanser. Nettsamfunnene benyttes vekselvis som underholdning eller tidsfordriv, informasjonskilde, middel for selvprofilering og som kommunikasjonskanal. Bruken er underlagt normative og moralske vurderinger; til tross for at nettsamfunnene i høy grad også fungerer som underholdning og tidsfordriv, oppleves det som mindre verdifull bruk enn den nyttige.

Hva nettsamfunnene brukes til og når avhenger av den ytre situasjonen, for eksempel ledig tid, fysisk tilgang og øvrige medier, men betinges også av hvor lenge informantene har brukt det enkelte nettsamfunnet. Bruk av øvrige medier både påvirker og påvirkes av bruken av nettsamfunnene. Over tid, og ved introduksjon av andre nettsamfunn, endres tilsynelatende bruken til å bli mer praktisk og målrettet. Etter en første, utforskende fase finner informantene ut om nettsamfunnet møter konkrete, individuelle behov.

Nettsamfunnene kan sees som uhytidelige, sosiale "steder" hvor informantene er blant likesinnede eller jevnaldrende. I likhet med tidligere studier (Wellman & Gulia 1999) finner jeg at informantene benytter nettsamfunnene til å vedlikeholde både svake og sterke sosiale bånd. Som øvrig forskning har vist (Boyd 2006B) opprettholdes i hovedsak eksisterende relasjoner, fremfor at nye etableres.

Nettsamfunnenes teknologiske arkitektur gjør det lettere for informantene å være sosiale enn i det ”vanlige” livet. Også dette funnet samsvarer med tidligere forskningsfunn (Kim & Yun 2008; Sheeks & Birchmeier 2007). Det innebærer at informantene også kommuniserer eller følger med på personer de ellers ikke ville hatt kontakt med, inkludert ukjente. I likhet med Ellison *et al* (2007) fant jeg at bruken påvirker informantenes sosiale kapital positivt, ved at deres sosiale kontaktflate utvides. Det samsvarer likevel ikke nødvendigvis med flere nære venner i det virkelige. Som Calhoun (1998) finner jeg at de fleste av de nye relasjonene som etableres er overfladiske, men i noen tilfeller etableres det likevel nye, sterke bånd.

Nettsamfunnene spiller en sosial rolle også utenfor Internett, ved å utgjøre en felles referansebakgrunn som det sosialiseres rundt og trekkes på i sosiale sammenhenger. Dette aspektet innebærer imidlertid en fare for at ikke-medlemmer ekskluderes, spesielt det lukkede nettsamfunnet Underskog, hvor medlemmene må inviteres inn.

I tillegg til å være sosiale arenaer, kommunikasjonskanaler og tema for interaksjon, fungerer nettsamfunnene også som informasjonsressurser. Nettsamfunnene knytter medlemmene sammen i omfattende, sosiale nettverk der de tilbyr hverandre store mengder mer eller mindre nyttig og underholdende informasjon. I tillegg har hver enkelt en personlig krets av venner som kan sies å utgjøre et individuelt nettverk av både aktive, og det jeg kaller for slumrende kontakter. Det vil si at informantene ikke har aktiv kontakt med alle relasjonene, men at de kan ”vekkes” i en gitt situasjon eller ved behov.

Som Liu (2008) og Boyd (2007) fant jeg at informantene opptrer som seg selv på nettsamfunnene. Identiteten er ikke fragmentert i postmodernistisk forstand, men det er heller ikke en fast enhet som er lik uansett sammenheng. Hvilke aspekter ved en selv som fremheves avhenger av hvem man ønsker å hevne seg til. Hvem disse ”ønskede andre” er varierer mellom forumene. Nettsamfunnenes teknologiske struktur innebærer imidlertid at informantene ikke kan skille mellom ulike publikumsgrupper. Når ulike sosiale sfærer faller sammen mister informantene kontrollen over selvpresentasjonen. I likhet med Boyd (2008A) fant jeg at det de ønsker å formidle til venner ikke nødvendigvis stemmer overens med det de vil kommuniserer til arbeidsgivere, foreldre eller øvrige bekjente. Dessuten ønsker noen av informantene å verne seg mot potensielle overgrepere. Når skillet mellom hva som er offentlig og hva som er privat endres, stilles individer ovenfor en kulturell grenseproblematikk (Helle-Valle 2007) der hva som er akseptert og uakseptert må redefineres. For å gjenvinne kontrollen over hva som kommuniseres til hvem tar informantene i bruk ulike privatiseringsstrategier.

7.2 Teoretiske implikasjoner

Oppgaven har introdusert flere teorier i forbindelse med de ulike aspektene ved problemstillingen og underproblemstillingene. Nedenfor vil jeg vurdere relevansen av tre av de mest sentrale teoretiske perspektivene i oppgaven; domestiseringsperspektivet, Granovetters teori om sterke og svake bånd og til slutt Goffmans teori om presentasjonen av selvet.

Domestiseringsperspektivet utgjør riktignok ingen helhetlig teori, men heller et teoretisk perspektiv på mediebruk. I følge perspektivet er medier fremmede elementer som må ”domestiseres” ved at de tas inn i den private sfæren. Individuer tilpasser dermed nye medier eksisterende rutiner og vaner i hverdagen. Denne oppgaven viser at perspektivet er overførbart til bruken av sosiale nettsamfunn. Til tross for at nettsamfunn er en mobil medieform som i stor grad benyttes utenfor hjemmet, presiserer perspektivets opphavsmenn at ”hjem” og ”familie” er ideelle størrelser og at domestiseringsprosessen går ut på å tilpasse det nye inn i det kjente (Silverstone 2006:245). For eksempel viser analysen at nettsamfunn tilpasses hverdagslige rutiner og eksisterende mediebruksmønstre, samt øvrig sosial praksis. Dessuten viser det seg at også nettsamfunn er sosialt konstruerte og underlagt normative og moralske føringer for konsum, slik perspektivets teoretikere også påpeker.

Bruk av nettsamfunn innebærer likevel et forholdsvis nytt aspekt som ikke behandles av domestiseringsperspektivet. Samtidig som brukerne gjør det ukjente mediet kjent ved å tilpasse nettsamfunnene til den private sfæren, innebærer bruken på den andre siden at de tar det hjemlige og private inn i en ukjent sfære. Sosiale nettsamfunn representerer en ny tendens der mange vanlige mennesker for første gang legger ut personlige data på Internett i stor skala. Denne nye praksisen resulterer i eksperimentering som krever avveininger og strategier for å håndtere sammenfallet av det private og det offentlige. I likhet med teorien om domestiseringsprosessen, der mediet prøves ut før det finner sin form og plass, finner jeg at tidlig og sen privatiseringspraksis gjerne er ulik. I begynnelsen er informantene uerfarne med det nye mediet og legger ut enten mye eller lite informasjon. Over tid blir de vant med avveiningen av grensen mellom det private og det offentlige, og endrer ofte tidligere praksis, for eksempel ved å benytte tilgjengelige privatiseringsfunksjoner.

Granovetters teori om sterke og svake bånd (1973, 1982) går ut på at svake bånd er essensielle for individers velferd og integrasjon i samfunnet (1973:1378). Han mener at svake bånd, i motsetning til sterke, opptrer som informasjonsbroer mellom ulike sosiale miljøer.

Disse relasjonene er sentrale for å få tilgang på informasjon som befinner seg utenfor ens egen nære, sosiale krets (1982:106). I følge Granovetter vil derfor bortfallet av et svakt bånd kunne gjøre mer skade for individers informasjonstilgang enn bortfallet av et sterkt (1973:1366). Analysen viser at medlemmene på nettsamfunn utgjør et nett av latent eller faktisk sosial kontakt hvor de tilbyr hverandre informasjon av ulikt slag. Tilnærmet alle informantene hevder at de drar nytte av informasjonen som medlemmene av nettsamfunnene tilbyr, og flere påpeker at de får informasjon som de ellers ikke ville fått tilgang til eller funnet så lett.

Samtidig er det ikke slik at alle informantene nødvendigvis er ute etter ny informasjon på nettsamfunnene. Noen synes de får nok informasjon som det er og orker derfor ikke å gå inn på enkelte nettsamfunn overhode. Andre synes mengden tilgjengelig informasjon er så overveldende at de ikke orker å gå gjennom det som finnes. Faktisk ser det ut til at sterkere bånd kan få en ny rolle som informasjonsfilter, der nære venner informerer og tipser hverandre om hva som er verdt å få med seg i informasjonsmylderet. Til tross for at noen informanter fremhever fordelene ved å kjenne ulike personer som kan bidra med informasjon av forskjellig type, spørres det om Granovetters teori er like relevant i et samfunn som kan karakteriseres av informasjonsoverflod. I dette samfunnet er ikke individer nødvendigvis prisdelt et aktivt, personlig kontaktnett, fordi de har tilgang på latente, sosiale kontakter som kan aktiveres elektronisk ved behov. Steven Shaviro setter det i tillegg på spissen ved å hevde at dagens samfunn karakteriseres ved for mye sosial kontakt, og at det største problemet til individer i dag ikke er hvordan de skal komme seg på et nettverk av sosiale relasjoner, men hvordan de skal komme seg av (Shaviro 2003).

Goffmans teori om selvpresentasjon (1959) har tidligere vist seg med hell å kunne overføres til både øvrige medier (bla. Thompson 1995) og Internett (bla. Walker 2000; Wynn & Katz 1997). I likhet med Boyd (2007) finner jeg at teorien også er fruktbar i forhold til bruk av nettsamfunn. Goffman hevder at personer fronter ulike sosiale ”personaer” i forskjellige sammenhenger. Selvpresentasjonen er interaksjonistisk, den oppstår i samspill med, og delvis reflekterer, omgivelsene. Analysen bekrefter dette: selvpresentasjonen på nettsamfunnene oppstår i samspill med konteksten. Til tross for at informantene er på nettsamfunnene som seg selv, betinges selvpresentasjonen blant annet av de sosiale normene på de ulike nettsamfunnene. Analysen viser med andre ord at selvpresentasjonen på nettsamfunn oppstår etter de samme mekanismene som Goffman legger til grunn for selvpresentasjonen i det virkelige; i interaksjon med den lokale, sosiale konteksten. Likevel er det avgjørende

forskjeller mellom selvpresentasjon på nettsamfunn og i livet ellers. Teknologien fører til at konteksten, og dermed publikum, ikke lar seg avgrense i tid og rom. Når det ikke er fullt ut mulig å skille mellom ulike publikumsgrupper blir skillene mellom *front* og *back region* mindre tydelige. Slik endres rammene for selvpresentasjonen på nettsamfunnene. Dette er nytt i den forstand at deltakelse på Internett tidligere var anonym og derfor lett å holde atskilt fra livet ellers. Nettsamfunnene er derimot integrert i livet ellers og selvpresentasjonen her kan derfor i langt større grad få reelle konsekvenser.

7.3 Hvorfor studere sosiale nettsamfunn?

Av mulige begrunnelser for å utføre studier som dette, er det spesielt to årsaker som skal fremheves her. For det første utgjør studier som dette en del av den helhetlige Internettforskningen. Internett har blitt antatt å ha både positive og negative konsekvenser for personer, grupper og for samfunnet forøvrig. Forskning på konsekvenser av Internettbruk har imidlertid vist seg å gi inkonsistente resultater, uavhengig av metodebruk (se bla. Wellman 2004; Nie & Erbring 2002; McKenna & Seidman 2006; Bakardijerva 2006; Bargh 2002). Flere forskere har av denne grunn etterlyst en mer nyansert forskning på feltet (Zhao 2006A; Baym 2006). På samme måte som at dagens nettbrukere ikke er én enhetlig gruppe, er Internett heller ikke et enhetlig fenomen og bør derfor ikke behandles som det av forskningen. Fremfor å fokusere på én enkelteffekt bør man i stedet differensiere forskningen og forsøke å forstå mangfoldet av mulige konsekvenser av ulike typer Internettbruk (Zaho 2006). Bruk av sosiale nettsamfunn er i denne forstand én type Internettbruk, og forskning på disse kan bidra til å forbedre forståelsen av hele den komplekse og mangesidige Internettbruken.

For det andre er bruken av de sosiale nettsamfunnene interessant å studere fordi det har vist seg å være en aktivitet som mange bruker mye tid på. Ved at kommunikasjonen forflyttes til stadig nye arenaer, kan nettsamfunnene representere nye måter å være sammen på. Populariteten kan videre si noe om kulturen og tiden vi lever i generelt. Da magasinet TIME³² kåret deg og meg som årets person på tampen av 2006, tok det tak i en av de sentrale karakteristikkene ved den vestlige senmoderniteten. Det ekstreme individfokus i vår del av verden kan sies å resultere i et selvrealiseringsideal, hvor utformingen og kommunikasjonen av selvet blir et ustanselig prosjekt. I den teknologiske informasjonsalderen blir

³² <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1569514,00.html>

meningsproduksjonen og selvrealisering tatt videre på nettet. Selv det sosiale reflekterer individualismen i dagens samfunn (Rasmussen 2007:254). I nettverkssamfunnet er relasjoner sentrert rundt individet. I tillegg er vennskap i dag ofte geografisk spredt, og krever i større grad aktiv opprettholdelse enn tidligere (Wellman 2002). Dermed øker behovet for tilgjengelighet og kommunikasjon. Den underliggende logikken i nyere kommunikasjonsteknologi kan sies å være nettopp at det er ønskelig med kontinuerlig kontakt og tilgjengelighet (Katz & Aakhus 2002). Spredningen av nettsamfunn kan slik sees i sammenheng med en større, langsiktig samfunnsmessig utvikling, og bruken indikerer kulturelle verdier og sosiale behov.

Litteratur

- Bakardjierva, Maria (2004): "Virtual togetherness an everyday perspective" i *Community in the digital age: philosophy and practice*. Andrew Feenberg og Barney Darin (red). Lanham, Md.: Rowman & Littlefield
- Bargh, John A. (2002): "Beyond simple truths: the human-internet interaction" i *Journal of social issues*, vol. 58 (1) s. 1-8.
- Barthes, Roland (1957): *Mythologies*. London: Vintage.
- Baym, Nancy K. (2007): "Finding the quality in qualitative research" i *Critical cyber-culture studies*. David Silver og Adrienne Massanari (red.) New York-London: New York University Press.
- Baym, Nancy K. (2006): "Interpersonal Life Online" i *The Handbook of New Media*. Sonia Livingstone og Leah A. Lievrouw (red.) Trowbridge, Wiltshire: Sage Publications.
- Baym, Nancy K., Yan Bing Zhang og Mei-Chen Lin (2004): "Social interactions across media: interpersonal communication on the internet, face-to-face, and on the telephone" i *New Media & Society* vol. 6(3) s. 299-313.
- Blumer, Herbert (2001(1969): "Symbolic interactionism: perspective and method" i *Self and Society*. Ann Branaman (red.) Malden, Mass: Blackwell.
- Bokmålsordboka (2005) Boye Wangensteen (red.) Tredje utgave. Oslo: Kunnskapsforlaget.
- Bourdieu, Pierre (1984): *Distinction: a social critique of the judgement of taste*. New York-London: Routledge.
- Boyd, Danah (2008A): "Facebook's privacy trainwreck: exposure, Invasion and Social Convergence" i *Convergence*. vol.14 (1) s.13-20. Sage Publications.
- Boyd, Danah (2008B): "None of this is Real" i *Structures of participation in digital cultures*. Joe Karaganis (red.). New York: Social Science Research Council.
- Boyd, Danah (2007): "Why youth (heart) social network sites: the role of networked publics in teenage social life" i *McArthur Foundation Series on Digital Media and Learning, Identity Volume*. David Buckingham (red.) Cambridge: MIT Press.
- Boyd, Danah (2006A): "Vizster: vizualizing social networks" i *IEEE Symposium on Information Visualization (InfoVis 2005)*. Minneapolis, Minnesota, October 23-25.
- Boyd, Danah (2006B): "Friends, friendsters and myspace top 8" *First Monday*, vol.11 (12). URL: <http://www.danah.org/papers/> (Sist lest 26.02.2008).
- Boyd, Danah (2004): "Friendster and publicly articulated social networks" i *Conference on Human Factors and Computing Systems (CHI 2004)*. Vienna: ACM, April 24-29, 2004. URL: <http://www.danah.org/papers/> (Sist lest 26.02.2008).

- Boyd, Danah og Nicole E. Ellison (2007): "Social Network sites: definition, history and scholarship" i *Journal of Computer-Mediated Communication*, vol.13(1).
- Boyd, Danah og Judith Donath (2004): "Public displays of connection" i *BT Technology Journal*, vol. 22 (4), s. 71-82.
- Boyd, Danah og Jeffrey Heer (2006): "Profiles as Conversation: Networked Identity Performance on Friendster". *Proceedings of the Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS-39)*, Persistent Conversation Track. Kauai, HI: IEEE Computer Society. Januar 4 – 7.
- Brynin Malcom og Robert Kraut (2006): "Social Studies of Domestic Information and Communication Technologies" i *Computers, phones, and the Internet: domesticating information technology*. Robert Kraut, Sara Kiesler and Malcom Brynin (red.) Oxford: Oxford University Press.
- Calhoun, Craig (1998): "Communities without propinquity revisited: communications technology and the transformation of the urban public sphere" i *Sociological Inquiry*, vol. 68(3) s.373-397.
- Calvert, Clay (2000): *Voyeur Nation*. Boulder Colorado: Westview Press.
- Constant, David, Lee Sproull og Sara Kiesler (1996): "The Kindness of Strangers: The usefulness of electronic weak ties for technical advice" i *Organization Science*, vol.8 (2) s.119-135.
- Cooley, Charles H. (2001(1983): "Looking-glass self" i *Self and Society*. Ann Branaman (red.) Malden, Mass: Blackwell.
- Copher, Janell I., Alaina G. Kanfer og Mary Bea Walker (2002): "Everyday communication patterns of heavy and light internet users" i *The internet in everyday life*. Barry Wellman og Caroline Haythornthwaite (red.) Malden-Oxford: Blackwell Publishers.
- Dijk, Jan van (2006): *The Network Society*. (Andre utgave) London: Sage Publications.
- DiMaggio Paul, Eszter Hargittai, Russel W. Neuman og John P. Robinson (2001): "Social Implications of the Internet" i *Annual Sociological Review*, vol.27 s.307-361.
- DiMicco, Joan Morris og David R. Millen (2007): "Identity management: multiple presentations of self in facebook" i GROUP'07, November 4-7, 2007, Sanibel Island, Florida, USA.
- Donath, Judith S. (1999): "Identity and deception in the virtual community" i *Communities in Cyberspace* Marc A. Smith og Peter Kollock (red.). London: Routledge.
- Dwyer, Catherine, Katia Passarini og Starr Roxanne Hiltz (2007): "Trust and privacy concern within social network sites: a comparison of Facebook and MySpace" i *Proceedings of the Thirteenth Americas Conference on Information Systems*. Keystone, Colorado, August 09-12 2007.

- Egenfeld- Nielsen, Simon og Jonas Heide Smith (2004): *Playing With Fire: how do computer games influence the player?* The International Clearinghouse on Children, Youth and Media, Göteborg: Nordicom, Göteborg University.
- Ellison, Nicole, Charles Steinfeld og Cliff Lampe (2007): "The benefits of facebook "friends": social capital and collage student's use of online social network sites" i *Journal of Computer-Mediated Communication*, vol 12 s. 1143-1168.
- Flew Terry (2005): *New Media: an introduction*. Andre utgave. Oxford –New York: Oxford University Press.
- Fog, Jette (2004): *Med Samtalen Som Udgangspunkt*. København: Akademisk Forlag.
- Foucault, Michel (1979): *Discipline and punish: the birth of the prison*. London: Penguin press.
- Frønes, Ivar (2001): *Handling, kultur og mening*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Gauntlett, David (2007): *Creative Explorations: New approaches to identities and audiences*. London: Routledge.
- Gentikow, Barbara (2005): *Hvordan utforsker man medieerfaringer?* Kristiansand: Ij Forlaget.
- Gergen, Kenneth J. (2002): "The challenge of absent presence" i *Perpetual Contact: Mobile Communication, private Talk, Public Performance*. James Katz og Mark A. Aakhus (red.) Cambridge: Cambridge University Press.
- Gergen, Kenneth J. "The Saturated Self" (2001(1991): i *Self and Society* Ann Branaman (red.) Malden, Mass: Blackwell.
- Gochenour, Phillip (2006): "Distributed communities and nodal subjects" i *New media and society*, vol.8(1): 33-51.
- Goffman, Erving (1968): *Stigma: notes on the management of spoiled identity*. Harmondsworth: Penguin press.
- Goffman, Erving (1959) *The Presentation of Self in Everyday Life*. Harmondsworth: Penguin press.
- Granovetter, Mark S. (1973). "The Strength of Weak Ties", *American Journal of Sociology*, Vol. 78 (6) s. 1360-1380.
- Granovetter, Mark S. (1982): "The strength of weak ties, a network theory revisited" i *Social Structure and Network Analysis*. Peter V. Marsden og Nan Lin (red) s.105- 130. Sage Publications.
- Gross, Ralph og Alessandro Acquisti (2005): "Information revelation and privacy in online social networks" i *Proceedings of the 2005 ACM Workshop on privacy in the electronic*

- society* (Alexandria, VA, USA, November 07-07, 2005). WPES'05. ACM Press, New York, NY, 71-80.
- Haddon, Leslie (2006): "The contribution of domestication research to in-home computing and media consumption" i *Information Society*, vol. 22 (4) s.195-203.
- Haddon, Leslie (2003): "Domestication and mobile telephony" i *Machines that Become Us*. James Katz (red.) New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Haddon, Leslie (1994): "Explaining ICT consumption: the case of the home computer" i *Consuming Technologies*. Roger Silverstone og Eric Hirsh (red.) London: Routledge.
- Hall, Stuart (1980): "Encoding, decoding" i *Culture, media, language: working papers in cultural studies, 1972-1979* London: Unwin Hyman.
- Hagen, Ingunn (1998): *Medias Publikum: Frå mottakar til brukar?* Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Hargittai, Eszter (2008): "Whose space? Differences among users and non-users of social network sites" i *Journal of Computer Mediated Communication*, vol.13 s 276-297.
- Hartman, Maren (2005): "The Discourse of the Perfect Future- Young People and New Technologies" i *Media, technology and everyday life in Europe*. Roger Silverstone (red.) Aldershot: Ashgate.
- Haythornthwaite Caroline og Barry Wellman, (2002): "Introduction" i *The Internet Series: The Internet in everyday life*. Barry Wellman og Caroline Haythornthwaite (red.) Oxford: Blackwell.
- Haythornthwaite, Caroline (2002): "Strong, weak and latent ties and the impact of new media" i *The Information Society*, nr.18 s.385-401.
- Helle-Valle, Jo (2007): "Kontekstualiserte medier, kontekstualiserte mennesker" i *Personlige medier: livet mellom skjermene*. Marika Luders og Lin Prøytz og Terje Rasmussen (red.) Oslo: Gyldendal.
- Hewitt, Anne og Andrea Forte (2006): "Crossing boundaries: identity management and student/faculty relationships on the Facebook" i *Computer Supported Cooperative Work*, November 4-8, Banff, Alberta, Canada.
- Hine, Christine (2000): *Virtual Ethnography*. London: Sage Publications.
- Jensen, Joli (1993) "The Consequences of Vocabularies" i *Journal of Communication*, Vol. 43 (3) s.67-74.
- Jones, Quentin (1997): "Virtual-communities, virtual settlements & cyber archaeology: a theoretical outline" i *Journal of Computer Mediated Communication*, vol. 3 (3).

- Jones, Steven G. (2006): "Foreword: dreams of fields: possible trajectories of Internet studies" i *Critical Cyberculture Studies*. David Silver og Adrienne Massanari (red.) New York- London: New York University Press.
- Jones, Steven .G. (1994): "Hyper-punk: cyberpunk and information technology" i *Journal of Popular Culture*. vol. 28 (2) s.81-92.
- Katz, James E. og Mark A. Aakhus (2002): "Conclusion: making meaning of mobiles- a theory of Apparatgeist" i *Perpetual Contact: Mobile Communication, private Talk, Public Performance*. James Katz og Mark A. Aakhus (red.) Cambridge: Cambridge University Press.
- Kim, Kyung-Hee og Haejin Yun (2008): "Cying for me, Cying for us: relational dialectics in Korean social network site" I *Journal of Computer-Mediated Communication*, vol. 13 s.298-318.
- Kirkeby, Willy A. (1999) *Engelsk blå ordbok* Oslo: Kunnskapsforlaget
- Kollock, Peter og Marc A. Smith (1999): "Communities in Cyberspace" i *Communities in Cyberspace*. Marc A. Smith og Peter Kollock (red.) London-New York: Routledge.
- Kvale, Steinar (2005): *Det Kvalitative Forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kraut, R. E., M. Patterson, V. Lundmark, S. Kiesler, T. Mukhopadhyay, og W. Scherlis (1998): "Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being?" i *American Psychologist*, vol.53 (9) s.1017-1032.
- Kraut, Robert E., Sara Kiesler, Bonka Boneva, Jonathon Cummings, Vicki Helgeson og Anne Crawford (2002): "The Internet Paradox Revisited" i *Journal of Social Issues*, vol. 58 (1) s. 49–74.
- Lampe, Cliff, Nicole E. Ellison og Charles Steinfield (2006): "A face(book) in the crowd: social searching vs. social browsing" i *Proceedings of the 2006th anniversary conference on computer supported cooperative work*. Banff, Alberta, Canada.
- Ling, Richard og Birgitte Yttri (2002): 'Hyper-coordination via mobile phones in Norway' i *Perpetual Contact: Mobile Communication, private Talk, Public Performance*. James E. Katz og Mark A. Aakhus. (red.) Cambridge: Cambridge University Press.
- Lipocoppe Christian og Zbigniew Smoreda (2006): "Rythms and ties: towards a pragmatics of technologically mediated sociability" i *Computers, phones, and the Internet: domesticating information technology*. Robert Kraut, Malcolm Brynin og Sara Kiesler. (red.) Oxford- New York: Oxford University Press.
- Liu, Hugo (2008): "Social network profiles as taste performances" i *Journal of Computer-Mediated Communication*, vol. 13, s. 252-275.
- Livingstone, Sonia (2006): "Children's privacy online: experimenting with boundaries within and beyond the family" i *Computers, phones, and the Internet: domesticating*

- information technology*. Robert Kraut, Malcom Brynin og Sara Kiesler (red.) Oxford - New York: Oxford University Press.
- Livingstone, Sonia (2002): *Young people and new media: childhood and the changing media environment*. London: Sage.
- Livingstone, Sonia og Leah A. Lievrouw (2006): "Introduction to the updated student edition" i *The Handbook of New Media*. Sonia Livingstone og Leah A. Lievrouw (red.) Trowbridge, Wiltshire: Sage Publications.
- Lievrouw, Leah A. (2006): "New media design and development: diffusions of innovations vs. social shaping of technology" i *The Handbook of New Media*. Sonia Livingstone og Leah A. Lievrouw (red.) Trowbridge, Wiltshire: Sage Publications.
- Lüders, Marika (forthcomingA): "Conceptualizing personal media" i *New Media & Society*.
- Lüders, Marika (forthcomingB): "Converging forms of communication? Interpersonal and mass mediated expressions in digital environments" i *The Ambivalence of Congvergence*. Tanja Storsul og Dagny Stuedahl (red.). Nordicom.
- Lüders, Marika (2007): "Private subjekter i digitale miljøer: iscenesettelse i endring?" i *Personlige medier: livet mellom skjermene*. Marika Lüders, Lin Prøitz og Terje Rasmussen (red.). Oslo: Gyldendal.
- Lull, James (1980): "The Social Uses of Television" i *Human Communication Research*, vol. 4(3).
- Mead, George H. (2001(1963)): "The I and the Me", i *Self and Society*. Ann Branaman (red.) Malden, Mass: Blackwell.
- McKenna, Katelyn Y. A. og Gwendolyn Seidman (2006): "Considering the interactions: the effects of the internet on self and society" i *Computers, phones, and the Internet: domesticating information technology*. Robert Kraut, Malcolm Brynin og Sara Kiesler. (red.) Oxford-New York: Oxford University Press.
- McKenna & Bargh (1999): "Causes and consequences of social interaction on the internet: a conceptual framework" i *Media Psychology*, vol.1 s. 249-270.
- McLuhan, Marshall (1962): *The Gutenberg galaxy: the making of typographic man*. Toronto: University of Toronto Press.
- Meyrowitz, Joshua (1986): *No Sense of Place* New York: Oxford University Press.
- Neuman, Russel N.(1991): *The Future of the Mass Audience*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nie, Norman H. og Lutz Erbring (2002): "Internet and Society: A Preliminary Report." *IT & Society*, vol. 1(1): 275-283.

- Putnam, Robert D. (2000): *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Rasmussen, Terje (2007): "Nettverksintegrasjon og personlige medier" i *Personlige medier: livet mellom skjermene*. Marika Lüders, Lin Prøyts og Terje Rasmussen (red.) Oslo: Gyldendal.
- Rheingold, Howard (1993): *Virtual Community; Homesteading the on the Electronic Frontier*. New York: Addison-Wesley.
- Ridings, Catherine M. og Kenneth J. Gergen (2004): "Virtual Community attraction: why people hang out online" i *Journal of computer-mediated communication*, vol.10 (1) artikkel 4.
- Robinson, Laura (2007): "The Cyberself: the self-ing project goes online, symbolic interaction in the digital age" i *New Media and Society*, vol.9(1) s. 99-110.
- Rogers, Everett M. (1995): *Diffusion of Innovations*. New York: Free Press.
- Sawhney, Harmeet (2007): "Strategies for increasing the conceptual field of new technologies research" i *Communication Monographs*, vol. 74 (3) s.395-401.
- Shaviro, Steven (2003): *Connected, or what it means to live in network society*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Shklovski Irina, Sara Kiesler og Robert Kraut (2006): "The internet and social interaction" i *Computers, Phones and the Internet: domesticating information technology*. Robert Kraut, Malcolm Brynin og Sara Kiesler (red.) New York: Oxford University Press.
- Sheehan, Kim Bartel (2002): "Toward a typology of internet uses and online privacy concerns" i *The Information Society*, vol.18 s.21-32.
- Sheeks, Miranda S. og Zachary P. Birchmeier (2007): "Shyness, sociability and the use of computer mediated communication in relationship development" i *CyberPsychology & Behavior*, vol. 10 (1) s. 64-70.
- Silver, David (2007): "Introduction: where is internet studies" i *Critical Cyberculture Studies*. David Silver og Adrienne Massanari (red.) New York-London: New York University Press.
- Silverman, David (2006): *Interpreting qualitative data*. Tredje utgave. London - California - New Dehli: Sage Publications.
- Silverstone, Roger (2006): "Domesticating domestication, reflections on the life of a concept" i *Domestication of media and technologies*. Thomas Berker, Maren Hartmann, Yves Punie og Katie Ward (red.) Maidenhead: Open University Press.
- Silverstone, Roger E., Eric Hirsch og David Morley (1992): "Information and communication technologies and the moral economy of the household" i *Consuming Technologies*:

- Media and Information in Domestic Spaces*. Roger Silverstone og Eric Hirsch (red.): London: Routledge.
- Smith, Marc A. (1999): "Invisible crowds in cyberspace: mapping the social structure of the Usenet" i *Communities in Cyberspace*. Marc A. Smith og Peter Kollock (red.) London: Routledge.
- Steinfeld Charles, Nicole E. Ellison og Cliff Lampe (2006): "Spatially bounded online social networks and social capital: the role of facebook" i *Annual meeting of the International Communication Research Association*, Dresden.
- Stutzman, Fredric (2006): "An evaluation of identity-sharing behavior in social network communities" i *Proceedings of the 2006 iDMAa and IMS Code Conference*, Oxford, Ohio.
URL: http://www.units.muohio.edu/codeconference/papers/papers/stutzman_track5.pdf (Sist lest 10.01 2008)
- Sæbø, Gunnar (2007): "Fleksible medier og kontrollert kommunikasjon: om unges bruk og forståelse av peer-to-peer (P2P) teknologi" i *Personlige medier: livet mellom skjermene*. Marika Luders, Lin Prøytz og Terje Rasmussen (red.) Oslo: Gyldendal.
- Thaagard, Tove (2003): *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode* 2.utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thompson, John B.(1995): *The Media and Modernity*.. Polity Press: Cambridge.
- Thwaites Tony, Lloyd Davis og Warwick Mules (2002): *Introducing Cultural and Media Studies: a Semiotic Approach*. Wales: Palgrave.
- Tobias, Jim (2007): "Accessibility and product ecologies" i *The Information Society*, vol. 23(3) s. 183-186.
- Turkle, Sherry (1995): *Life on the Screen: Identity in the age of the internet*. New York: Simon & Schuster.
- Vaage, Frank (2006) *Norsk Mediebarometer 2006*. SSB. URL: <http://www.ssb.no/medie/> (sist lest 26.02.2008).
- Wadel, Cato (1991): *Feltarbeid i egen kultur: en innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*. Flekkefjord : SEEK.
- Waldahl, Ragnar (2003): *Mediepåvirkning* Oslo: Ad notam.
- Walker, Katherine (2000): "It's difficult to hide it": The presentation of self on internet home pages" i *Qualitative Sociology*, Vol. 23(1).
- Ward, Katie (2005): "Internet consumption in Ireland- towards a "connected" domestic life i *Media, Technology and Everydaylife in Europe*. Roger Silvertone (red.) Aldershot: Ashgate.

- Ward, Katie (2006): "The bald guy just ate an orange. Domestication, work and home" i *Domestication of media and technologies*. Thomas Berker, Maren Hartmann, Yves Punie, og Katie Ward (red.) Maidenhead: Open University Press.
- Wellman, Barry (2002): "Little Boxes, Glocalization, and Networked Individualism" i *Digital Cities II: Computational and sociological approaches*. M. Tanabe, P. van den Besselaar og T. Ishida (red) Berlin: Springer Verlag.
URL: <http://www.chass.utoronto.ca/~wellman/publications/littleboxes/littlebox.PDF> (sist lest 11.02.08).
- Wellman, Barry & Milena Gulia (1999A): "Virtual Communities as Communities: Net-Surfers Don't Ride Alone" i *Communities in Cyberspace*. Marc A. Smith, Peter Kollock (red.) London: Routledge.
- Wellman, Barry & Gulia, Milena (1999B): "The Network Basis of Social Support: A Network is more than the sum of its ties" i *Networks in the Global Village*. Colorado: Westview Press.
- Wellman, Barry og Peter J. Carrington og Alan Hall (1997): "Networks as personal communities" i *Social Structures a Network Approach*. Barry Wellmann og S.D Berkowitz (red.). Greenwich, Connecticut: Jai press.
- Wittel, Andreas (2001): "Toward a Network Sociality" i *Theory, Culture and Society*, vol.18 (6) s.51-76.
- Willson, Michele, A. (2006): *Technically Together: rethinking community within techno-society*. New York: Peter Lang.
- Wynn, Eleanor og James E. Katz (1997): "Hyperbole over cyberspace; self-presentation and social boundaries in internet home pages and discourse" i *Information Society*, vol.13, s.297-327.
- Zhao, Shanyang (2006A): "Do internet users have more social ties? A call for a more differentiated analyses of internet use" i *Journal of Mediated Communication*, vol. 11 s.844-862.
- Zhao, Shanyang (2006B): "The internet and the transformation of the reality of everyday life" i *Sociological Inquiry*, vol 76(4) s. 258-474.

Avisartikler

Adresseavisen 05.05.2007: *Det nye samfunnet*

Adresseavisen 10.05.2007: *Byoriginaler mobbet på Facebook*

Aftenposten 28.04.2007: *Syk av Facebook*

Aftenposten A-magasinet 18.05.2007: *Farlig, forførende fjesbok*

Aftenposten 11.06.2007: *Mange blir Facebook-mobbet*

Aftenposten 12.06.2007: *1 mill. nettvänner - Brukerne av nettsamfunnene blir eldre og bruken nyttigere*

Aftenposten 26.06.2007: *Sjenerte er aktive i nettsamfunn*

Aftenposten 21.07.2007: *Facebook truer rikets sikkerhet*

Dagbladet 12.05.2007: *Advarsel: Facebook eier deg*

Dagbladet 26.05.2007: *Nettvänner eller ingen venner*

Dagbladet 01.07.2007: *Nettet gjør oss mer sosiale*

Dagbladet 01.07.2007: *De logger på for å koble av*

Dagens Næringsliv 16.05.2007: *Nettsamfunn danker ut tv*

Nordlys 07.05.2007: *Forskere advarer mot Facebook*

VG 30.05.2007: *"Det er utrolig ekkelt at noen der - ute misbruker min identitet" Fikk frastjålet ID'en på nettet*

VG 07.06.2007: *UMULIG å melde seg ut- slik klarer du deg på Facebook*

Nettsider

Statistisk sentralbyrå:

<http://www.ssb.no/aarbok/tab/tab-232.html>

<http://www.ssb.no/emner/07/02/30/medie/sa86/oversikt.html>

NRK Puls, 29/10/07:

<http://www.nrk.no/programmer/tv/puls/1.3858395> (sist lest 01.02.2008)

TIME magazine:

<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1569514,00.html> (sist lest 01.02.2008)

Alexa Internet: www.alexa.com

Wikipedia: www.wikipedia.org

Sosiale nettsamfunn i oppgaven:

www.bebo.com

www.blink.no

www.classmates.com

www.couchsurfing.com
www.cyworld.com
www.facebook.com
www.flickr.com
www.hi5.com
www.hyves.nl
www.lastfm.com
www.linkedin.com
www.lunarstorm.se
www.myspace.com
www.nettby.no
www.origo.no
www.orkut.com
www.ringo.com
www.studviz.de
www.tagged.com
www.underskog.no
www.virb.com
www.wayn.com

Vedlegg 1: Intervjuguide: eksempler på spørsmål som ble stilt i alle intervjuene.

Generelle medievaner og nettsamfunn

Kan du fortelle hvilke medier du bruker i hverdagen?
Hvilke nettsamfunn du har profil på?
Kan du fortelle litt om de forskjellige?
Hvilke bruker du mest?
Hvordan fikk du først høre om nettsamfunnet/ene?
Hvordan gikk det til at du opprettet en profil? (hvem inviterte?)
Er det noen nettsamfunn du har sluttet å bruke?

Bruk: hvor, når og hva

Kan du fortelle om loggen?
Ble du overrasket over noe da du skrev loggen?
(Ved datamaskin:)
Kan du vise/forklare hva du pleier å gjøre når du logger deg på?
Kan du beskrive hva du pleier å gjøre på nettsamfunnet/ene?
Kan du gi eksempler på hva du gjør ofte/hva gjør du mindre ofte?
Er det noe du lar være å gjøre?

Selvpresentasjon

Kan du fortelle om profilen(e) din(e)?
Synes du profilen gir et godt inntrykk av hvem du er?
Har du privatisert profilen din?

Sosiale relasjoner

Kan du fortelle om kretsen din?
Kan du fortelle hvordan det går til at du legger noen til i kretsen?
Har du blitt kjent med noen på nettsamfunn?
Hvordan forholder du deg til flørting på nettsamfunn?
Har du familie på nettsamfunn?
Har du arbeidsgiver på nettsamfunn?
Har nettsamfunnet påvirket hvordan du forholder seg til folk i livet utenfor nettet?

Holdningsspørsmål

Finnes det noen norm på nettsamfunnet/ene?
Føler du noe fellesskap med nettsamfunnet/ene?
Er det noe som gir status?
Har nettsamfunn tatt over for andre medier?
Hvordan tror du andre som ikke brukes nettsamfunn oppfatter de?
Hva synes du om at Underskog er lukket?
Har du noen gang opplevd noe negativt på nettsamfunnene??

Til slutt:

Noe du vil tillegge?
Hvor lenge har du brukt nettsamfunnene?
Sosialdemografiske spørsmål (alder, utdanning, etc.)

Vedlegg 2: Oversikt over informantene:

Fiktivt navn i oppgaven	Nettsamfunn	Utdanning & yrke	Bosted
Vilde	Underskog, MySpace, Facebook, Nettby	Student	Østlandet
Helene	Underskog, Facebook	Student	Østlandet
Katrine	Underskog, MySpace, Hi5, WAYN	Arbeider innen markedsføring	Østlandet
Martin	Underskog, Facebook, Virb, LinkedIn	Avtjener verneplikt	Østlandet
Silje	Underskog, Facebook, Flickr, Blink	Student	Vestlandet
Jacob	Underskog, Facebook, MySpace	Funksjonær	Østlandet
Susanne	Underskog, Facebook, Classmates	Student	Midt-Norge
Mikael	Underskog, Virb, Flickr	Midlertidig ansatt	Østlandet
Line	Underskog, Couchsurfing, Myspace	Selvstendig næringsdrivende	Europa
Robert	Underskog, Facebook, Myspace	Student	Østlandet
Solveig	Underskog, Hi5, MySpace, Tagged, WAYN	Arbeider innen media	Østlandet
Lars	Underskog, MySpace, Facebook	Student	Østlandet
Ida	Underskog, Facebook, Ringo, MySpace	Student	Østlandet
Anna	Underskog, Facebook	Arbeider innen media	Østlandet

(Samtlige informanter er i aldersgruppen 25-32).